

Valgkampens glemte tema

At milliarder av mennesker i verden lever på mindre enn to dollar dagen vil neppe kunne konkurrere mot skole og skatt i en norsk valgkamp. Men kanskje er det et viktig spørsmål uansett? Bistandsaktuelt har sett nærmere på parti-programmene.

Side 24

Taliban til Norge?

Norge har sammen med Sverige og Belgia fått en forespørsel om å ta i mot en delegasjon fra Taliban-regimet i Afghanistan. Utenriksdepartementet bekrefter at en slik henvendelse er kommet. Det er ikke kjent om det vil være kvinner med i delegasjonen...

Side 9

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 5 · 2001

Norsk-svensk union i Malawi

Side 5

Srebrenica-flyktninger på vei hjem

Side 12

Poteten erobrer verden

Side 22

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Gujarat reiser seg fra ruinene

■ 26. januar i år ble den indiske delstaten Gujarat rammet av et av de verste jordskjelv i dette århundret. Mer enn 20.000 mennesker ble drept og en million hus ødelagt. Om ikke dette skulle ha vært nok, er befolkningen i området attpåtil «dobbel rammet» av naturkatastrofer: Den verste tørken på mange år har lagt sin langsomt kvelende hånd over folk og kveg.

■ Likevel er gjenoppbyggingsarbeidet i full gang, med og uten bistand fra det internasjonale samfunn og lokale myndigheter. Lokale grasrotorganisasjoner – støttet av UNDP – krever nå at alt må gjøres for å redusere lokalbefolkningens sårbarhet overfor stadig tilbakevendende naturkatastrofer.

Side 14 og 16

De frivillige uten sterkt MUL-fokus

■ Langt under halvparten av den langsiktige bistanden til frivillige organisasjoner – 38 prosent – går til verdens minst utviklede land (MUL), viser NORADs statistikk for 2000. NORAD bruker på sin side 52 prosent av sine ressurser i verdens 48 fattigste land.

■ Nicaragua, Sri Lanka, Det palestinske området og Guatemala er de frivillige organisasjonenes bistandsfavoritter. Ingen av dem er MUL-land. Først på femteplass – målt i bistandsvolum av NORAD-bistand gjennom frivillige organisasjoner – kommer det første MUL-landet – Bangladesh.

■ Care Norge er «best i klassen» blant de større og mellomstore organisasjonene hva gjelder andel av langsiktig bistand til MUL-landene, tett fulgt av Norsk Folkehjelp.

Side 5

NORAD styrker kvinnesatsingen

bistands aktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 5/01 – 4. årgang

DEBATT

AV TOVE STRAND, NORAD
Bjørg Skotnes i FOKUS spør i siste Bistandsaktuelt (nr. 4/2001) om jeg kan svare på spørsmålet: «Hvilken strategi vil NORAD satse på for å være aktiv aktør i arbeidet for likestilling og bedring av jenters og kvinners situasjon i sør?»

Bakgrunnen er at stillingen som kvinneverdgiver ble borte i omorganiseringen av NORAD, noe Skotnes tolker som en nedprioritering av arbeidet med kvinner og likestilling. Det som har skjedd er det motsatte. Vi har intensivert arbeidet med kvinner og likestilling i NORAD. Nettopp fordi vi deler Skotnes' analyse av hvor viktig dette er. Arbeidet skal drives fram av et nettverk av medarbeidere fra de fleste avdelingene i NORAD, og ledes av etatens menneskerettighetsrådgiver.

Kjernenettverket på kvinner og likestilling har åtte medlemmer med ansvarsområder som omfatter kvinneverrettslige spørsmål, global policyutvikling og oppfølgingsmekanismer, programoppfølging på land og regionnivå, regionale mekanismer, Kjønnsrollehåndboken og kvinneverrettede interesseorganisasjoner. I tillegg til kjernenettverket er ansvarlige for likestilling og kvinneverrettede program ved ambassadene, kvinneverdgiver i UD, Utviklingspolitisk seksjon i UD og Menneskerettighetsavdelingen i UD tilknyttet nettverket. De skal spre informasjon og drive faglig utviklingsarbeid utover kjernenettverket.

En viktig del av nettverkets funksjon er å formidle relevant informasjon til ambassadene. Ambassadene skal derfor i størst mulig grad trekkes inn i nettverkets virksomhet.

Kjernenettverket skal møtes ca en gang i måneden. På møtene skal nettverksmedlemmer holde orienteringer om utvalgte tema, problemstillinger og erfaringer. Avhengig av tema inviteres relevante personer fra NORAD, UD og eksterne fagmiljøer. Siden nettverket skal bidra til kompetansespredning og kompetanseheving i større deler av organisasjoner enn i kjernenettverket, skal det også arrangeres møter med åpen invitasjon på temaer av all-

Landsbykvinner i Sør-Asia er blant de som har et behov for «starthjelp» for å styrke sin stilling i samfunnet. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

debatt

menn interesse. For å nå de overordnede målene skal nettverket:

- fremme utveksling av erfaringer på kvinne- og likestillingsområdet innen nettverket
- diskutere prinsipielle problemstillinger av generell interesse på kvinne- og likestillingsområdet knyttet til håndteringen av konkrete oppgaver
- delta i fagdiskusjoner internasjonalt og fore dette inn i nettverket og i NORAD
- fremme faglig utvikling gjennom å invitere eksterne ressurspersoner, og delta på konferanser og seminarer
- være pådrivere i egne avdelinger

Samtidig har linjeavdelingene et klart ansvar for:

- en systematisk oppfølging av strategi for kvinne- og likestillingsrettet utviklingssamarbeid
- kursing og bruk av Håndboken for kjønnsrollevurderinger
- oppfølging av FNs kvinnekonven-

Det som har skjedd er det motsatte av nedprioritering. Vi har intensivert arbeidet med kvinner og likestilling.

sjon og Beijing +5 på globalt og nasjonalt nivå

Det skal også utarbeides en handlingsplan mot kjønnslemlestelse.

Avdelingsdirektørene skal hvert kvartal rapportere til direktøren om aktiviteten innen kvinne- og likestillingsspørsmål på sine ansvarsområder.

Vi har tro på at denne måten å bruke bredere deler av både NORADs og eksterne fagmiljøers kompetanse på, er vel verdt å prøve ut. Skulle det vise seg at Skotnes og andre skeptikere får rett i at denne måten å jobbe på ikke fører til at arbeidet med kvinner og likestilling får det ekstra trykket vi ønsker, så vil vi selvfølgelig endre på arbeidsmåtene. I NORAD velger vi ikke arbeidsmåter i et evighetsperspektiv. Vår ambisjon er å endre oss i takt med egne og andres erfaringer, og ikke være redde for å prøve ut nye veier.

Tove Strand er NORADs direktør.

Indonesia - for langt borte til å bry seg ?

AV JOHN VICTOR SELLE, NORSK MISJON I ØST

Hvordan kan det ha seg at dramatiske hendelser i andre deler av verden knapt finnes verd å nevnes i norske media - mens marginalt viktige hendelser og «nyheter» fra EU-land og eget nærmiljø nærmest oppnår ubegrenset plass?

La oss f.eks. ta den dramatiske situasjon som utspiller seg på øygruppen Molukkene i Indonesia der det nå befinner seg over 7000 militante islamister som utøver hellig krig (Jihad) for å utrydde den kristne del av befolkningen. I mange områder er kristne landsbyer totalt utslettet, og rapporter fra den katolske kirken indikerer at 75 prosent av øya Ambon allerede er renset for kristne. Men-

neskerettighetsgruppen Masariku Network oppgir at 487.000 kristne nå er flyktninger, hvorav ca. 300.000 har måttet forlate øygruppen. Et advokat-team fastslår at minst 5000 molukkanske kristne er tvunget til å konvertere til islam, og ytterligere tusener trues med døden dersom de ikke gir etter. En kirkeleder fra et annet område rapporterer at i begynnelsen av desember ble 1150 kristne barn og ungdommer tvangsomsikkert som muslimer. Strategien gjennomføres i hele seks andre navngitte områder.

Denne høyst dramatiske situasjonen er altså ikke tilstrekkelig for norsk mediainteresse. I NRK skylder man på manglende økonomi, mens man i TV2 hevder ikke å ha reporter i den del av verden. Heller ikke de store avisene har vist overdreven iver enda de har stedlige reportere i forskjellige verdensdeler.

Under en samtale med en av vårt lands mest fremstående utenriksjournalister ble det sagt rett ut: - Begivenhetene ligger for langt borte, de er ikke interessante nok for oss her til lands. Vi er opptatt av de nære ting, slikt som vi selv er en del av. Slikt er det bare.

Dette er skremmende. Hvor blir

I Indonesia utøver 7000 militante islamister hellig krig for å utrydde den kristne del av befolkningen.

det av vår integritet og våre solidaritetsideal? Skal mennesker som krenkes og undertrykkes på det groveste overlates til sin egen skjebne fordi de befinner seg for langt borte?

Norge er opptatt av å holde en høy profil når det gjelder menneskerettigheter. Den profilen ønsker vi å bidra til å opprettholde. Dette gjelder også frihet til religionsutøvelse og til å praktisere sin tro. Ved inngangen til det nye årtusen står islam helt klart som en fremtredende krenker av denne friheten. Og det gjelder ikke bare Indonesia!

Samtidig har vi andre totalitære regimer som f.eks. Turkmenistan som er medlem av OSSE (Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa), men som blåser en lang marsj i sine forpliktelser uten at OSSE synes å reagere. Og - for ikke å forglemme Kina hvor den største angrepsbølge mot den kristne kirke siden kulturrevolusjonen nå pågår i Wenzhou med hundrevis av kirker og samlingssteder hittil ødelagt.

Men - alt dette er jo langt borte. Og likevel - i dagens verden er langt borte blitt nær ved.

John Victor Selle er generalsekretær i Norsk Misjon i Øst

John Victor Selle er generalsekretær i Norsk Misjon i Øst

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du ca. 1000 artikler om bistands- og utviklings spørsmål.
www.bistandsaktuelt.com

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Onsdag 20. juni 2001

Opplag - denne utgave:
9500 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

«Pøbelens rævedilttere»

Leder i Dagens Næringsliv, 21.mai 2001, med kraftfull omtale av ledelsen i den norske avdelingen av organisasjonen Attac.

Historisk samarbeidsavtale

LEIAR

Det blir skreive bistandshistorie 27. juni då Sverige og Noreg går inn i avtale om utviklingssamarbeid i Malawi. Aldri før har to land gått inn i samordning av den bilaterale bistanden på denne måten.

Svenskane har bestemt seg for å auke den statlege bistanden til Malawi, og det skal gjerast ved at den blir kanalisert gjennom NORAD og den norske ambassaden. NORAD skal vera Sidas representant i Malawi.

Hovudgrunnen er å lette byrdene for det landet som mottok bistand. Noreg har i mange år teke del i samfinansierte enkeltprosjekt og program, men avtalen mellom Sida og NORAD går mykje lenger.

Betre samordning frå gjevvarsida har vore mykje diskutert dei siste åra. Og det er ikkje tilfeldig at det er nettopp Sverige og Noreg som er dei fyrste som set det ut i livet.

Båe landa har lange tradisjonar med vilje til reelt mottakaransvar og ingen av landa har hatt strategiske eigeninteresser som eit mål.

For Malawi inneber avtalen tilgang på meir pengar og fleire faglege samarbeidspartnarar utan å måtte bruke knappe administrative ressursar på koordinering av endå ein bistandsgjevar.

Ein kan sjølvstøtt spørje om omgrepet «bilateral» mistar meininga si når to land samordnar seg på denne måten. Men med to land som er så like som Sverige og Noreg og to bistandsbyråkrati som har så mange samanfalande politiske føringar, prioriteringar og arbeidsmåtar har ein slik diskusjon liten relevans.

Me ser ofte at mottakarlanda brukar alt for mykje tid, viktige ressursar og krefter på å tilfredsstille gjevvaranes behov for kontroll og oppfølging. Det er sjølvstøtt ein viktig del av samarbeidet, men det vil vera ein fordel for styremaktene i Malawi at dei gjennom Sida/NORAD-avtalen får ein samarbeidspartnar mindre å forhalde seg til.

I denne samanhengen er avtalen ikkje berre unik. Det er også eit nødvendig skritt på vegen til betre samordning mellom bistandsgjevvarane.

Det at den svenske støtta skal kanalisert gjennom NORAD, inneber også fordelar for Sida og NORAD. For svenskane lette i den administrative kapasiteten. For NORAD gjev den ein god mogelegheit til å sjå utviklingssamarbeidet med Malawi i ein større samanheng.

Dersom me får gode resultat i Malawi, kan denne måten å jobbe på bli modell for samarbeidet i andre land.

Utgangspunktet må heile tida vera at samarbeidslanda skal få meir utvikling, større vekst og mindre fattigdom for kvar krone og kvar arbeidstime me legg inn.

AV

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskriptar.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artiklar ikkje komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikkje.

FNs Høykommissær for flyktninger, Ruud Lubbers, står i spissen for en storstilt slankekur i UNHCR. Ytterligere 760 ansatte skal bort fra en organisasjon som allerede er slanket.

FOTO: SCANPIX

Høykommissær på slankekur

rett på sak

Hvem:
Ruud Lubbers

Hva:
FNs Høykommissær for flyktninger (fra og med 1. januar i år). Leder av UNHCR – FNs flyktningorganisasjon. Tidligere sosialdemokratisk statsminister i Nederland.

Hvorfor:
Lubbers besøkte Norge for å ha samtaler med utenriksminister Torbjørn Jagland og delta i en konferanse om internflyktninger i Oslo 23. mai. Konferansen ble arrangert av Utenriksdepartementet og Flyktningerådet.

– Det er alltid mulig å bli mer effektiv, men jeg synes vi har kommet rimelig langt. Vi er nå færre enn 5000 ansatte, og det er vanskelig å se hvor vi skal skjære mer. Vi har store oppgaver, og det er mange som trenger vår hjelp. Ikke minst gjelder dette Afghanistan og Vest-Afrika, for å nevne noen av de mest akutte situasjonene, sier Ruud Lubbers.

• ODD IGLEBÆK

Lubbers virker nesten irritert over å få spørsmål av denne typen, men vi spør fordi utenriksminister Torbjørn Jagland nettopp har uttalt at UNHCR har behov for ytterlig effektivisering. Den norske utenriksministeren mener at dette må gjelde for organisasjonen generelt, med et unntak for Afghanistan. – Der er det behov for mer penger og større innsatser, sier han.

Alt fra første dag Ruud Lubbers tiltrådte i sin nye jobb, var det klart at hans viktigste oppgave ville bli å bygge ned UNHCR. Det var også derfor at han og ikke den noe mer omstridte Jan Pronk, tidligere miljøminister i Nederland, fikk jobben med å lede FNs flyktningorganisasjon.

Forholdet til EU. I og for seg hadde nedskjæring alt begynt. Viktigst var at EU hadde lagt om sin bistandspolitikk og startet en kraftig reduksjon av sine bidrag til UNHCR. I 1995 utgjorde EUs bidrag hele 21 prosent av UNHCRs inntekter. I 2000 svarte EU-overføringene bare for 5 prosent. På den andre siden har USA, Japan og de nordiske landene stått for store bidrag i mange år.

Noe av det første Lubbers vektla i sin nye stilling som høykommissær, var å understreke at UNHCRs viktigste oppgave var beskyttelse av flyktninger. Underforstått var at nødhjelp ikke lenger skulle ha en like stor prioritet, som under hans forgjenger Sadako Ogata.

Skudd i foten. Like før han var i Norge, gikk Lubbers likevel offentlig ut og sa at Europa var i ferd med å skyte seg selv i foten. Han viste her til kombinasjonen av stengte grenser og mindre EU-penger til UNHCRs hjelp for flyktninger.

På samme tid arbeider han også for å få til nedskjæringer, og 4. juni, mindre enn to uker etter besøket i Norge, offentliggjorde han de reelle tallene for kutt i bemanning. Disse sier at antall ansatte vil bli kuttet med mer enn 760 personer, fra 4 828 i dag til 4 065 ved utgangen av 2001. (UNHCR hadde for øvrig per 1. juli i fjor 5 203 ansatte.) For budsjettet gjelder en nedskjæring på nesten 17 prosent, fra 9,0 milliarder kroner for inneværende år, til 7,5 milliarder for 2002.

Internflyktninger. For 10 år siden var situasjon til internflyktninger, eller til internt fordrevne personer (IDPs) nesten ikke på den internasjonale dagsorden. Men den private amerikanske organisasjonen, U.S. Committee for Refugees, hadde lenge pekt på deres vanskeligheter. Etter hvert ble også Flyktningerådet i Norge en slik drivkraft.

– Alt i 1951 vedtok FN en egen konvensjon for å beskytte flyktninger. Konvensjonen danner også grunnlaget for flyktninglovgiving hos de mer enn 135 land som har ratifisert konvensjonen og dens 1967 protokoll. Men for «internt fordrevne» finnes ikke noe tilsvarende juridisk verktoy?

– Jeg vil si at vi må følge tidligere praksis på dette området. Det vil si at om og når eventuelt UNHCR skal yte beskyttelse for internt fordrevne, så må utgangspunktet være vedtak i FN. Disse bør gjøres for hvert tilfelle for seg. Jeg kan ikke se at det er noen grunn til generelle endringer, sier Ruud Lubbers.

Trår varsomt. Den nye høykommissæren er svært opptatt av at virksomheten til hans organisasjon ikke skal ekspandere eller at han trår andre på tærne. Under besøket i Norge gjentok han også flere ganger, at når det gjelder det konkrete hjelpearbeidet for internflyktninger, så han ingen grunn til at UNHCR skal ha noen forrang.

– I noen tilfeller er det FNs matvareprogram (WFP) som er best til å ha en ledende rolle. I andre tilfeller kan det være Røde Kors/Røde Halvmåne, eller det kan være oss. I hvert tilfelle må også UNOCHA – FNs kontor for humanitære spørsmål – koordinere innsatser, framhever han.

Friv.org. gir 38 pst. til MUL

De største organisasjonene er mest «MUL-vennlige», viser ny statistikk

Langt under halvparten av den langsiktige bistanden til frivillige organisasjoner – 38 prosent – går til verdens minst utviklede land, MUL. NORAD bruker på sin side 52 prosent av sine ressurser i MUL-landene.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Det er de 48 fattigste landene i verden, det såkalte MUL-området, som nå trenger mest hjelp. Prinsippet er ettertrykkelig fastslått av FN en rekke ganger. Likevel sakker MUL-landene sørgelig akterut i kampen om internasjonale bistandsmidler.

Selv om Norge ligger på topp internasjonalt i andelen av bistand som går til de fattigste landene, er det også i norsk bistand en negativ tendens: Årets statistikk viser at MUL-landene i fjor fikk 207 millioner kroner mindre fra NORAD enn i 1998. Totalt fikk MUL-landene 1,76 milliarder kroner i bilateral bistand i 2000.

Kritikk. Tendensen er blitt kraftig kritisert av blant andre leder i utenrikskomiteen, Einar Steensnæs (KrF). Til Aftenposten sier Steensnæs at nedgangen forsterkes av at regjeringen nedprioriterer de frivillige organisasjonene, og heller gir mer til FN-organisasjonene.

Han mener at nedgangen i støtten til MUL-landene blant annet kan forstås på bakgrunn av at flere prosjekter som organisasjonene hadde i disse landene måtte avvikes på grunn av kutt i friv.org-bevilgningene.

– Dette er en antagelse, men vi vet jo at de store organisasjonene i vesentlig grad retter sin innsats mot MUL-landene, sier Steensnæs til Bistandsaktuelt.

En tredel til MUL. Bistandsaktuelt har imidlertid gjort beregninger som viser at de frivillige organisasjonene ikke er mer «MUL-vennlige» enn norsk langsiktig bistand for øvrig.

Et regnestykke som tar utgangspunkt i støtten som de private organisasjonene mottar fra NORAD til langsiktig bistand (dvs. at nødhjelp ikke er inkludert, red.anm.), viser at organisasjonene samlet sett bruker mindre penger i MUL-land enn NORAD gjør totalt.

Mer enn statsstøtte

De frivillige organisasjonene drives ikke med statsstøtte alene, de har også inntekter utenom. Bistandsaktuelt har derfor sett nærmere på de totale prosjektkostnadene til ni av de største organisasjonene, og regnet ut hvor mye av dette som går til de fattigste landene.

Mest MUL-vennlig i denne

En tredel til organisasjoner

Mer enn 35 prosent av den langsiktige bistanden som administreres av NORAD, ble i fjor kanalisert gjennom de frivillige organisasjonene. Det er en økning på rundt fem prosentpoeng fra to år tidligere. I kronebeløp utgjør økningen 149 millio-

Mosambik – et av verdens fattigste land – kommer først på 20. plass på statistikken over land som får langsiktig bistand gjennom norske frivillige organisasjoner.

FOTO: SCANPIX

I fjor kanaliserte NORAD totalt 1,3 milliarder kroner gjennom frivillige organisasjoner, samt forskningsstiftelser. Av dette gikk 514 millioner, eller om lag 38 prosent, til MUL-land. (I tillegg kommer uspesifiserte regionalbevilgninger på rundt 265 millioner kroner, hvorav drøyt en tredel trolig havner i MUL-området.)

Til sammenligning går 47 prosent av NORADs totale budsjett på 3,7 milliarder kroner til verdens fattigste land. Trekker man fra friv.org.-bistanden, blir prosenten enda høyere, om lag 52 prosent.

Størst gir mest. Fersk statistikk viser også at blant de ti største mottakerlandene av langsiktig friv.org.-bistand er kun to MUL-land: Bangladesh på en femteplass og Zambia på sjuendeplass. Øverst på tabellen troner Nicaragua, Sri Lanka, Det palestinske området og Guatemala. Ingen av disse fire tilhører de aller fattigste landene.

Variasjonene mellom de ulike

sammenheng er Utviklingsfondet med 71 prosent, tett fulgt av CARE Norge med 69 prosent. Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp og Redd Barna bruker alle over halvparten av sine prosjektmidler i MUL-land. FORUT ligger fortsatt nederst på statistikken, med 25,4 prosent.

ner kroner. I fjor fikk organisasjonene til sammen 1,3 milliarder kroner av NORADs budsjett på 3,7 milliarder. De ti største organisasjonene fikk om lag halvparten – 616 millioner kroner.

10 PÅ TOPP

Største mottakere av bistand via friv.org.: (MUL-land uthevet)	
Nicaragua	30
Sri Lanka	33
Pal. omr.	32
Guatemala	30
Bangladesh	25
Bolivia	25
Zambia	25
India	24
Brasil	20
Kambodsja	17

CARE Norge er best i klassen med om lag 64 prosent bistand til MUL, fulgt av Norsk Folkehjelp med 58 prosent og Redd Barna med 52 prosent.

For mer utførlig statistikk om friv.org. og MUL: se www.bistandsaktuelt.com.

frivillige organisasjonene er imidlertid store. Tall fra 2000 viser at de ti største organisasjonene samlet bruker over halvparten av støtten fra NORAD til langsiktig bistand i MUL-land, langt mer enn gjennomsnittet for alle organisasjonene.

Best ut på statistikken kommer CARE Norge, med om lag 64 prosent. Norsk Folkehjelp ligger hakk i hæl, med 58 prosent. Tredje best i MUL-klassen er Redd Barna med 52 prosent.

– Dette er resultatet av en bevisst politikk. Vi fokuserer på å jobbe i de fattigste landene, og bruker UNDPs indeks som et av kriteriene for hvilke land vi skal arbeide i, sier generalsekretær i CARE Norge Stein Støa.

De største prosjektlandene for CARE Norge er Niger og Mali.

Retningslinjer uten effekt? Støa er ikke overrasket over at organisasjonene totalt sett kommer dårligere ut på statistikken.

– Dette vitner om at retningslinjene fra NORAD og Utenriksdepartementet ikke har den effekten som man tilstreber. Da må man kanskje gå inn og se på definisjonen for bruken av rammebevilgningene. Mynighetene og organisasjonene må sammen stake ut en kurs for at midlene skal få større effekt, spesielt innenfor MUL-området, fremholder han.

Nederst. Lavest blant de ti organisasjonene ligger FORUT, en organisasjon med tilknytning til avholdsbevegelsen. Bare 16,7 prosent av pengene organisasjonen får fra NORAD havner i MUL-området.

– Vi har konsentrert oss om noen få utviklingsland de siste 15 årene, hvor Sri Lanka er det desidert største, sier generalsekretær i FORUT Terje Heggernes. Han føler ikke den dårlige plasseringen på statistikken som en belastning.

– Vi er opptatt av å gjøre en god jobb der vi er. Sri Lanka er et prioritert land, der vi er den største norske

organisasjonen, sier han.

– **Rimelig fornøyd.** – Vi ønsker å fokusere mer på de fattigste landene, men må vel si oss rimelig godt fornøyd med at nærmere 40 prosent av bistanden gjennom frivillige organisasjoner går til MUL, sier statssekretær Sigrun Møgedal. – Men det er kjempeviktig at debatten her ikke bare dreier seg om pengevolum. Det er også viktig at bistanden er vinklet mot fattigdomsbekjempelse i hvert enkelt land, understreker hun.

MUL-føringer. Når de nye retningslinjene for frivillige organisasjoner kommer på plass, vil deler av statsstøtten gis over en «global bevilgning». – Her kommer vi til å godta spredning, og ikke stramme inn mer mot MUL-landene, sier Møgedal. – Men for det øvrige langsiktige samarbeidet med frivillige organisasjoner kommer vi til å legge føringer med et tettere fokus på MUL, slik det gjelder for hele den norske bistanden, fremholder hun.

– Statistikken viser at de større organisasjonene er mer MUL-vennlige enn gjennomsnittet?

– Først og fremst er det slik at de spesialiserte bistandsorganisasjonene ut fra sin egenart har et MUL-fokus. Andre frivillige organisasjoner som driver utviklingsarbeid som en tilleggsaktivitet, vil gjøre dette i tilknytning til sitt nettverk, som ofte er bredere enn MUL, sier Møgedal.

Strategisk. Samtidig advarer hun mot overdreven tro på at mer bistand gjennom frivillige organisasjoner vil løse problemene. – Det disse landene først og fremst trenger er støtte i en større bredde, for å få på plass nødvendige institusjoner og nasjonale utviklingsfremmende rammevilkår. Dette er ikke primært jobben for frivillige organisasjoner og kan ikke bare måles i penger. Det handler like mye om en strategisk bruk av virkemidler, sier hun.

«Aid for trade»

Sida-sjefen vil ha en bredere bistandsdebatt

– Det holder ikke kun å fjerne handelshindringer for å bedre situasjonen i de fattigste landene. Vi må også ha mer bistand, sier Sida-sjef Bo Göransson. Han vil heller ha slagordet «aid for trade» enn det gamle, misbrukte «trade not aid»

• ODD IGLEBÆK

SIDA – Poenget er at det meste henger sammen, og ikke minst gjelder det for sektorene produksjon, investeringer og handel. Felles for dem er at de trenger sikkerhet. Det må være lover og institusjoner som regulerer samkvemmet mellom de tre, sier Sida-sjefen.

Han understreker at det skal mer til enn å bare fjerne avgifter og toll på import fra fattige land.

– Tingene må utvikles over tid, og man må lære av andres erfaringer. Og nettopp her er det at bistand, som er gaver og ikke lån, kommer inn. Bistand kan rett og slett være en bedre pådriver og tilrettelegger enn det meste, fortsetter Göransson.

Han understreker at en annen forutsetning for en positiv utvikling er fravær av væpnede konflikter.

Symbolisk. – Vi snakker i dag om å fjerne handelshindringer i de rike landene. Det er bra, men langt på vei dreier dette seg mer om symboler enn om økonomiske belastninger. Dette er rett og slett fordi de fattigste landene ikke har kapasitet til å erobre noen større markedsandeler i de rike landene, sier Göransson som ivrer for bistand som kan utvikle næringslivet i samarbeidsland.

Subsidier til de rike. Han minner om at den rike del av verden i stor stil opprettholder sine egne subsidiordninger, som beskytter sine markeder.

– EUs regionale støtteordninger, bare for Spania, utgjør 250 milliarder kroner årlig. Til sammenlikning er verdens samlede bistand bare det dobbelte av dette, altså 500 milliarder kroner, sier Göransson.

Sida-sjefen, som har en politisk karriere bak seg som sosialdemokrat og statssekretær i Arbetsmarknadsdepartementet, mener at det å redusere fattigdom må gjøres til en gjennomgripende politikk på alle områder.

– Det er ikke bare handelshindringer og de rike lands subsidier som må bort, men også de fattige landenes store gjeldsbelastninger, sier han.

– At de rike landene fjerner handelshindringer er bra, men langt på vei dreier dette seg mer om symboler enn om økonomiske belastninger, sier Sida-sjef Bo Göransson. FOTO: SIDA

Bør de to store avskrive tap? – Betyr det at du slutter deg til dem som vil ettergi all utenlandsgjeld for fattige land?

– Nei, ikke uten videre. Men det jeg gjerne vil peke på, er at det bør være likhet for alle – alle låntakere så vel som alle utlånere. Og her vil jeg sette spørsmålsteget ved om det er riktig at IMF og Verdensbanken og andre multilaterale utlånere skal stille i en klasse for seg selv. Jeg tenker på at disse har mulighet til å drive bank, uten å måtte avskrive tap slik andre må. Dette gir dem i neste omgang fordelene av at de kan beholde sine høye internasjonale kreditt-rater, nærmest uten å måtte jobbe for det.

Utvandring letter trykket. – Under den store MUL-konferansen i Brussel i mai pekte UNCTADs generalsekretær Ricardo Ricupero på den store betydningen det har at utvandrere fra fattige land sender penger til sitt hjemland?

– Utvandring trengs for å lette på befolkningstrykket, slik at det blir færre munner å mette. Dette var situasjonen også den gangen da vi utvandret til Amerika. Men i dag har vi en stor fordel i forhold til den gang, og det er at utvandrere mye raskere kan tilføre sitt gamle hjem-

land verdier – gjerne i form av pengeoverføringer.

– Ta for eksempel eritreere, her har vi en typisk «win-win» situasjon. De betaler med glede sin skatt i Sverige, men samtidig sender de også penger til hjemlandet sitt. Tallene jeg har er fra før den siste krigen, og de sier at slike private overføringer til Eritrea er i størrelsen 200 millioner amerikanske dollar årlig. Landets samlede eksportinntekter er til sammenlikning bare om lag 15 millioner dollar. Det er altså snakk om store gevinster.

Fri EU-vandring! I forbindelse med EUs utvidelse legges det opp til en sju år lang ventetid før folk fra øst fritt kan flytte vestover. Bo Göransson mener dette er unødvendig:

– Også da Sovjetunionen gikk i oppløsning, ble det spådd at det skulle komme store folkevandringer, men det skjedde ikke. Det er heller ingen grunn til at det vil skje nå.

– Folk flest vil helst ikke flytte på seg. Dessuten, i den grad det skjer, er det mest innenfor eget land. Det kjennes tryggest slik.

Urimelig lav skatt. – Du sier også at reduksjon av fattigdom er landenes eget ansvar?

– Ja, og det skulle bare mangle. Ta beskatning. I Sverige snakker vi om opp til 50 prosent i toppskatt. I Guatemala er det derimot 10-12 prosent. Og hva betyr det? Jo at svært mange at landets rike, pluss middelklassen, nesten ikke betaler skatt. Men det kan vel ikke være rimelig? spør Bo Göransson.

Han sier også at han legger stor vekt på å delta i den offentlige debatten om bistand og utvikling. En rød tråd i mange av hans innlegg har vært å peke på hvor lite penger som brukes til bistand, i forhold til kostnaden for de subsidieordningene som skaper vekst og velstand i rike land.

Blir for dyrt. Alt for flere år siden pekte Bo Göransson på at EUs bistand til landbruksutvikling i fattige land bare utgjorde 1,5 prosent av det de samme landene brukte til å støtte landbruksutvikling i egne land.

– Situasjonen er vel ikke så helt ulik i dag, men mye av landbruks-subsidiene vil nok bli endret etter som EU utvider seg. Det vil rett og slett bli for dyrt å gi de samme støtteordninger til de nye medlemmene, sier mannen som i disse dager har tegnet kontrakt for en ny treårs periode som leder av det svenske bistands- og utviklingsdirektoratet.

”

EUs støtte, bare for Spania, utgjør 250 milliarder kroner årlig. Til sammenlikning er verdens samlede bistand bare det dobbelte av dette.

Bo Göransson, leder av det svenske bistands- og utviklingsdirektoratet Sida.

Sida og NORAD vil bruke norsk hatt i Malawi

SIDA NORADs svenske søsterorganisasjon Sida skal overføre sine fullmakter for utviklingssamarbeidet med Malawi til NORAD. Samarbeidsavtalen mellom de to bistandsmyndighetene blir undertegnet i Oslo 27. juni i år.

– Med denne samarbeidsavtalen om bistand til Malawi, har Sida og NORAD gjort noe som det internasjonale givermiljøet har snakket om i årevis, men som ingen andre hittil har fått til, sier avdelingsdirektør Jon Lomøy i avdeling for det sørlige Afrika i NORAD.

Avtalen gjør at NORAD ved Den

norske ambassaden i Lilongwe formelt skal representere Sida i Malawi. NORAD skal ha forvaltningsansvaret på alle sektorer der begge land gir støtte. Fordelen med en slik giverkoordinering er at det blir felles møter, rapporteringer og prosedyrer for utviklingssamarbeidet – som igjen fører til mindre arbeid for mottakerlandet.

Bakgrunnen for avtalen er at svenske myndigheter har signalisert av de vil øke bistanden til Malawi, men Sida er ikke representert i landet. I stedet for å opprette egen representasjon, kontaktet de NORAD

NORAD skal ha forvaltningsansvaret på alle sektorer der begge land gir støtte.

før å få til en giverkoordinering. Malawiske myndigheter har gitt sin tilslutning til samarbeidet.

– Samarbeidet er helt i tråd med retningslinjene for utviklingssamarbeidet mellom Malawi og Norge, med fokus på godt styresett; hiv/aids, makroøkonomisk reform og helse, understreker Jon Lomøy.

Sida og NORAD skal ha årlige møter om Malawi-samarbeidet, og Sida skal bevilge et avtalt beløp til NORAD. Det er foreløpig ikke avklart hvor stort dette beløpet blir for i år.

notiser

Kongelig stolthet i Redd Barna

Redd Barna er glade og stolte over at Hans Kongelige Høyhet Kronprins Haakon og Mette-Marit Tjessem Høiby velger å støtte et av våre prosjekter som en del sin bryllupsgave fra folket i Norge.

– Redd Barna er beæret over den tilliten det kommende kronprinsparet på denne måten viser oss. Redd Barna er også stolte av at det kommende kronprinsparet viser et så flott samfunnsengasjement, sier utenlandssjef i Redd Barna, Tove Romsaas Wang.

Det kommende kronprinsparet ønsker at deler av deres humanitære fond skal gå til Redd Barnas arbeid med grunnutdanning i etiopiske Alefa Takusa. Redd Barna satser stort på grunnutdanning i Etiopia. På landsbasis støtter Redd Barna grunnutdanning for ca. 50 000 barn.

NORAD-fokus på omskjæring

NORAD vil øke bistandsinnsatsen mot omskjæring av kvinner i prioriterte samarbeidsland, som et ledd i handlingsplanen mot kjønnslemlestelse som regjeringen lanserte tidligere i år. I august arrangeres en egen workshop, for å styrke og fokusere bistandsinnsatsen på dette området. I dag støttes arbeidet mot kjønnslemlestelse i hovedsak ved å støtte tiltak gjennom frivillige organisasjoner, men NORAD vurderer også å opprette en rammeavtale med organisasjonene i tråd med økende vektlegging av dette temaet i norsk politikk.

Journalister angrepet

BANGLADESH (IPS/AP): Det siste året har en bølge av stadig flere og mer brutale angrep mot journalister feid over Bangladesh. Hittil i år er 36 journalister angrepet. Minst ni har mistet livet siden 1994. I de fleste tilfellene kommer angrepene som følge av avslørende reportasjer om korrupsjon og annen kriminalitet innenfor offentlig sektor. Journalister er også blitt utsatt for angrep fra religiøse fanatikere, politiet og grupper av aktivister.

– Mange journalister er blitt arrestert og fengslet etter falske anklager. Også journalistenes kontorer, hus og biler er blitt angrepet, heter det i avisen Daily Star.

– Mange politikere tror at løsningen er å bestikke journalistene fra å skrive sannheten. Når dette ikke lykkes er vold det neste skrittet, sier Aktar Ahmed Khan, generalsekretær i Bangladesh Federation of Unions of Journalists.

Røde tall for Røde Kors

– Valgte underskudd i 2000 for å få fullført aktiviteter, sier økonomi-sjef

Mindre UD-penger til Balkan-satsing ga røde tall for Norges Røde Kors i fjor. Inntektene falt med 156,9 millioner og ga til slutt et underskudd på 44,3 millioner.

ØKONOMI

• CAMILLA SOLHEIM

– Å kalle det underskudd blir ganske misvisende, påpeker økonomidirektør Rune Sætren i Norges Røde Kors.

– Dette var en situasjon der vi valgte å bruke av våre egne midler i større grad enn ellers for å få fullført flere av våre aktiviteter, spesielt utenlandsaktivitetene, sier Sætren. I 2000 fikk Norges Røde Kors færre midler fra Utenriksdepartementet enn budsjettet, spesielt til aktivitetene på Balkan og i Nordvest-Russland.

Kosovo ga underskudd. Årsregnskapet viser at statsinntektene falt fra 412,6 millioner i 1999 til 378,4 millioner kroner i 2000 – altså 34,2 millioner kroner. – Vi ønsket å fortsette det arbeidet som ble satt i gang i 1999, blant annet et jordbruksprosjekt og et mentalsykehus i Kosovo. Vi oppfattet at disse aktivitetene var viktig å gjennomføre, sier Sætren.

Driftsinntektene ble i 2000 totalt redusert fra 1,296 milliarder kroner til 1,139 milliarder, og med økte kostnader ga det et negativt driftsresultat på 56 millioner kroner mot et positivt driftsresultat på 116, 3 millioner året før. I 1999 var overskuddet på 128,7 millioner kroner, mens det i 2000 ble snudd til negativt 44,3 millioner kroner – altså en differanse på 173 millioner.

Ålreit. – Vi er i en ålreit situasjon, og dermed blir det misvisende å snakke om underskudd. Dette var et bevisst valg, sier Sætren. Underskuddet er dekket av egenkapitalen, som er redusert med knappe fem prosent, fra 891 millioner kroner til 847 millioner. Sætren viser til at egenkapitalen sikrer Norges Røde Kors handlefrihet – både til å bruke penger på aktiviteter som den norske regjeringen ikke støtter, men også at organisasjonen kan reagere raskt i en katastrofe.

Kosovo-krisen ga underskudd i Røde Kors-regnskapet for 2000.

FOTO: AP/SCANPIX

Egenkapitalen er redusert med knappe fem prosent, fra 891 millioner kroner til 847 millioner.

– Da har vi mulighet til å reagere umiddelbart, og trenger ikke å vente på saksbehandlingen hos myndighetene.

1999: –Toppår. Det var ikke bare statsinntektene som ble redusert fra 1999 til 2000. Gaver og bidrag fra privatpersoner sank med 108,9 millioner – fra 135,1 til 25,1 millioner kroner. Samtidig understreker Sætren at 1999 var et spesielt år.

– For oss var 1999 et toppår. Da konflikten på Balkan blusset opp i påsken det året, gikk man i løpet av

tre-fire hektiske døgn i gang med en innsamlingsaksjon. Den dro inn godt over 100 millioner kroner. Sann sett var 1999 et spesielt år, mener økonomidirektøren. Det viser også regnskapet fra 1998 der gaveinntektene var på 35,9 millioner.

– Hvordan ser regnskapet ut hittil i år?

– Vi budsjetterer ganske konservativt, slik at vi har litt å gå på, samtidig som vi prøver å titte inn i glasskulen, sier Sætren. Norges Røde Kors har flere pengesøknader inne hos UD for tiden.

– Vi ligger rimelig i rute i forhold til dette, selv om vi er litt på etter-skudd i forhold til hva vi venter av støtte. Vi håper at støtten fra UD i år vil ligge på samme nivå som i 1999, fordi vi ønsker å øke innsatsen, ikke redusere den. Vi mener at det var meningsløst å redusere støtten til Nordvest-Russland og Balkan i 2000, sier Sætren.

– Blir det overskudd i år?

– Det håper vi. Vi har budsjettet en liten økning, og håper også å sitte igjen med litt i reserve.

Send en SMS og hjelp verdens fattige!

De frivillige organisasjonene finner stadig nye måter å samle inn penger på. Snart lanseres de første lotteriene som er basert på mobil-telefon og internett.

ØKONOMI

• CAMILLA SOLHEIM

Care Norge er en av ti frivillige organisasjoner som har fått tillatelse fra Lotteritilsynet for å starte opp SMS-lotteri. – Dette er en spennende greie, sier generalsekretær Stein Støa i Care Norge.

Han vil ikke røpe hvor mye organisasjonen håper å tjene på mobil-lotteriet, som lanseres i september, annet enn at de håper det vil være en inntektskilde. Lotteritilsynet har satt flere krav: Bare personer over 18 kan delta. Det er satt en øvre gevinstgrense på 100 000 kroner. Omsetningen kan maksimalt være

”

Det geniale med internett er at det er trafikken som finansierer lotteriet. Våre sponsorer og annonsører betaler per klikk.

Stein Støa, generalsekretær i Care Norge.

på 200 millioner kroner, og minst 25 prosent av omsetningen skal gå tilbake til spillerne i form av gevinst. Minst 50 prosent av omsetningen, minus gevinstene, skal fordeles på de ti organisasjonene.

Kommersielle partnere. Ti andre organisasjoner, blant dem Norges Røde Kors, Flyktningerådet, Norsk Folkehjelp og Redd Barna har sammen stiftet selskapet «De 10 Humanitære AS» som har fått prøvetillatelse fra Kulturdepartementet for å drive lotteri på internett. Spesialrådgiver Tore Holst i Norges Røde Kors opplyser at hver organisasjon har lagt inn 100 000 kroner i aksjekapital i selskapet. De har også trukket inn spill-selskapet Cee.TV AS som eiere. Dette selskapet har forpliktet seg til å finansiere 30 millioner kroner i prøveperioden.

Hemmelighetsfull rådgiver. – Hvor mye vil dere tjene på dette?

– Det har jeg ikke tenkt å fortelle deg, sier Holst.

– Men dere tror at dere vil tjene penger på dette?

– Helt klart. En av grunnene til at vi tror det, er at internasjonale aktører allerede spiller på det norske markedet. Deres erfaringer er at omsetningen øker med mange prosent for hvert år.

– Er dette en dyr måte å samle inn penger på?

På andre innsamlingsmåter får vi alle inntektene selv. I dette tilfellet skal inntektene deles på de ti organisasjonene, i tillegg møter vi sterkere konkurranse både fra inn- og utland. Men selv om vi bruker mye tid på dette akkurat nå, så satser vi ikke særlig mye penger, sier Holst.

Til høsten. Målet er at det første prøvespillet kan legges ut på internett i løpet av høsten. Kulturdepartementet har satt en begrensning på spil-

leinsatsen, som er maksimalt 1500 kroner per person i uka.

Betaler per klikk. Care Norge introduserte i begynnelsen av mai et lotteri på sine hjemmesider, hvor deltakerne ikke betaler for å delta. – Det geniale med internett er at det er trafikken som finansierer lotteriet. Våre sponsorer og annonsører betaler per klikk, sier generalsekretær Støa. Care Norge har lagt ut én million lodd, og tjener 10 øre per klikk/lodd. Støa opplyser at om lag halvparten av loddene nå er «solgt».

Care Norge har besluttet at organisasjonen skal være ledende blant de humanitære organisasjonene på nett. De har nå opprettet selskapet Care Web for å skille «børs og katedral», som Støa sier. – Samfunnet er i forandring, og vi tror at nettet kommer til å bli en stadig større underholdningskanal. Det er viktig å være med og å være i forkant av denne utviklingen, mener Støa.

Overgrep i samarbeidsland

Fattigdom og utviklede demokratier gir grobunn for overgrep

Det er fortsatt mye å sette fingeren på i landene som Stortinget har utpekt som de sentrale samarbeidslandene i norsk utviklingssamarbeid, viser Amnesty Internationals årsrapport for 2000. Politivold, tortur og overgrep mot opposisjonelle er ikke uvanlig i mange av landene.

• GUNNAR ZACHRISEN

– Det man kan si på et generelt plan er at menneskerettighetsbrudd på sivile og politiske rettigheter er systematisk verre i fattige land og utviklede demokratier enn i andre og bedre stilte land. Norske samarbeidsland synes i så måte ikke å atskille seg fra andre utviklingsland, sier generalsekretær i Amnesty, norsk avdeling, Petter Eide.

Han peker også på det faktum at flere av samarbeidslandene har vært i krig, som Etiopia og eritrea, eller borgerkrigsliknende tilstander, som Sri Lanka og Nepal.

Synliggjøring. – Land i betydelig konflikt vil ofte prøve å legitimere fengslinger av opposisjonelle med «sikkerhetsrisiko». Dette er også relativt unge demokratier, og med svake demokratier følger det dessverre ofte en røff behandling av politisk

Sri Lanka er et av landene der politiet går hardt til verks mot «potensielle opprørere». Fra en politi-razzia mot et tamil-miljø i Colombo.

FOTO: RUNE ERAKER

opposisjonelle. Det betyr likevel ikke at bilaterale bistandsgivere eller andre land skal se igjennom fingrene med overgrep. Synliggjøring av overgrep, overgripere og ofre er viktig, sier Eide.

Han mener at bistandsgivere må være seg meget bevisste den mulige positive innflytelse man kan over et land som er bistandsmottaker og dialogpartner.

– Enhver bilateral eller multila-

teral relasjon må følges opp av et sett verdier. Givere må bruke enhver mulig anledning til å si ifra om overgrep som man er gjort kjent med, som når Robert Mugabe i Zimbabwe fengsler opposisjonelle, oppildner til vold mot farmere og politiske motstandere og godtar bombing av frie aviser, sier Eide.

I forhold til de menneskerettighetsorganisasjoner som mottar norsk bistand på en eller annen måte mener han det er viktig å gjøre grundige undersøkelser og analyser av både organisasjonen og den lokale konteksten.

Rivaliserende begrep. – Menneskerettighetsbegrepet brukes ulikt, og mange kan en egeninteresse i å kople begrepet opp til sin organisasjons navn. Dessverre har vi i visse sammenhenger sett en knoppskyting av organisasjoner som bruker menneskerettigheter som et rivaliserende, snarere enn inkluderende, ikke-diskriminerende og universelt begrep, sier Eide.

Han viser til at mange etniske grupper kan ha en egeninteresse av å sole seg i glansen av sin egen menneskerettighetsorganisasjon.

– I Kosovo har jeg opplevd å møte «menneskerettighetsgrupper» som ønsket menneskerettigheter for albanere, men som samtidig argumenterte for å hive ut serberne, sier Eide.

Tolv land med store og små svin på skogen

Slik beskriver menneskerettsorganisasjonen Amnesty International menneskerettighetssituasjonen i de 12 landene som var hovedsamarbeidsland i fjor:

ETIOPIA OG ERITREA. Våpenhvilen i juni 2000 ble etterfulgt av en fredsavtale i desember, som gjorde slutt på grensekrigen med Etiopia. FN begynte å overvåke tilbakegivelsen av landområder i sør som Etiopia la under seg i de kraftige kampene som hadde herjet i mai, mens eritreiske tropper trakk seg ut fra etiopiske områder de hadde okkupert i mai 1998.

Begge landene beskyldte hverandre for brudd på menneskerettighetene under disse okkupasjonene, men mange av beskyldningene er vanskelig å bevise.

Eritrea internerte mange etiopiere i provisoriske leire. Det ble rapportert om fengslinger og henrettelser av politiske opponenter, men dette var vanskelig å bevise.

I Etiopia fortsatte den væpnede konflikten mellom regjeringstyrkene og Oromo og Somali-opprørere, der det ble rapportert om mange menneskerettighetsbrudd. De som ble mistenkt for å støtte opprørerne ble fengslet, torturert og noen ganger henrettet. Flere tusen sitter fortsatt i fengsel på ubestemt tid, enkelte har sittet fengslet i flere år uten dom. Dette gjelder blant annet journalister, demonstranter og andre kritikere til myndighetene.

Under forberedelsene til valget i mai skjøt og drepte politiet flere mennesker sør i landet som støttet opposisjonspartiet. Sporene etter drapene ble dekket over. Rettssaken mot den tidligere Dergue-regjeringen går sin langsomme gang, der anklagene inkluderer folkemord og henrettelser uten rettergang.

MALAWI. Her er det rapportert om tortur og dårlig behandling fra politiet. Fengselsbetingelsene er tøffe. Det blir fortsatt idømt dødsstraff, men det er ikke foretatt noen henrettelser.

MOSAMBIK. Antall rapporter om brudd på menneskerettighetene økte, inkludert tortur og drap av mistenkte kriminelle av politiet. Minst 41 mennesker ble skutt ned og drept av politiet under demonstrasjoner. Det var politisk uro under protestene mot valgresultatet i 1999, som førte til arrestasjoner. Fengslene er fortsatt kraftig overbefolket. Minst 80 mennesker døde i politiets varetekt. Samtidig fortsatte forsøkene på å reformere rettsapparatet og å skolere politiet.

TANZANIA. Rundt 20 politiske aktivister ble arrestert og dårlig behandlet på den delvis selvstendige øya Zanzibar i forbindelse med valget, et valg mange anså som lite rettfærdig. Atten opposisjonsledere og deres supportere ble løslatt etter over to år i fengsel som samvittighetsfanger.

ZAMBIA. Tortur og dårlig behandling fra politiet under arrestasjoner og forhør av mistenkte var utbredt. Ifølge en rapport døde minst tre mennesker på grunn av tortur. Minst 11 mennesker ble dømt til døden, men det er ikke meldt om noen henrettelser.

UGANDA. Grove brudd på menneskerettighetene fra væpnede opposisjonsgupper, inkludert drap og bortføringer, fortsatte i hele 2000. Det ble også rapportert om tortur og mulige henrettelser uten rettergang fra sikkerhetsstyrkene. Den ugandiske hæren ble beskyldt for brudd på

menneskerettighetene, inkludert tortur i Kongo (DRC). Politiske og andre møter, fredelige demonstrasjoner og streiker ble avbrutt av sikkerhetsstyrkene – noen ganger med vold. Flere titall politiske fanger, hvorav noen kan ha vært samvittighetsfanger, ble arrestert. Minst ti mennesker ble dømt til døden, men ingen ble henrettet.

ZIMBABWE. Valgkampanjen som førte fram til parlamentsvalget i juni utartet seg nærmest til en veloverveid, gjennomtenkt plan med systematiske brudd på menneskerettighetene, utført av regjeringsallierte styrker. Bruddene inkluderte over 30 politiske drap og utstrakt bruk av tortur og mishandling.

Overgrepene fortsatte også etter valget, men i en mindre skala. I et tydelig forsøk på å skremme innbyggerne ble det umiddelbart etter valget satt inn store militære styrker i de områdene hvor opposisjonen hadde fått flertall. Tilfeller av tortur, mishandling og politiske drap fortsatte også utover året, spesielt i forkant av to parlamentariske suppleringsvalg.

(Zimbabwe mistet i fjor høst sin status som norsk hovedsamarbeidsland, blant annet på grunn av grove brudd på menneskerettighetene, red.anm.)

NICARAGUA. Menneskerettighetsforkjempere ble truet. Politiet såret demonstranter og arrestanter.

BANGLADESH. Utstrakt korrupsjon i alle lag av samfunnet og i regjeringen fortsatte å ødelegge håpet om en forbedring i situasjonen omkring menneskerettighetene. Korrupsjonen ødelegger også for muligheten til å kunne takle fattigdom og politisk ustabilitet. Det ble fortsatt meldt om tortur, inkludert voldtekt

i varetekt. De ansvarlige bak tidligere brudd på menneskerettighetene blir fremdeles ikke straffet.

NEPAL. Det ble rapportert om grove brudd på menneskerettighetene fra politiet, inkludert henrettelser uten rettergang, «forsvinninger» i forbindelse med «folkets krig» som ble erklært av Nepals kommunistparti CPN (maoistene) i 1996. Det var også utstrakt misbruk av CPN-medlemmer, inkludert planlagte drap, giseltaking og tortur. Den nasjonale menneskerettighetskommissjonen (NHRC) kom på plass i mai, men var ikke blitt fullt operasjonell ved utgangen av 2000. Både straffefrihet og mangelen på uavhengig etterforskning av menneskerettighetsbrudd er fremdeles svært bekymringsfullt.

SRI LANKA. Fortsatt væpnet konflikt og en generell økning i volden dominerte Sri Lanka i 2000. I april og mai var det kraftige kamper mellom sikkerhetsstyrkene og den tamilske geriljahæren LTTE, som slåss for en uavhengig stat i den nordlige og østlige delen av landet. Titusener av mennesker ble internt fordrevet på grunn av kampene. Folk som ikke tok aktiv del i urolighetene ble utsatt for grove menneskerettighetsbrudd, inkludert diskriminerende bombing og granatangrep, drap, «forsvinninger», og tortur. Barn ble rekruttert som soldater. Det fant sted utstrakte kamphandlinger i forbindelse med parlamentsvalget i oktober. De paramilitære og borgervernliknende aktivitetene økte. Det at de ansvarlige bak menneskerettighetsbruddene ikke blir stilt for retten, er fortsatt svært bekymringsfullt.

”

Fengslene er fortsatt kraftig overbefolket. Minst 80 mennesker døde i politiets varetekt.

Amnesty-omtale av Norges samarbeidsland Mosambik.

Revisorer på «svindler-kurs»

150 NORAD-sponsede riksrevisorer fra hele verden møttes i Oslo

På verdensbasis kan anslagsvis 2000 milliarder dollar (omlag 19.000 milliarder kroner) forsvinne som følge av korrupsjon. – Dette rammer de aller fattigste hardest, sier korrupsjonsekspert Neil Papineau fra den canadiske riksrevisjonen. Han var hovedtaler da 150 riksrevisorer fra 80 land møttes i Oslo – på NORADs regning.

• LIV RØHNEBÆK

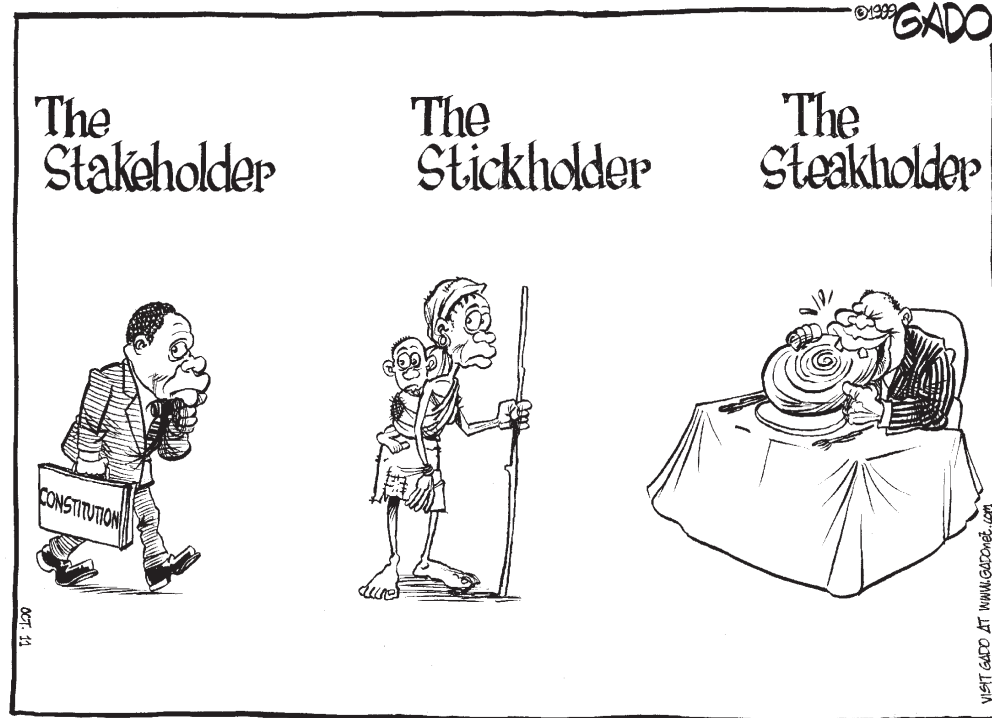
Papineau mener at økt bruk av data-teknologi, økningen i elektroniske transaksjoner, økt internasjonal aktivitet og mer byråkrati har gjort kampen mot korrupsjon vanskeligere enn noen gang.

– Svindlerne har overtaket og ligger i forkant av utviklingen. Derfor er det et stort behov for bedre opplæring og trening i å avsløre korrupsjon, sier Papineau, som har rullet opp flere saker i Canada. Her anslås det at det årlig forsvinner 12-14 milliarder dollar (om lag 120 mrd. kroner) i korrupsjon, mens amerikanske eksperter regner at seks prosent av samfunnsøkonomien følger illegale kanaler. Britiske forsikrings-selskap mener at de svindles for omlag 12 milliarder pund (over 150 milliarder kroner) i året.

– Ut fra disse tallene kan man anta at rundt 2000 milliarder dollar forsvinner i korrupsjon på verdensbasis, konkluderte han.

Kampen mot fattigdom viktigst. En rekke deltakere på seminaret – fra ulike land i den tredje verden – understreket viktigheten av at jobber i offentlig sektor må være bra lønnet.

– Vi må ta fatt i fattigdommen først. Usikre jobber eller for dårlig

betalte jobber er ofte årsaken til offentlig korrupsjon, sier riksrevisor Agnes Chilinda fra Zambia.

Hun forteller hvordan konsekvensene av korrupsjon kan ramme lokalbefolkningen:

– Ofte kan det være for eksempel utstyr som blir underslått av offentlige tjenestemenn. I min region forsvant en livsviktig maskin på ett av sykehusene. Dette var den eneste maskinen i sitt slag i denne regionen.

Økende korrupsjon. Chilinda mener at korrupsjon er et økende problem i det sørlige Afrika.

– Men det positive nå er at folk snakker mer åpent ut om problemet, fordi de føler virkningen sterkere på kroppen, sier hun.

Hun mener myndighetene kan sette i verk flere tiltak for å forsøke å få bukt med problemet.

– Myndighetene kunne for eksempel opprette en «hot-line» hvor folk kan melde fra om hvor det foregår korrupsjon. De bør dessuten legge vekt på å ha en fri og uavhengig presse og å revidere lovverket for å se på blant annet straffeutmålingen, sier Chilinda.

Skaper ustabilitet. Bernardus Dwita Pradana fra Indonesia forteller at bare i Indonesia er det de siste seks årene oppdaget 3068 tilfeller av korrupsjon. Omfanget av denne kjente svindelen er på 941,5 millioner dollar.

I fire dager har de 150 riksrevisorene utvekslet erfaringer og fått opplæring i hvordan de kan oppdage og bekjempe korrupsjon. Seminaret i Oslo i begynnelsen av juni er et av flere planlagte samlinger med hovedvekt av deltakelse fra land i den 3. verden.

Oslo-møtet markerte samtidig at den norske Riksrevisjonen nå har overtatt ledelsen for sekretariatet til IDI, INTOSAI Development Initiative, hvor riksrevisorer fra hele verden læres opp i korrupsjonsbekjempelse.

Sjelden dømt. – Denne samlingen er viktig fordi vi blir klar over nye tiltak, bygger nettverk og utveksler ideer, sier Agnes Chilinda.

– Det viktigste rådet jeg kan gi er å være skeptisk og å bruke sunn fornuft, sier Neil Papineau, som likevel tviler på muligheten til å få bukt med korrupsjon i dagens situasjon.

– De store bedragerne blir sjelden dømt. Til det har de tjent for mye penger. De binder opp rettsapparatet i flere år, og ved hjelp av dyktige advokater kommer de seg unna ved å slå ned på formelle juridiske feil og mangler hos påtalemyndigheten, sier han.

Den canadiske korrupsjonseksperten mener at offentlige kontrollorganer land må få tilført mye mer midler for å få til en effektiv kamp mot korrupsjonen.

– I dag er forholdet nemlig at svindlerne sitter på langt mer ressurser enn påtalemyndigheten.

Essensielt. – I kampen mot korrupsjon er det å ha en statlig riksrevisorfunksjon essensielt. Det at folk trenes opp til å komme opp på internasjonal standard, er sentralt i kampen mot korrupsjon, sier rådgiver i NORAD, Marit Karlsen, som legger vekt på det eierskapet landene selv har til prosjektet.

– De hjelper hverandre til å bli bedre, sier hun.

I år har NORAD bidratt med 12 millioner kroner til sekretariatet, samt 63.000 kroner som er gitt over landprogrammet. Siden 1998 er det totalt bevilget 136.000 kroner til riksrevisorprosjektet over landprogrammet.

Nettverk for holdningsendring i landbruksmiljøer

Et NORAD-støttet samarbeid mellom en rekke landbruksuniversiteter og -høgskoler i Sør og Nord ser ut til å utvikle seg til et stadig større Sør-Sør-nettverk – innen og på tvers av regioner. Seinest under et møte på Norges Landbrukshøgskole på Ås i begynnelsen av juni undertegnet Earth University i Costa Rica og den sørøstasiatiske institusjonen SEARCA en samarbeidsavtale.

• GUNNAR ZACHRISEN

Intensjonsavtalen tar sikte på å utveksle studenter, lærere og erfaringer om miljø- og utviklingsspørsmål knyttet til tropisk landbruk på tvers av regioner. Knoppskytingen av nye Sør-Sør-kontakter innen landbruksutdanning har sprunget ut av det flerårige prosjektet «Sustainability, Education and the Management of Change in the Tropics». Prosjektet er utviklet av Earth University og Salzburg Seminar, i samarbeid med No-

agric ved Norges Landbrukshøgskole på Ås.

Aktivt nettverk. – Resultatene så langt av dette prosjektet har langt oversteg forventningene. Vi har allerede et aktivt nettverk på plass, og hver dag knyttes det på en eller

FAKTA:

■ I 1999 tok samarbeidspartnerne Earth University, Salzburg Seminar og Noragric ved Norges Landbrukshøgskole initiativ til fem seminarer som skal holdes i Costa Rica, Norge og land i Afrika og Asia. Det avsluttende seminaret vil finne sted i Oslo i 2003.

■ NORAD har finansiert hoveddelen av kostnadene ved seminarserien «Sustainability, Education and the Management of Change in the Tropics», som er et pilotprosjekt for å bidra til samarbeid mellom landbruksuniversiteter og -høgskoler på tvers av regioner. Prosjekt-kostnadene vil bli på tilsammen 16 millioner kroner for en fem-årsperiode.

”

Gjennom å skape nye ledere skal vi klare å endre våre land.

Jose Zaglul, rektor ved Earth-universitetet i Costa Rica

Mer informasjon om nettverket finnes på www.change-tropics.org

annen måte nye bånd mellom institusjonene, sier rektor ved Earth-universitetet Jose Zaglul.

Han viser blant annet til at universitetet hadde etablert en utvekslingsordning for studenter og ansatte med Makerere-universitetet i Uganda, og at en ny samarbeidsavtale med Bogor Agricultural University i Indonesia er på plass.

– Gjennom å skape nye ledere skal vi klare å endre våre land – for å bidra til mer åpenhet og mindre korrupsjon, skape bedre livskvalitet for folk flest og et renere og mer bærekraftig miljø. Det vi trenger er ikke flere konferanser med storstilte mottakelser, men handlingsrettet endring, sier Zaglul som leder et universitet som vektlegger økologi, samfunnsolidaritet og entreprenørånd til fordel for de fattigste. Over halvparten av studentene kommer fra relativt fattige familier i Mellom-Amerika.

Endrer tunge miljøer. Det er «ånden fra Earth-universitetet» som også vektlegges innenfor «Change Tropics»-nettverket, der representanter for et tyvetalls utdanningsinstitusjoner har møttes til en serie på fem seminarer om bærekraftig utvik-

ling, utdanning og «endringsledelse» i tropiske land.

– En viktig hensikt med dette tiltaket er å bidra til at mer endringsorienterte og handlingsdyktige studenter uteksamineres fra universitetene. Det er snakk om å endre tunge, gamle miljøer rundt landbruksutdanninger. Ikke minst i de afrikanske institusjoner har det vært lite vektlegging av å styrke studentenes evne til kreativitet og entreprenørskap, sier NORAD-rådgiver Lars Ekman.

Regjeringsapparatet. – Dette samarbeidet er en katalysator for om vi kan bevege oss over til en ny form for tenkning rundt landbruksutdanning. Universitetsledelsen i mange afrikanske land har så langt vært å utdanne folk til å arbeide i regjeringsapparatet, ikke til å skape endring ute blant folk flest, sier UNDPs regionkoordinator for Afrika-programmet «Capacity 21» Ndey Isatou Njie.

Hun viser til at for mange universitetsledere fra Afrika er det en ny opplevelse å kunne møte og diskutere med kolleger i andre land – selv innenfor egen region.

Taliban vil til Norge

UD kan være positive, men vurderer saken i lys av FNs sanksjoner

Norge har sammen med Sverige og Belgia fått en forespørsel om å ta i mot en delegasjon fra Taliban-regimet i Afghanistan. Utenriksdepartementet bekrefter at en slik henvendelse er kommet, men sier samtidig at man må ha mer detaljerte opplysninger for å ta en avgjørelse.

• ODD IGLEBÆK

Etter det Bistandsaktuelt forstår ble forespørselen oversendt den norske ambassaden i Islamabad. Konkret ønsker talibanerne, eller representantene for Det islamske emiratet Afghanistan som de kaller seg, å sende fire personer. Disse skal kom-

me på vegne av helsemyndigheter, utenriksdepartementet, myndigheter som arbeider med tilbakevending og Afghanske Røde Halvmåne.

Delegasjonen ønsker først og fremst å diskutere «den pågående krigen, den alvorlige tørken og problemene som følger fra sanksjonene pålagt av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd». De angir ikke konkret hvem som eventuelt skal være med i delegasjonen. Når det gjelder tidspunkt, ber de om å få et forslag tilbake.

Blir ikke besvart? – Det er riktig at vi har fått en henvendelse, og den kom i slutten av mai, sier Tanja Hegge, underdirektør på Asia-seksjonen i Utenriksdepartementet. – Etter hva vi har forstått har også Sverige og Belgia fått tilsvarende forespørsler, tilføyer hun

Hun sier samtidig at forespørselen er av en generell form og at den derfor ikke uten videre vil bli besvart. – Vårt utgangspunkt er FNs sanksjonsvedtak, som sier at personer på nivå som minister eller statssekretær, ikke bør tas imot. Når vi ikke vet konkret hvem det er snakk om i dette tilfellet, er det derfor vanskelig for oss å gi noe generelt svar, sier hun.

Hegge legger til at Norge generelt er meget positive til humanitære bistandsinnsatser i Afghanistan.

– Betyr dette at om nivået ikke er for høyt og dersom formålet er humanitær hjelp, så vil UD stille seg positive til et slikt besøk?

– Det vi i alle fall bli vurdert, sier Tanja Hegge.

Komplisert. Etter det Bistandsaktuelt forstår er henvendelsen mottatt uten stor entusiasme. Norge er for tiden medlem i Sikkerhetsrådet, og et eventuelt besøk kan lett bli politisk komplisert – ut fra hvordan man fortolker FNs sanksjonsvedtak.

Et annet forhold er at talibanernes internasjonale goodwill ikke er

Afghanske kvinner i kø foran et lokalt islamsk bakeri, etter at Verdens Matvareprogram stengte sitt bakeriprojekt i protest mot at kvinner ikke fikk utføre en rundspørring blant de fattige. FOTO: SCANPIX/APIAMIR SHAH

”

Vårt utgangspunkt er FNs sanksjonsvedtak, som sier at personer på nivå som minister eller statssekretær ikke bør tas imot.

Tanja Hegge, underdirektør i Utenriksdepartementet.

på oppadgående, etter at de nettopp sprengte de historiske Buddha-statuen, og etter at de har pålagt ikke-muslimer i Afghanistan å bære særegne identifikasjonsmerker på klesdrakten. Det ble også lagt merke til at Taliban nektet FN å bruke kvinner til å delta i en rundspørring om ernærings-situasjonen i området, i tilknytning til et bakeriprojekt blant 300.000 fattige i Kabul.

Giver-advarsler. Afghanistan Support Group (ASG) har nylig sagt at samarbeidsproblemene med Taliban er så alvorlig, at all utenlandsk nødhjelp til det krigs- og tørkerammede landet kan bli stoppet. Særlig har ASG pekt på et krav fra Taliban om at alle utlendinger som skal besøke Afghanistan, må undertegne en erklæring som sier at de vil følge sharia, den islamske lovgivning. ASG er en paraplyorganisasjon som

koordinerer humanitær bistand fra EU og hjelpen fra de 14 største bilaterale girerne.

Enormt hjelpebehov. Det eksisterer samtidig et enormt hjelpebehov i landet. I en appell som nettopp er sendt ut av Verdens matvareprogram (WFP) sammen med FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), heter det at inntil fem millioner av afghanere er truet av sult. De sier også at spørsmålet om å redde liv står enda høyere på dagsorden enn siste år.

De to organisasjonene berømmer samtidig Taliban for at de har gjennomført forbud mot å dyrke opium-valmuer. – Dermed har man sørget for at verden har kvittet seg med mellom 3000 og 4000 tonn opium og opiumprodukter, heter det i en uttalelse fra de to.

AFGHANISTAN

Planleggingsminister Saduddin Saeed, fastslo nylig at Taliban ikke ville akseptere at FN benytter lokale kvinner til å gjennomføre en meningsmåling om FNs bakeriprojekt. Prosjektet tilgodeser 300.000 fattige i Kabul.

FOTO: SCANPIX/ REUTERS

Nye retningslinjer godt mottatt blant organisasjonene

NORADs og Utenriksdepartementets nye retningslinjer for frivillige organisasjoner blir stort sett tatt vel i mot i bistandsmiljøet.

• BIBIANA DAHLE PIENE

– Vi er godt fornøyde med de nye retningslinjene, især med at egenandelen går ned, sier fungerende daglig leder i Utviklingsfondet, Arvid Solheim.

– Vi synes det er positivt at støtte kan gis for opptil fem år av gangen. Det vil gi oss større fleksibilitet, og mulighet til å planlegge mer langsiktig. Men jeg er spent på hvordan dette vil slå ut i praksis, sier leder i Bistandsnemnda, Øyvind Dahl.

– Dette kan vi leve med! Retningslinjene virker realistiske og fornuftige, supplerer generalsekretær Gro Brækken i Redd Barna.

Vil ha mer. Redd Barna har den siste tida konsentrert virksomheten om fire områder, herunder utdanning og (seksuelle) overgrep mot barn.

– Vi har allerede lagt om virksomheten slik at den er i tråd med de nye retningslinjene, sier Brækken.

Utviklingsfondet er på sin side redd for at lavere egenandeler ikke skal følges opp økonomisk. – Når myndighetene halverer egenandelen fra 20 til ti prosent, må det skje en tilsvarende økning i bevilgningene fra staten, om nivået på prosjektene skal opprettholdes, sier Solheim.

Utviklingsfondet har i dag en rammeavtale med NORAD på rundt 30 millioner kroner, men skal i likhet med de fleste større organisasjonene i nye forhandlinger til høsten.

– Vi håper på ti prosent økning i rammeavtalen, sier Solheim.

Gap-spenning. I det frivillige bistandsmiljøet er det også knyttet stor spenning til om det kommer en ny «gap-bevilgningen» og hvordan denne vil bli innrettet. Spørsmålet er blant annet om ansvaret for tiltak og prosjekter som faller mellom nødhjelp og langsiktig bistand, såkalte gap-tiltak, skal flyttes fra Utenriksdepartementet til NORAD.

Dette vil ventelig bli avklart ved framleggelsen av statsbudsjettforslaget til høsten. Blant organisasjonene synes det å være en viss frykt for

”

Dette kan vi leve med! Retningslinjene virker realistiske og fornuftige.

Gro Brækken, generalsekretær i Redd Barna.

at ansvarsforflytningen ikke vil bli fulgt opp av mer penger.

Like før jul i fjor overførte UD ansvaret for løpende friv.org-prosjekter for 66 millioner kroner til NORAD – uten at bevilgningen den gang ble økt. Dermed blir det et økt press på NORAD-bevilgningen til de private organisasjonene.

– Vi frykter helt klart at dette vil skje mer hvis NORAD får ansvaret for en større del av nødhjelpsporteføljen, sier Solheim.

Mer krav, mindre eierskap. I sjonsmiljøet er man mest opptatt av

hva de økte kravene om koordinering vil bety i praksis. Øyvind Dahl peker på at et viktig satsningsområde for medlemsorganisasjonene i Bistandsnemnda er organisasjonsutvikling og kompetansebygging.

– De nye retningslinjene åpner for å satse på nettopp dette, mener han.

– Men når det gjelder kravene til koordinering spør vi oss hva dette betyr konkret. Vi er redde for at dette skal bli en ny «tvangstrøye» for våre partnere: Mange av de kirkene vi samarbeider med representerer ofte store, lokale grasrotbevegelser. Vi må imidlertid samarbeide med den sentrale kirkeledelsen. Men når tilpasser den sentrale kirkeledelsen seg til våre krav og betingelser, fordi dette gir mest bistand? Når reflekterer den grasrotas reelle behov? Dette er et dilemma, som i bunn og grunn handler om hvordan vi best kan styrke det lokale eierskapet, sier Dahl.

FRIVILLIGE ORGANISASJONER

UNDERSKUTT PÅ 11 MILL. KRONER
Den største satsningen i Sør-Sudan er blant de programene som vil bli levert etter at Norge Folketjeneste har et underskudd på 11 millioner kroner i fjor. – Underskuddet kan helt overbevise på oss. Vi hadde ikke det noen forventet, sier styreleder Rolf Sten (bløtt). Han innrømmer at det – med støtte av året – kan bli problematisk å

Fadderpenger til avdrag
Norske bedrifter som gir en fadderopp til organisasjonen Norsk Bedrifter for vår arbeidsløse har over 350 oppnevnt seg til prosjekter i Romania, Albania, Kenya og Tanzania. Resten – 450 kroner – går til å dekke grunnleggende. – Dette er forferdelig og helt meningsløst, sier organisasjonens daglige leder og styreleder Jon Brækken.

Underskudd på 11 mill. kroner Side 6

Fadderpenger til avdrag Side 7

bistandsaktuelt
legstid om utviklingsarbeid • nr. 4 • 2001

Halvering av egenandeler
...men UD varsler strengere krav til effektivitet

Sydes åpner for parti-bistand
De politiske partiene skal fremover ha lov til å bruke bistandsmiljøet til å ha egne partier i andre land – og til å gjøre det på egen hånd.

Det legges opp til omfattende endringer i tilskuddsordningen for støtte til det sivile samfunn i utviklingsland, berører NORADs og Utenriksdepartementets bistand via norske frivillige organisasjoner.

De norske organisasjonene som er gode på å stå ferdig og som har evnen til å konsentrere sin virksomhet vil ha nytte av omstillingen. De som sprer seg mye, mist og her både tematiske og geografisk, vil oppleve et større press, sier statssekretær i Utenriksdepartementet Sigrun Magadal.

Det skal herettes skilles klarere mellom støtteordninger som «statter det sivile samfunn på dets egne premisser» og samarbeid for å oppnå strategiske mål for norsk utviklingspolitikk.

Kravet til egenandel for de frivillige organisasjonene over den ordinære globale «friv.org-bevilgningen» går ned fra 20 til 10 prosent, mens tilskuddet til administrasjon skal økes. – En godtrykhet, sier Norsk Folkehjelps utvorpennende generalsekretær Halte Jern Hansen. Også andre frivillige organisasjoner appellerer.

Side 4 og 5

For en mer detaljert presentasjon av UD og NORADs nye retningslinjer: se Bistandsaktuelt nr. 4/2001 eller www.bistandsaktuelt.com.

Gjenopptar stat-til-stat-bistand

Opptining overfor Etiopia og Eritrea har skjedd i det stille

Norge har i løpet av våren normalisert sin bistandspolitikk overfor Etiopia og Eritrea. Erklæringen fra mai i fjor om «frys i stat-til-stat»-bistand er i det stille trukket tilbake. Også myndighetene i de to land skal ha blitt gjort kjent med vedtaket.

• ODD IGLEBÆK

Det var 26. mai i fjor at Norge gikk til det skritt å sende ut en pressemelding hvor det ble slått fast at Norge ville «fryse stat-til-stat»-bistand i Etiopia. Den norske reaksjonen kom etter at Etiopia hadde foretatt en invasjon i Eritrea. Krigen mellom de to land hadde på det tidspunktet pågått i to år.

I forhold til Eritrea ble det sagt at norsk stat-til-stat bistand vil bli stilt i bero. Det er en noe mildere ordbruk, men betyr det samme.

Fra Etiopias side kom det sterke reaksjoner på den norske markeringen: - Vi synes at det er særlig urimelig at vi pekes ut, når det vitterlig var Eritrea som startet denne krigen, kommenterte Hailekiros Gegesse, etiopisk regjeringstalsmann. Irritasjonen var også knyttet til at ingen andre givere enn Norge hadde gått til slike skritt som offentlig å erklære «bistandsfrys».

- Ikke salderingsbehov. Hva lå egentlig bak det norske utspillet? Bare et par uker etter at det kom, saldererte Stortinget det reviderte statsbudsjettet for 2000. En viktig del var å skjære ned budsjetttrammene for langsiktig bistand til Eritrea og Etiopia med 25 millioner kroner for hvert land. Til sammen 50 millioner.

UDs statssekretær Sigrun Møgedal, avviser likevel at frysen var foretatt av hensyn til budsjettbalansen: - Nei, dette var en klar politisk markering. At dette ikke dreide seg om penger, framgår også ut fra de store summene Norge siste år brukte til nødhjelp til de to land, tilføyer hun.

- Men om det politiske var det viktigste, hvorfor fikk ikke Norge med seg flere givere? Det kunne ha gitt større tyngde?

- Dette var en markering mot krig, og slik sett ganske forskjellig fra for eksempel giver-sanksjoner mot den politiske utvikling i Zimbabwe. Vi var opptatt av «å ikke legge inn årene», men å komme ut tidlig og tydelig. Vedtaket vakte også stor oppmerksomhet i de to landene, sier hun.

Ny innretning. Tross en utvikling

Den vanlige etiopier kan glede seg over at landets forhold til det internasjonale samfunn begynner å normalisere seg.

FOTO: ODD IGLEBÆK

mot fred er det ikke aktuelt å gå tilbake til den bistandssituasjonen som var før krigen. Det framgår av budsjettteksten fra årets statsbudsjett, og det bekreftes også av statssekretær Møgedal:

- Det står klart at hovedinnretningen er mot fredsskapende tiltak, sier hun.

UD kaller 2001 for et «mellomår» i forhold til bistand til Etiopia og Eritrea. - I et lengre perspektiv vil bistanden til de to land bli vurdert i forhold til den gjennomgangen vi har i forhold til samtlige land. Om de deretter vil fortsette som hovedsamarbeidsland eller ikke er det for tidlig å si noe om, tilføyer hun.

Intern opptining. I løpet av våren har det pågått en intern norsk opptining av «bistandsfrysen». Konkret har det skjedd ved at NORAD den 2. februar henvendte seg i brev til UD for å få en «avklaring» for framtidig bistand til Etiopia.

Et svar fra UD kommer 7. mars. Her sier man at det var tre prosjekter var omfattet av frysen, og at disse nå skal utfases. De tre er Noragrics samarbeid med universitetene i Awassa og Mekele, NGUs samarbeid med Etiopias Geologiske Undersøkelser og NVEs samarbeid med den hydrologiske avdelingen i Ministry of Water Resources.

Det neste svar kommer 8. mars. Her viser man til fredsavtalen fra 12. desember og den positive utvikling siden, og konkluderer med at

«Departementet har (...) ingen innvendinger mot at NORAD for eventuelle tiltak innen fred, forsoning og stabilitet heretter kan inngå stat-til-stat avtaler med Etiopia innen de gitte budsjetttrammene». UD skriver også at dette er på tilsvarende måte som for tiltak for «gjenoppbygging, demobilisering og matvaresikkerhet, samt grunnleggende sosiale behov.»

Tilsvarende vedtak. Tilsvarende opptining gjelder også for Eritrea. I brev av 2. april skriver UD at også her kan NORAD nå på nytt inngå stat-til-stat avtaler innenfor gitte områder. Med visse nyanser er disse på linje med Etiopia.

En klar forskjell mellom de to mottakslandene er at den norske frysen innebar stopp for hele seks bistandsområder for Eritrea. I brev av 30. april sier UD at frysen oppheves for to av disse. De to er stipendprogram for lærerskole og landbruksdepartement. For de fire andre gjelder det derimot, at de skal avsluttes i inneværende år. Disse fire er post- og teleadministrasjon, mineralressurskartlegging, telekommunikasjon og institusjonelt samarbeid om oljeutvinning. Myndighetene i de to samarbeidslandene skal også være kjent med endringen.

Ingen pressemelding. - Vår ambassadør har blitt klart instruert om å meddele disse standpunktene, forklarer Tor Hildan, ekspedisjonssjef ved bilateral avdeling i Utenriksde-

partementet.

På spørsmål om hvorfor det ikke er blitt sendt ut en pressemelding om denne norske opptiningen, slik det ble gjort da innfrysing tok til, svarer Hildan at «det ble ikke ansett som nødvendig».

Det hele har kort sagt vært en ganske komplisert prosess, og foruten aktuelle saksbehandlere i departement og direktorat, og forhåpentligvis myndigheter i Etiopia og Eritrea, er det altså få som kjenner til den norske endringen.

”

«Det står klart at hovedinnretningen er mot fredsskapende tiltak.»

Sigrun Møgedal, statssekretær

FREDSAVTALE OG REDUKSJONER

■ 12. desember siste år inngikk formelt Etiopia og Eritrea en fredsavtale. På dette tidspunktet hadde Etiopia trukket de fleste av sine tropper fra Eritrea. Også FN-observatører var på plass.

STORTINGET KUTTET

■ 19. desember, ei uke seinere, ble det norske statsbudsjettet vedtatt. Stortinget bestemte da at det bare skulle avsettes 25 millioner kroner til langsiktige bistandsinnsatser i Etiopia i 2001.

■ Det gir en reduksjon på 30 millioner, i forhold til hva som ble avsatt for 2000. I forhold til 1999 var det en reduksjon på 40 millioner.

■ For Eritrea innebar budsjettvedtaket at 20 millioner ble avsatt til langsiktig bistand for 2001. Det kan sammenliknes med at det for 2000 ble satt av 50 millioner kroner. For 1999 var det hele 60 millioner, som fikk slik øremerking.

■ I tillegg til de store nedskjæringene i volum, skal også den norske langsiktige bistanden til de to land legges om mot fred, forsoning, demokrati og menneskerettigheter. Langsiktig bistand til kartlegging av forekomster av mineraler og olje, vurdere utbygging av vannkraft og landbruksinnsatser, slik har vært tidligere, skal avsluttes.

Sverige vil trappe opp Etiopia-bistand

- Mens krigen pågikk ble også svensk langsiktig bistand til Etiopia og Eritrea stilt i bero, men alt tidlig i januar bestemte regjeringen seg for å gjenoppta bistandsarbeidet. Et element var at det var viktig i forhold til å markere støtte til fredsprosessen, sier Pereric Högberg, ansvarlig saksbehandler for Etiopia og Eritrea i det svenske utenriksdepartementet.

Högberg forteller at den svenske «nystarten» skjedde ved at det for inneværende år ble vedtatt 55 millioner kroner til å fortsette Sveriges store og langvarige landsbygdsp-

gram i Amhara-regionen i Etiopia. Den generelle landrammen er på 70 millioner.

I tillegg vil Sverige også gi støtte til gjenoppbygging, menneskerettigheter, demokrati og fred og forsoning. - Men dette er nye innsatser og nye penger, sier han.

På gammelt nivå. - Målt i penger kan Sverige komme tilbake til situasjonen før krigen begynte, det vil si langsiktig bistand for rundt 140 millioner kroner året. Det var sammen for 1999, mens vi i 2000 var nede i 70 millioner. Muligens vil vi om et par

år komme opp i 200 millioner, tilføyer Högberg. Han understreker samtidig at slik utvikling også forutsetter en fredelig utvikling både mellom Etiopia og Eritrea som vel som innad i landene. - Dagens situasjon, særlig i Etiopia, har jo utover våren heller blitt nokså usikker, tilføyer han.

For Eritreas del er det snakk om mindre penger fra svensk side. Langsiktig bistand utgjorde 20 millioner kroner i 1999. Siste år var tilsvarende beløp 10 millioner. For inneværende år kan den nå 1999-nivå.

UD tenker nytt om fred

Norsk bistand og fredsinnsetts fusjonerer i urolige Afrika

Nå skal det bli slutt på at diplomater og bistandsarbeidere sitter på hver sin tue i det konfliktfylte Afrika. Diplomati og bistandsaktører må jobbe bedre og tettere sammen for å fremme fred og stabilitet, mener en gruppe i Utenriksdepartementet.

• GUNNAR ZACHRISEN

Arbeidet bygger på plattformen utenriksminister Thorbjørn Jaglands utarbeidet for Norges arbeid i Sikkerhetsrådet i november i fjor.

- Vi har sett nærmere på muligheten for en bedre integrering av norsk kortsiktig og langsiktig innsats gjennom regionale strategier for fredsbygging, sier ekspedisjonssjef Bjørn Skogmo i Utenriksdepartementet. Han viser til at saken er

høyaktuelt, siden Norge, gjennom sin deltakelse i FNs sikkerhetsråd, uansett er nødt til å ta løpende standpunkter i en rekke saker som er knyttet til krig, konflikter og fredsbyggende tiltak i området.

Viktige innspill. Norsk politikk overfor Vest-Afrika og Great Lakes-regionen har vært de første oppgavene for arbeidsgruppa, som vil gi viktige innspill for Norges arbeid i Sikkerhetsrådet, samt for Norges øvrige engasjement gjennom bistandssamarbeidet, frivillige organisasjoner og det multilaterale systemet.

I Vest-Afrika er det Sierra Leone, Liberia og Guinea som har stått i Sikkerhetsrådets fokus med problemer knyttet til opprørsgrupper, vold og ustabilitet. I fjor mottok Sierra Leone 77 millioner kroner i norsk humanitær bistand. I denne regionen ser arbeidsgruppen blant annet på mulighetene av å styrke den regio-

”

Vi har sett nærmere på muligheten for en bedre integrering av norsk kortsiktig og langsiktig innsats gjennom regionale strategier for fredsbygging.

Bjørn Skogmo, ekspedisjonssjef i Utenriksdepartementet.

nale samarbeidsorganisasjonen ECOWAS' arbeid for å fremme fred og stabilitet.

Partnere var i krig. På Afrikas Horn sliter to norske hovedsamarbeidsland, Etiopia og Eritrea, med ettervirkningene av en blodig og kostbar krig, og situasjonen er fortsatt spent mellom landene. Somalia er et tredje land med en ustabil og voldelig situasjon internt. Sudan er et fjerde.

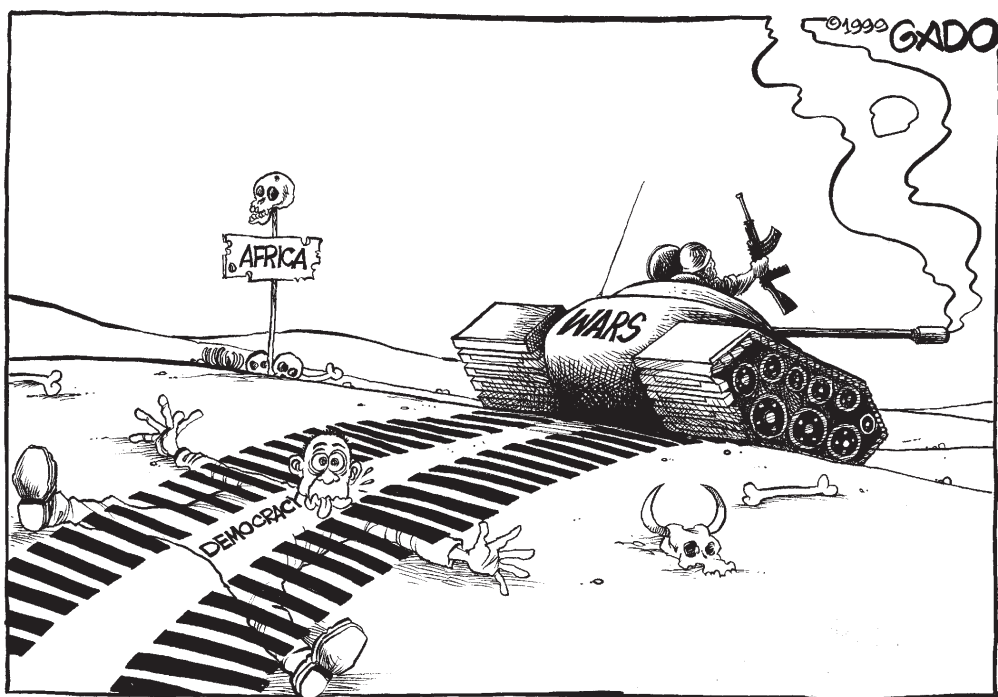
Rundt De store sjøene (Great Lakes) er flere norske bistandspartnere involvert eller berørt av krigen i Kongo. Uganda og Angola har hatt en direkte rolle i krigen, mens Tanzania har måttet ta kostnadene og problemene med store flyktningestrømmer. Totalt gikk det 205 millioner kroner i norsk humanitær bistand til området, mens enda større beløp ble bevilget i langsiktig bistand.

En ganske stor giver. - Hvilke muligheter har egentlig Norge til å øve noen innflytelse på disse urolige områdene i Afrika?

- Overfor viktige områder i Afrika har Norge både vært en ganske stor donor i det langsiktige utviklingssamarbeidet og vi har vært en av de største bidragsyterne i humanitært hjelpearbeid. I tillegg har vi hatt et betydelig engasjement i å skape fred i ulike deler av verden. Sett i lys av dette mener vi at Norge kan ha noe positivt å bidra med, sier Skogmo.

Humanitært. - Vi har valgt å ta fatt på Vest-Afrika, ikke fordi det er prioritert, men fordi det har stått høyt på Sikkerhetsrådets dagsorden i de månedene vi har vært medlem. Vi har et utviklingssamarbeid med Mali. Dessuten har vi hatt et ganske betydelig humanitært engasjement for nødlidende, både i Sierra Leone og Liberia, og mer nylig i forbindelse med flyktningstrømmene til Guinea, sier Skogmo.

FREDSARBEID

En politikk for verdens fattige – i globaliseringens tid

UDSYN

Mye har endret seg i tilnærmingen til bistand de senere årene. Kanskje det viktigste er at bistandsdebatten nesten har forstummet i det offentlige rom. Vi har fortsatt bred oppslutning om at norske skattepenger skal brukes til internasjonalt solidaritetsarbeid. Men mye tyder på at folk samtidig setter spørsmål ved om bistand nytter.

Bistandsvolumet har vært gjenstand for politisk debatt, men ikke bistand som politikk. Dette er i ferd med å endre seg. I norsk sammenheng kan vi både takke vårt medlemskap i Sikkerhetsrådet og globaliseringens økende fokus på felles interesser og fattigdomsgapets felles trusler for det.

En av Norges viktigste utenrikspolitiske aktiva er at vi fortsatt har troverdighet som en nasjon som tar internasjonal solidaritet på alvor. Dette dreier seg ikke om høyt profilert jet-set diplomati. Heller ikke er det en kjøpt godvilje gjennom rause, dumsnille bevilgninger inn i uoversiktlige pengesluk i fattige land. Denne troverdigheten er bygget opp gjennom mange års kontinuerlig og konsistent arbeid, ivare-

tatt av skiftende regjeringer og gjennom dialog i langsiktige samarbeidsforhold, der både stat og frivillige organisasjoner har deltatt. Den bygger også på systematisk og strategisk arbeid med humanitær bistand og er forankret i meget aktiv deltakelse i multilaterale sammenhenger, ofte langt utover hva vår størrelse skulle tilsi.

Å opprettholde og videreutvikle troverdighet i møte med stadig nye utfordringer krever aktive politiske og strategiske valg. Pengene og den politiske rollen vi har i de ulike sammenhengene må følge hverandre, både når det gjelder det kortsiktige og det langsiktige. Norge har ulike sett av muligheter til ulike tider. Først og fremst må vi legge vekt på å være en gjenkjennelig partner gjennom skiftende utfordringer. *Repetisjoner av gårdsdagens oppskrifter, budsjettlinjer og bevilgninger duger ikke i forhold til dagens og morgendagens resultatkraft.*

I Sikkerhetsrådet stilles vi overfor økte forventninger og økte krav til å mestre både bredden og sammenhengene i virkemiddelbruken. Vi må ikke gå ut av Sikkerhets-

”

Norsk nasjonal politikk må bli mer samstemt og samkjørt i forhold til de internasjonale utviklingsmålene.

Sigrun Møgedal er statssekretær i Utenriksdepartementet.

rådet med mindre troverdighet enn vi hadde da vi gikk inn. Det må bety intensivert dialog med land og med andre bistandsaktører for å skreddersy vårt samarbeid slik at det svarer best mulig på både de kortsiktige og de langsiktige behov.

Også globaliseringen setter troverdigheten på prøve. For her nytter det ikke å stille opp bare med penger. Ingen er nå i tvil om behovet for endring i globale spilleregler, om ikke for annet så av ren egeninteresse. Kriminalitet og terrorisme, finansiell ustabilitet, rasisme, sosial uro og smittsomme sykdommer kan ikke mures inne bak noen landegrensler. De store demonstrasjonene mot globalisering og liberalisering målbærer avmakt og frustrasjon med institusjoner og myndigheter som ikke har mestret å ta vare på mennesker, relasjoner og natur.

Den brede folkelige uro vi nå ser (ikke å forveksle med det mindretallet som bruker gattevold som sitt fremste argument)

notiser

Norsk miljøbistand på nett

2. april åpnet nettstedet «Norwegian Environmental Assistance» på www.norad.no/environment. Her finner du informasjon om norske miljøbistandsprosjekter, informasjon om norsk miljøkompetanse og informasjon om miljøsituasjonen i de landene som Norge samarbeider med. NORAD og Miljøverndepartementet står bak tjenesten. Informasjonen på sidene produseres av syv etater som har inngått en fagsenteravtale om miljøbistand med NORAD.

NORAD skal bidra til at miljøperspektiver integreres i alt norsk utviklingssamarbeid. Miljøbistandsweben følger opp denne strategien ved å tilby nyttig informasjon både til dem som skal yte bistand og til dem som søker etter samarbeidspartnere. Du finner informasjon om kompetanseområdene til de ulike fagsentrene og en oversikt over hvilke prosjekter de er involverte i. Du finner også oversikt over norsk lovverk og regjeringens politikk på området. I tillegg fungerer nettstedet som en portal til Internett-ressurser med mer informasjon om de enkelte samarbeidsland. All informasjon er på engelsk.

De syv fagsentrene som bidrar med stoff er Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Statens forurensningstilsyn, Statens kartverk, Landbrukshøgskolen/Noragric og Havforskningsinstituttet.

SIGRUN MØGEDAL

Hjem til Srebrenica

De første bosniske muslimer har begynt å vende tilbake

SREBRENICA (b-a): Seks år etter massakren som rystet verden, begynner de første bosniske muslimer å vende hjem til Srebrenica og landsbyene rundt. Men husene de vender tilbake til er som regel i ruiner, okkupert av serbere eller minelagte.

BOSNIA

• I BOSNIA: MORTEN A. STRØKSNES Naturen rundt landsbyen Borkovici er fra naturens side en idyll. Mellom bølgende, skogkledde åser ligger grønne dalfører og frodige enger der frukttrær står i blomst. Men som så ofte ellers på landsbygda i Bosnia: Så snart man ankommer en landsby blir man minnet om at dette ikke er Edens hage, men et borgerkrigsherjet land.

Borkovici ligger fem kilometer utenfor Srebrenica, og landsbyens 26 hus var bebodd av muslimer før massakren i 1995. I dag står bare utbrente skjelett igjen av husene. Men noen få familier er begynt å vende tilbake for å bygge opp sine hjem.

Det er her vi er født... Utenfor en ruin er et mannlig arbeidslag i ferd med å grille kjøtt på trekull fra et åpent bål. Zdravko Jeftic, en mann i midten av 30-årene, inviterer på lunsj i det fri, og forklarer hvorfor han og de andre har valgt å vende tilbake til Borkovici:

- Vi har bodd hos slektninger i Tuzla siden vi flyktet herfra sommeren 1995. Ingen av oss har jobb, og i Tuzla er det tusenvis av andre flykt-

Zdravko Jeftic (ytterst til høyre) og vennene har vendt hjem til sin gamle landsby.

FOTO: MORTEN A. STRØKSNES

”
Hvorfor skulle vi bli, nå som de fleste tror det er trygt å vende tilbake? Det er her i Borkovici vi er født og oppvokst, og før krigen levde vi gode liv her. Vi vet det vil ta tid, men hvis vi får litt hjelp tror vi dette skal gå, sier Jeftic.

Zdravko Jeftic, bosnisk muslim på vei hjem.

Han mener at mennene bare vil trenge litt «hjelp til selvhjelp» i startfasen, særlig til husbygging. Sistnevnte blir tradisjonelt utført av menn. Men i Srebrenica-området er dette ofte ikke tilstrekkelig, siden mange familier domineres av kvinner etter at deres ektemenn og sønner ble drept i 1995.

Hjelp fra UNHCR. Mennene bor sammen på ett rom i førsteetasjen av det minst ødelagte huset. Gjennom et rør får de vann fra en bekk i åssiden

ovenfor. Feltsenger, mat og redskaper har de fått av UNHCR. Dagen de ankom ble de mottatt av en representant for UNHCR. Slik forsøker UNHCR å vise at de er velkomne, at noen ønsker dem tilbake. I tillegg fikk de utlevert presenninger, senger, ovner og kasseroller slik at de ikke skal mangle det mest grunnleggende. Lokale hjelpeorganisasjoner har gitt dem mat. En ingeniørtropp fra den finske SFOR-bataljonen skal reparere den knapt kjørbare veien til landsbyen.

Allikevel innrømmer mennene at vurderingen for og imot å vende tilbake ikke var enkel.

- Vi vet at noen av de som er kommet tilbake har fått problemer, og blitt truet av serberne. Men det er nå seks år siden krigen sluttet, og

Bosnia må snart bli et normalt land igjen. NATO-soldater og FN-politi passer på. Men vi gjorde ikke noe galt under krigen mot våre naboer, så hvorfor skulle vi være redde? spør Jeftic.

Den rikeste jorden. Som svar på et spørsmål om hva de skal leve av reiser Jeftic seg og peker på markene rundt.

- Det er den beste og rikeste jorden i Bosnia Her dyrket vi poteter, kål, løk, plommer og annen frukt. I tillegg hadde vi kyr og sauer, sier Jeftic.

I motsetning til svært mange andre steder i Bosnia er miner før øvrig ikke et problem i Borkovici - så langt man vet. Men helt sikre kan ingen være. For i enkelte tilfeller er det

FAKTA:

■ Våren 1992 var Srebrenica dominert av bosniske muslimer, hvis riktige betegnelse er bosniakker. I dag er Srebrenica en rent serbisk by.

■ Dayton-avtalen delte i 1995 Bosnia inn i to autonome republikker - Republika Srpska (49 prosent) og Den bosniske føderasjonen (51 prosent). Srebrenica ligger i Republika Srpska.

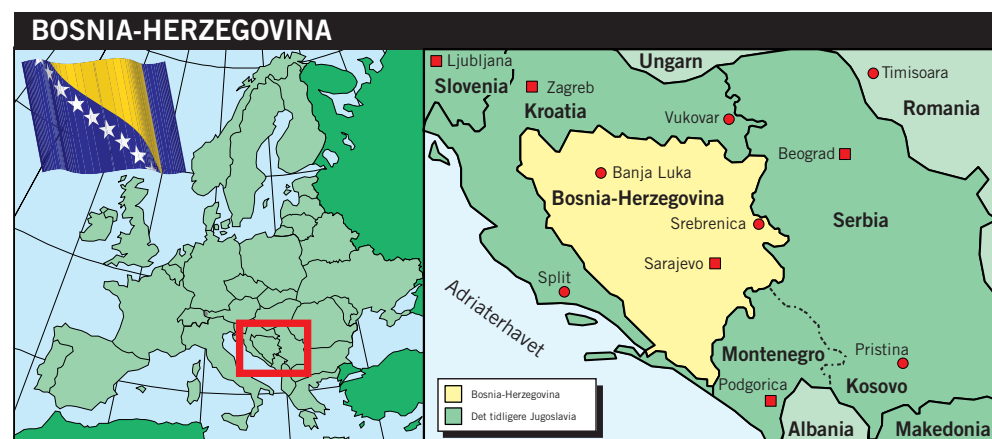
Verdens vanskeligste jobb?

Charlie Powell står ansvarlig for den såkalte «Action Plan for Srebrenica». Planen, som er i regi av OHR (Office of the High Representative), omfatter alt fra opplæring av den lokale administrasjonen i teoretisk og praktisk demokrati, til samordning av de aktører som driver bistand og gjenoppbygging.

Serbere vender hjem? En hovedoppgave er å få serbiske flyktninger til å forlate Srebrenica.

- Det er vanskelig å si hvor mange serbiske flyktninger som er villige til å forlate husene de okkuperer, og vende hjem. Hadde jeg fått spørsmålet for 18 måneder siden ville jeg antagelig svart «ingen.» Men i dag er situasjonen mer uklart. Noen er antagelig helt på vippen. Den riktige typen informasjon, som for eksempel at de kommer i kontakt med en nabo som har flyttet tilbake, kan få dem til selv å vurdere det samme, sier Powell.

Å få bosniakker til å komme til-

bake er heller ingen enkel sak, understreker OHR-representanten. Det er hevet over enhver tvil at det går mange folk rundt i Srebrenica som deltok i massakrene i 1995, og det er uheldig at så få av dem er blitt arrestert eller ettersøkt.

- De som vender tilbake risikerer å støte på gamle naboer de vet er

overgripere og mordere. Dette skaper ikke bare traumer hos de som vender tilbake. I tillegg er de potensielle vitner for Krigsforbryterdomstolen for Jugoslavia i Haag. Det vi kan håpe på i det lange løp er at lokale myndigheter, eller organer med ansvar for lov og orden, vil sette i gang en lokal rettslig prosess mot

krigsforbrytere, for Haag har rett og slett ikke ressurser til å ta alle, understreker Powell.

Plantet minnefelle. Han forteller at i Bratunac, fem kilometer fra Srebrenica, begynte en bosniakk i fjor høst å rense sitt utbombede hus. Da han kom tilbake etter et par dager for å fortsette hadde noen plantet en minnefelle. Mannen utløste selv minen, og ble drept.

- Det finnes helt klart elementer som ikke vil at noen skal vende tilbake, og de prøver seg med forskjellige typer knep. Men ofte overdrives faren ved å vende tilbake, og det spres rykter uten rot i virkeligheten til flyktninger i Sarajevo som dermed nøler med å vende tilbake til Srebrenica. Da forsøker vi å bringe frem mest mulig fakta om hva som er skjedd, eller påvise at det faktisk bare er snakk om grunnløse rykter. Men da kan det ofte være for sent, sier Powell.

Ruiner preger bosniakk-landsbyene ved Srebrenica.

Den serbiske flyktningen Bisenija Elez frykter «fremskrittet».

lagt ut miner etter at bosniakker (bosniere med muslimsk familiebakgrunn) begynte å vende tilbake til sine landsbyer.

Drakk med serbiske naboer. Et par kilometer unna Borkovici ligger en annen gruppe menn og halvsover under et gammelt epletre. Siden de er ankommet et par dager før UNHCR ventet dem, har de ikke mottatt noe utstyr. En hjelpeorganisasjon har imidlertid vært innom med mat. Allikevel er de tilbakevendte bosniakkene allerede gått tom. Noen gamle serbiske naboer kom på besøk kvelden før, og de holdt en fest sammen med dem. De snakket om gamle dager, om tiden før krigen og drakk «Slivo» (plommebrennevin, red.anm.) sammen, forklarer mennene.

Denne typen solskinnshistorier er sjeldne. For om gamle naboer kan være i stand til å mimre vennlig sammen, er svært mange av serberne i Srebrenica-distriktet selv flyktninger. Midt mellom Borkovici og Srebrenica er det satt opp en brakkeby for serbiske internflyktninger fra Sarajevo-området.

Brakkebyen ligger i det som tidligere var en bosniakk-landsby, og det er utenkelig at bosniakkene kan vende tilbake før de serbiske internflyktningene er borte.

Fem år i brakkeby. Flyktningene her er ikke uvennlige, men lite lystne til å snakke. Tolken overtaler allikevel en gammel sortkledd dame som står ved en åker til en liten samtale. Hun forteller at hun har bodd i brakkebyen sammen med sin familie i fem år.

– Vi kom fra en liten landsby fem mil sør for Sarajevo. Etter krigen ble det vanskelig, for mine sønner hadde deltatt. Vi var redde for hva som ville skje, selv om mange sa at vi ikke trengte å være redde. Serbiske ledere sa at vi skulle komme til Sre-

brenica, og at vi ville få hus, jord og arbeide. Men da vi kom var det ikke flere ledige hus, og vi måtte bo i brakker, forteller Bisenija Elez.

Større fremskritt. Srebrenica var inntil nylig rett og slett oppgitt av det internasjonale samfunn. Ingen organisasjoner la planer her, ingen var engang interessert i å komme for å se på forholdene. Å bruke penger her kunne sees som en belønning, ikke minst siden knapt noen bosniakker torde å reise tilbake. Men etter lokalvalget i fjor høst har imidlertid situasjonen endret seg. Lokaladministrasjonen er nå multi-etnisk og samarbeider, og de serbiske flyktningene i Srebrenica har mistet mye av sin politiske makt. Det har skjedd større fremskritt i Srebrenica i løpet av de siste fem månedene enn i de fem årene før.

Trussel. Men for serbiske flyktninger som Bisenija Elez og hennes familie er dette fremskrittet en trussel. Nå lurert hun på hva som vil skje med familien. For selv om bare 200 bosniakker hittil har vendt tilbake til Srebrenica-distriktet, vet hun at mange tusen kan komme til å gjøre det. Hun forteller også at de lokale serbiske lederne ønsker at de skal bli boende. Men hva synes hun selv familien bør gjøre?

– De sier: «vi serbere kjempet for Republika Serbska, og dere bør bli boende her.» Men det er jo ikke her vi hører til. Selv om huset er ødelagt, og ligger i Den bosniske føderasjonen har vi jo fremdeles en eiendom der. Kanskje vi kan dra tilbake. Jeg håper det, sier den gamle kvinnen resignert.

Morten A. Strøksnes er journalist i Morgenbladet.

MASSAKREN I SREBRENICA

■ I juli 1995 var småbyen Srebrenica åsted for den verste krigsforbrytelsen i Europa etter den andre verdenskrig. Til tross for at Srebrenica var erklært et «safe aerea» av FN og 400 nederlandske FN-soldater var utplassert i området, ble byen invadert av bosniske serbere.

■ Srebrenica var en av tre muslimske enklaver som under mesteparten av borgerkrigen var omsluttet av serbisk-kontrollert område, og satt under beleiring. Da serberne inntok byen var den pakket full av 50 000 bosniske muslimer som hadde flyktet hit fra andre områder.

■ Foran øynene på FN-soldatene samlet serberne, sammen og deporterte 23 000 kvinner og barn. Mellom 6. og 16. juli 1995 ble om lag 7000 menn ble tatt til fange, henrettet og begravd i massegraver. Hele operasjonen var planlagt ned til minste detalj, og ledet av general Ratko Mladic.

Stabilt Nepal

Landet er tilbake til «business as usual»

I motsetning til hva mange har fryktet, har ikke drapene på ti medlemmer av den nepalske kongefamilien nørt opp under de konfliktfylte forholdene i Nepal.

– Paradoksalt nok har tragedien ført til en mer stabil politisk situasjon, sier redaktør Kunda Dixit i avisa Nepali Times.

NEPAL

– Vi er tilbake til «politics as usual», sier redaktøren i Nepals ledende engelskspråklige avis på telefon fra Katmandu.

Ifølge Dixit har den grufulle hendelsen i kongepalasset tatt fokuset bort fra «dead-lock»-situasjonen som har hersket i parlamentet det siste året, med stadige krav fra opposisjonen om statsminister Koiralas avgang.

– Jeg tror de folkevalgte har fått seg en skikkelig vekker. Statsminister Koirala, som holdt på å trekke seg før dette skjedde, ble reddet av gongongen. Nå ser politikerne ut til å samarbeide bedre enn på lenge, og skal nå i gang med budsjettarbeidet, sier Dixit.

Støkk. Drapene på ti medlemmer av Nepals kongefamilie, deriblant kong Birendra og dronning Aishwarya den 1. juni er den alvorligste hendelsen i monarkiets 250 år lange historie, og satte en alvorlig støkk i hele det internasjonale samfunnet. Mange fryktet at dette ville føre til at det skjøre demokratiet i Nepal ville bli satt på en prøve det ikke kanskje tålte, og at drapene kunne nøre opp under «folkets krig» som maoistene fører – og gi den enda sterkere støtte i befolkningen.

Men ifølge den uavhengige analytikeren Hari Roka har tragedien tvert imot gitt det politiske systemet mer tillit. «Selv om våre politiske partier er svake og forvirrede, har deres eksistens spart landet vårt for totalt anarki gjennom denne krisen», skriver Roka i en kommentar.

Knust symbol. Avdøde kong Birendra (55), som har regjert Nepal siden 1972, var svært populær, og hadde en svært viktig funksjon som et samlende element for landet.

– Kongepalasset er ikke lenger et symbol for nasjonal enhet. Denne funksjonen ble knust i massakren, mener Kunda Dixit.

Drapene på ti medlemmer av den nepalske kongefamilien satte en alvorlig støkk i hele det internasjonale samfunnet.

FOTO: SCANPIX/AP

Den nye kongen, Guyendra, er kjent for å være en drivende forretningsmann. Som en grå eminense har den tidligere prinsen holdt seg unna lyset fra sin storebror, og i stedet drevet forretninger med stor suksess.

– Guyendra har rykte på seg for å være mer autoritær og grundig enn sin forgjenger, opplyser Dixit.

Prinsen skjøtt. Nøyaktig to uker etter massakren ble rapporten fra en undersøkelseskommissjon presentert. Den konkluderer med at det var kronprins Dipendra som påvirket av dop og alkohol gikk berserk med favnen full av våpen. Foruten sin far og mor drepte han to yngre søsken, tre tanter og to andre slektninger, før han skjøt seg selv. Angivelig fordi han ikke fikk gifte seg med sin utkårede.

Dette er en konklusjon som mange i Nepal nekter å godta. Allikevel respekterer de den, forteller Dixit.

– Det tragedien beviser, kanskje mer enn noe annet, er den spontane respekten nepalere har for kongehuset. Til og med innbarkedde republikanere må akseptere dette. Derfor tror jeg ikke maoistene, som jo vil kaste kongen og innføre republikken, kommer til å profitere på tragedien, sier han.

Maoistene skal ha vært aktivt med å infiltrere befolkningen og bidra til opptøyene i dagene etter massakren. De hevder at drapene på kongefamilien er en del av en større konspirasjon, anført av den indiske etterrettingsorganisasjon RAW og amerikanske CIA, for å hindre fremgangen til «folkets krig». Motivet skal angivelig ha vært at kong Birendra var for «liberal».

– De intellektuelle i Nepal bare ler av dette, kommenterer Dixit.

Også seks venstreorienterte opposisjonspartier som har avvist rapporten som ufullstendig og uklar, har bestemt seg for å likevel ikke protestere mot innholdet.

Idet Bistandsaktuelt gikk i trykken kom det også meldinger om at opposisjonspartiene tar opp igjen kravet om at statsministeren må gå av, på grunn av hans angivelige rolle i korrupsjonsskandalen om Lauda Air.

Avventer. Fra norsk side stiller man seg avventende til situasjonen.

– Vårt inntrykk er at situasjonen har stabilisert seg, sier pressetalsmann Karsten Klepsvik i Utenriksdepartementet.

Tørke i snart 3 år – så kom jordskjelvet

Nå vil indiske landsbykvinner styrke egen beredskap mot naturens luner

AHMEDABAD (b-a): Det er tørkekatastrofen – ikke jordskjelvet – som i dag skaper de mest akutte problemene for den jordskjelvrammede befolkningen i indiske Gujarat. Og ingen vet når neste syklon vil feie inn over det flate åkerlandskapet. Truslene er mange, men nå krever stadig flere småbønder tiltak for å redusere sin egen sårbarhet mot naturkatastrofer.

• I GUJARAT, INDIA:
GUNNAR ZACHRISEN

INDIA Ekspertene har beregnet at 44 prosent av Indias landområder er særlig utsatt for jordskjelv, åtte prosent for syklon og fem prosent for flom. I Kutch-distriktet i Gujarat, der jordskjelvet krevde 18.000 dødsofre 26. januar i år, har tørke og sykloner vært tilbakevendende problemer i en årrekke. Så seint som i mai 1998 og 1999 har sykloner herjet, og de to siste årene har det knapt falt en dråpe regn over de store åkrene i jordbruksområdet.

– Vi må bare konstatere at vi lever i et område som økologisk sett er svært utsatt, fastslo den indiske statssekretær Shri Rajeeva Ratna Shah på en konferanse i byen Ahmedabad nylig.

Bygger på lokal styrke. Å redusere folks sårbarhet overfor naturkatastrofer er fokus for mye av arbeidet etter det gigantiske jordskjelvet, der myndighetene har gått i partnerskap med frivillige organisasjoner og FN-systemet. Sterke lokale grasrotorganisasjoner – støttet av FN-organisasjonen UNDP – benytter denne anledningen til å presse myndighetene til å fokusere mer på langsiktig utviklingsarbeid og behovene til de mest sårbare deler av den indiske befolkningen. I praksis betyr det fattige småbønder og landarbeidere, ofte i økologisk utsatte områder. Særlig utsatte er kvinner og barn – for sykdommer, underernæring og utnyttning.

– I 1997 hadde vi en malaria-epidemi, i 1998 syklon og nå mens vi har det tredje året med tørke skjer det jordskjelv. Dette viser hvor utsatte vi er i dette ressursfattede området, men også hvilken styrke folk har til å takle katastrofer. Det er denne styrken vi må bygge på, sier Nita Patel som er lokal leder for Indias største fagforening Self Employed Womens Association (SEWA) i Sathalpur i Kutch.

Fagforeningen, som organiserer 250.000 kvinner i såkalt «uorganisert sektor», har medlemmer blant kvegbønder, landarbeidere, kunst-

håndverkere og sigarett-rullere. Samtidig har man en tett dialog med lokale og delstatlige myndigheter, som er nødt til å lytte når SEWAs kvinner argumenterer for sine standpunkter.

” I 1997 hadde vi en malaria-epidemi, i 1998 syklon og nå mens vi har det tredje året med tørke skjer det jordskjelv.

Nita Patel, lokal leder for Indias største fagforening Self Employed Womens Association (SEWA).

Krever teknisk trening. SEWAs primære krav til myndighetene etter jordskjelvet er ikke nødhjelp og almisser, men støtte til langsiktige utviklingstiltak. Bare på den måten kan man styrke fattigbefolkningens evne til å takle naturens luner, mener fagforeningen.

– Et av våre viktigste krav til myndighetene her i Kutch er at man skal gi teknisk trening til lokale kvinner, så de kan vedlikeholde sine egne vannkilder, sier Nita Patel.

Hun viser til at jordskjelvet også i stor grad har ødelagt det møysommelig oppbygde vannoppsamlings-systemet i området – bestående av små dammer og brønner. Dersom folk skal gjøres avhengige av utenlandske lån, statlige bulldosere og store kunstige innsjøer langt unna, har hun liten tro på at vannproblemet kan løses. Det kan snarere føre til økologiske forstyrrelser.

Lokalt vedlikehold. Derimot kan løsningen ligge i å organisere befolkningen med sikte på bygging og vedlikehold av små lokale dammer for oppsamling av regnvann, mener SEWA. Dette – supplert med – etablering av vanntanker og brønner er blant de viktigste tiltakene fagforeningens egen utviklingsorganisasjon bedriver i området. Tilsammen 40.000 landsbykvinner er involvert i vannforvaltningsprosjektene. Andre tiltak – for å redusere sårbarhet – er inntektssupplerende sysselsetting gjennom kunsthåndverk, solidariske spare- og låneordninger, forsikringsordninger og annet.

Folk følger fe. Aller mest utsatt er de fattige små bøndene i de nedbørfattige kveg- og jordbruksdistriktene Kutch og Patan i det vestlige Gujarat. Vann og melk er nøkkelen til livet i dette området. 70 prosent av befolkningen lever av landbruk, de fleste av å selge melk fra sine kyr. Uten nedbør blir det mindre og dårligere gress, og kuene gir mindre og mindre melk. Uten melk å selge blir det heller ingen inntekter. Så enkelt er skillet mellom nød og «rikdom» for kvegbondens familie.

– Snart er det gått tre år siden siste regnværperiode, sier fortvilte bønder vi møter. I landsby etter landsby opplever man at vannkildene tørker inn, og for kvinnene blir det lengre og lengre å gå for å hente vann til husholdningens daglige liv. En nattlig marsj på 10 kilometer hver vei – med krukker på hodet – er ikke uvanlig for Gujarats jordbrukskvinner. Men enda mer

Tørken har tatt fra henne inntekt og mat. Jordskjelvet knuste huset. Den 65-årige enken Jume

Mens gradestokken viser 45 i skyggen, håper landsbyen Barara på monsunregnet. – I denne brønnen er det vann i 14 dager til, ikke mer, sier Kakubai som leder vannforvaltningskomiteen i landsbyen.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

bekymringsfullt er det at mange småbønder må vandre permanent ut av området til frodigere områder av delstaten – for å redde kveget sitt fra sultedøden. Hvis ei melkeku dør og er erstattet av ei ny, koster det uhyrlige 15-20.000 rupees (omlag 3-4000 kroner) for en fattig bondefamilie.

Sover på markene. – I den tørre tida av året har vi pleid å forlate familien for å være borte sammen med kuene våre i opptil seks måneder ad gangen. Da sover vi på markene, og selger melken på lokale markeder. Andre har måttet ta seg barna, forteller kvinnen i Moti Pipli.

Men akkurat i denne landsbyen har man – i samarbeid med UNDP-

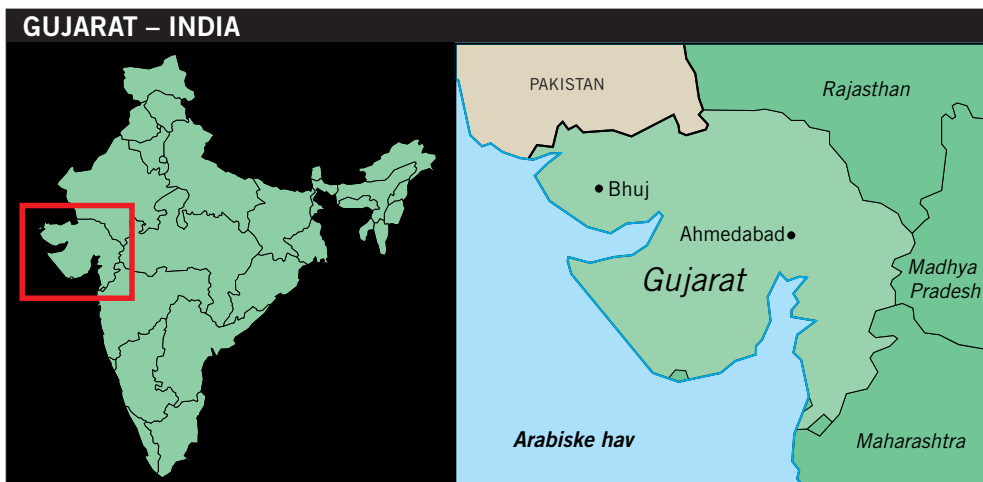
støttede SEWA – klart å organisere seg ut av migrasjonen – gjennom å etablere en kooperativ innkjøpsordning for fôr. Med store fellesinnkjøp av høy i den «billigste» tida på året har kvinnekomiteen maktet å skaffe nok høy til å holde kuene i live – og penger til å kjøpe ris og te til familiene.

Også en rekke andre lokale organisasjoner er i sving med å bringe liv og håp tilbake til befolkningen i kjølvannet av det dødbringende jordskjelvet. Bygging av mer jordskjelvsikre hus, systemer for å sikre kontinuerlig, trygg vannforsyning og ordninger for å trygge fattigbefolkningen et minimum av inntekter i tørkeperioder er blant de tiltakene som er satt i verk.

Baipplu (t.v.) viser fram den eneste vegg som er igjen av huset hennes i landsbyen Bhada.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Norsk støtte til Gujarat

Norge inngikk 21. april i år en avtale med UNDP India om støtte til tiltak for å bidra til en bærekraftig gjenoppbygging og å redusere utsatte lokalsamfunns sårbarhet overfor naturkatastrofer.

Regjeringen bidrar med støtte til UNDP som skal kanaliseres til fem frivillige organisasjoner. Disse arbeider med å bistå lokalbefolkningen i de jordskjelvrammede distriktene Kutch og Patan i delstaten Gujarat.

Et viktig element blant tiltakene er et radioprogram produsert av lokale kvinnegrupper knyttet til organisasjonen Kutch Mahila Vikas Sangathan.

Programmet brukes blant annet

til å gi informasjon om nødhjelp og langsiktige utviklingstiltak, og i å utveksle synspunkter og erfaringer mellom lokalbefolkningen og aktører som er involvert i gjenoppbyggingsarbeidet. En viktig hensikt er at lokalbefolkning skal få tilgang til all relevant informasjon i forbindelse med gjenoppbyggingsarbeidet.

UNDP vil også gi støtte til gjenoppbygging av hus og til landsbykvinner som skaffer seg inntekter gjennom salg av kunsthåndverk. Videre vil man støtte vannforvaltningsprosjektene til fagforeningen SEWAs utviklingsorganisasjon.

To ofre: enken Jume og kjøpmannen Jan

Mennesker fra alle sosiale klasser og kaster ble rammet, da jordskjelvet, som var det kraftigste i India siden 1950-tallet, spredde død og ødeleggelse til byer og landsbyer i delstaten Gujarat 26. januar i år.

Tragedien er dyp og åpenbar både for kjøpmannen Jan Mohammad Haji og enken Jume Baipplu, men deres evne til å takle naturkatastrofene som har rammet området er svært ulikt fordelt – utfra de ressurser de besitter.

Ingen skal være i tvil om at muslimen Haji sørger over sine to drepte barnebarn, og at han er rammet økonomisk – etter at hans og brorenes hus er knust og familiens klesbutikk ble plyndret. Men den stolte butikkeier i Bachau understreker sterkt at hus og forretning skal

gjenoppbygges stein for stein – primært finansiert ved hjelp av egne oppsparte midler.

– Vi har våre egne ressurser, men kanskje får jeg noe praktisk hjelp fra det muslimske brorskap, sier Haji.

Mens en fattig arbeiderfamilie rydder tomte for gjenoppbyggingen, har han og middelklassefamilien leiet seg inn i en leilighet i en nabo.

Intet regn, ingen inntekt. Enken Jume Baipplu (det store bildet) var også blant de som reddet seg ut i siste liten da landsbyen Bhada ble rammet av jordskorpenes vandringer. Bare ett enkelt rom er igjen av det enkle huset hennes, og der er sprekene så dype at vegger og tak når

som helst kan falle sammen. Det meste hun eide av husgeråd og møbler er knust, og oppsparte penger finnes bare i hennes drømmer. Arbeidet ute på jordene, som har gitt henne inntekt de siste årene, er det slutt på så lenge tørken herjer, og derfor er det smått med ukentlige inntekter.

Nå sover hun i et provisorisk bitelite skur på et jorde. Der vil den 65-årige kvinnen også få bygget sitt nye hus – med støtte fra FN-organisasjonen UNDP og Abhiyan – et nettverk av lokale grasrotorganisasjoner. Grunnmuren er allerede på plass.

– Jeg håper bare at vi blir ferdige før monsunen og de sterke vindene kommer, sier Jume og skotter bort på det spinkle skuret av kvister, tau og plast.

Modell-hus. Etter en diskusjon mellom landsbyens beboere – med Abhiyan som rådgiver og bisitter – valgte man enken Jume som en av fem spesielt sårbare husholdninger som skulle nytte godt av et nytt jordskjelvsikkert «modellhus», bygget under oppsyn av faglærte murere fra distriktet. Planen er deretter at landsbyens egne menn skal bygge 73 «kopier» av huset – for øvrige familier som er rammet av jordskjelvet.

Rundt om i en rekke landsbyer er det tatt lignende initiativer. Blant annet er det rekruttert ingeniører og faglærte murere fra delstaten Maharashtra. Disse fagfolkene, som var aktive i gjenoppbyggingsarbeidet etter jordskjelvet i Latur i 1993, er i gang med å lære opp lokale ufaglærte i hver eneste landsby i kunsten å bygge bedre murhus. Bruken av armeringsjern er blant temaene på læreplanen.

FAKTA OM GUJARAT:

- Befolkning: 50 millioner innbyggere (2001), hvorav 36 prosent i byer.
- Næringsliv: Omlag 80-90 prosent av befolkningen er primært avhengig av inntekter fra jordbruk og kvegedrift
- Jordbruk, kveg, saltproduksjon, håndverk.
- Sårbarhet: Utsatt for jordskjelv, tørke, sykklon og springflod. I gjennomsnitt forekommer ett større jordskjelv hvert 30. år. Har vært rammet av tørke i snart tre år.
- Alfabetisering: 57 prosent.

FAKTA OM JORDSKJELVET:

- Et av de kraftigste jordskjelv verden har opplevd inntraff klokken 8.46 om morgenen fredag 26. januar.
- Episentrum var nær småbyen Bachau og byen Bhuj i distriktet Kutch.
- Omlag 20.000 drepte og nesten 170.000 skadde.
- Omlag 370.000 hus fullstendig ødelagt, 650.000 delvis ødelagt.
- Omlag 4,5 - 5 mrd. dollar (omlag 40-45 mrd. kroner) i økonomiske tap på direkte ødeleggelse av hus, industri- og næringsbygg, offentlige bygninger og infrastruktur, inkludert redusert brutto inntekt som følge av redusert økonomisk aktivitet.
- Verdensbanken og Den asiatiske utviklingsbanken ADB har bidratt med et lån til Gujarat på 800 millioner kroner

Kjøpmannen Jan Mohammad Haji mistet to barnebarn i skjelvet, men takker sin Gud for at det ikke gikk enda verre. Nå skal han gjenoppbygge klesforretningen.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Oppgave: Gjenreis 1 mill. hus

Ofre og myndigheter uenige om hjelpearbeidet er suksess eller fiasko

BHUJ (b-a): Påstand står mot påstand under hjelpearbeidet i delstaten Gujarat i India. – Det går for trekt, sier ofrene som har liten tillit til myndighetene. – Hjelpearbeidet er gjennomført på rekordtid, sier delstatens statsminister Kechubhai Patel.

• I GUJARAT, INDIA:
GUNNAR ZACHRISEN

INDIA

I hvert fall er det en formidabel oppgave delstatsmyndighetene i indiske Gujarat har foran seg de nærmeste årene. Ved siden av å sørge for helse, skole, vannforsyning og veier for 50 millioner mennesker, skal ødelegelsene etter et av de kraftigste jordskjelv verden har opplevd i dette århundret utbedres.

Voldsomme 6,9 på Richters skala målte jordskjelvet som rammet byen Bhuj, småbyen Bachau og tuseren av omkringliggende landsbyer 26. januar i år. Mer enn 20.000 mennesker ble drept, like mange alvorlig skadet og omlag 1 million boliger er enten fullstendig knust eller betydelig ødelagt. I tillegg kommer omfattende ødelegelser på vannreservoarer, elektrisitetsforsyning, fabrikker og offentlige bygninger.

Til sammen er det snakk om økonomiske tap på mer enn 5 milliarder dollar (omlag 45 mrd. kroner) bare i kostnader for gjenoppbygging. I praksis vil man trenge betydelig større beløp dersom bygninger og infrastruktur skal oppføres i en standard som er bedre sikret mot jordskjelv og sykkloner.

India betaler tre firedeler. I Gujarat er det ikke snille land i Vesten, internasjonale hjelpeorganisasjoner og lyshårede leger med røde kors-uniformer som bærer det tyngste lasset. Tre firedeler av nødhjelpsressursene som blir tilført området kommer fra indiske kilder, primært sentrale og regionale myndigheter. Det er heller ingen tvil om at det er lokale nettverk og lokalbefolkningen

Fjerning av ruinene av det totalte raserte sentrumsområdet i småbyen Bachau, rett ved jordskjelvet episentrum, er blant oppgavene for delstatens tekniske etater.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

selv som har båret hovedbyrden i nødhjelpsarbeidet.

”

Vi har noen ganger fått hard kritikk for manglende hurtighet, men det som er blitt gjort er i virkeligheten gjort på rekordtid.

Kechubhai Patel, chief minister Gujarat.

380 landsbyer «adoptert». Delstatsmyndighetene i Gujarat har innledet et omfattende samarbeid med en rekke frivillige organisasjoner, private bedrifter og FN-systemet. 380 av de verst rammede landsbyene er «adoptert» av ulike organisasjoner. Målet er å få til en effektiv gjenoppbygging av hus og vannmagasiner.

Lokale myndigheter og delstatsmyndigheter har måttet tåle kritikk fra en kritisk presse for problemer knyttet til hjelpearbeidet. Vi snakker også med en rekke mennesker som mener at hjelpearbeidet går for trekt eller at de ikke har fått de erstatninger de har krav på. Andre kan bekrefte at de foreløpig har fått utbetalt det de har krav på.

Het gate-protest. Kvinner og menn fra to landsbyer har slått seg sammen i skyggen på hovedveien utenfor kommuneadministrasjonens kontorer i byen Bhuj. Under et provisorisk tak, i 45 graders varme, sitter de foran sine bannere.

– Vi protesterer mot at myndig-

hetene ikke har gjort noe for å gjenoppbygge vannforsyningen. Vi er helt avhengig av dammen for å få vann til kyr og folk. Nå er den ødelagt. Dammen må repareres før monsunen kommer, sier lederen av demonstrasjonen.

Orket ikke mer. I katastrofebyen Bhuj, ble den lokale distriktsadministrasjonen, «okkupert» av nødlidende i dagene etter det store skjel-

Deltakerne i sit-down-demonstrasjonen i Bhuj krever å få et møte med distriktsadministrasjonens leder. – Vi kommer til å bli sittende her i ukevis, hvis det skulle bli nødvendig, sier demonstrantene.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

vet. Protester og kritikk har ført til at to påfølgende administrasjonssjefer har trukket seg i løpet av katastrofearbeidet. Nå er den tredje på plass.

– Det er liten tvil om at det var mye kaos de første dagene, og det har forekommet politisk misbruk av hjelp ved at enkelte organisasjoner har forfordelt enkeltgrupper. Det har gjort folk irritert. Samtidig er det klart at oppgaven var umenneskelig, sier en lokal journalist som har dekket tragedien.

Han viser til at distriktsadministrasjonen selv var dypt rammet av tragedien. Både den øverste leder og hans nestleder hadde fått sine hus ødelagt, og hadde familie og venner som var rammet. – De sov under åpen himmel – akkurat som alle andre. Til slutt orket de ikke mer, sier han.

2,6 millioner nødhjelpere. Delstatsminister Kechubhai Patel tilbakeviser all kritikk, og viser til målbare resultater: at både vann- og elektrisitetsforsyning ble gjenopprettet etter få dager, at stengte veier ble gjenåpnet, at myndighetene raskt avga en situasjonsrapport som så ga grunnlag for et lån på 800 millioner dollar (omlag 7,2 milliarder kroner, red.anm.) fra Verdensbanken og Den asiatiske utviklingsbanken, at 2,6 millioner mennesker (i all hovedsak fra Gujarat, red. anm.) har vært involvert i nødhjelpsarbeidet, at en rekke frivillige organisasjoner er blitt tildelt midler for å drive gjenoppbyggingsarbeid og at det er utarbeidet en omfattende erstatningspakke for alle som har fått sine boliger ødelagt.

Krisehåndtering på rekordtid? – Vi har noen ganger fått hard kritikk for manglende hurtighet i krisehåndteringen, men det som er blitt gjort er i virkeligheten gjort på rekordtid, sier delstatsministeren.

Han viser til at andre indiske stater, samt land som har opplevd jordskjelv de siste årene, inkludert Mexico, Japan og Tyrkia, har brukt lengre tid på å utarbeide sine erstatningspakker for boliggenreising.

UD vil fylle gapet mellom «kort» og «lang» bistand

En arbeidsgruppe i Utenriksdepartementet lanserer en serie anbefalinger for å fylle bistandsgapet mellom nødhjelp og utviklingsbistand. Blant annet ønsker man vurdert større budsjettmessig fleksibilitet mellom nødhjelp og langsiktig bistand i enkeltland.

• GUNNAR ZACHRISEN

En egen «gap-bevilgning» kan bli etablert. Svaret på om dette blir en realitet får vi i budsjettet til høsten.

– Gap-problemet er et massivt problem i internasjonal bistand – og finnes både innenfor det multilaterale og bilaterale systemet. Årsakene er både politisk og forvaltningsmessige, sier avdelingsdirektør Kjetil Paulsen i UD.

Hyppig debattert. Manglende sammenheng mellom kortsiktig

nødhjelp og langsiktig utviklingsbistand har vært et hyppig debattert tema i internasjonale bistandsfora de siste årene. Særlig er temaet aktuelt i land som skal gjenoppbygges og forsones etter voldelige konflikter.

– Det er i post-konfliktsituasjoner at systemene svikter internasjonalt, når det humanitære systemet trekker seg ut for noe system for langsiktig utviklingsbistand er på plass. Her har det vært manglende finansiering og få virkemidler for å bygge bro over gapet, sier Paulsen.

Han mener likevel at Norge ikke er blant de verste, og begrunner det med at Utenriksdepartementet har rådet over en «rimelig fleksibel humanitær bevilgning».

Dessuten har NORAD også i økende grad forvaltet de langsiktige bistandsmidlene slik at man har kunnet støtte ulike former for «GAP»-tiltak.

Bedre arbeidsdeling. I statsbudsjettet for 2001 varslet regjeringen at den vil foreta en gjennomgang av

innsatsen under de ulike programkategoriene i bistanden. Et viktig mål med dette er «å komme fram til en mer hensiktsmessig arbeidsdeling og bedre samarbeidsformer» mellom UD og NORAD.

I dag er det UD som forvalter humanitær bistand (nødhjelp), mens NORAD forvalter den langsiktige utviklingshjelpen. Tilsvarende hører den humanitære bistanden inn under utenriksminister Thorbjørn Jagland, mens utviklingsminister Anne Kristin Sydnes har ansvar for den langsiktige bistanden

Anbefalinger. Arbeidsgruppen som nå har avgitt sine anbefalinger har hatt ekspertise fra ulike deler av UD og NORAD. Blant anbefalingene er at samordningen mellom utenriks- og utviklingspolitisk ledelse i Utenriksdepartementet må få et tydeligere uttrykk i organisasjonen, budsjettprosessen bør forbedres og det bør gjennomføres flere regionvise planleggingsprosesser. Det framgår også at det tidlig – ved bistand til

land i konflikt – må avklares om det er aktuelt med *et mer varig norsk bistandsengasjement*, og hvilke elementer som bør inngå i et slikt engasjement.

For humanitær bistand til land i konflikt gjennom frivillige organisasjoner anbefaler arbeidsgruppen at det utvikles klarere retningslinjer og forutsetninger for frivillige organisasjoners humanitære arbeid. Klare og troverdige strategier for hvordan bistanden på sikt skal utvikles er blant de krav som må stilles, mener gruppen.

De frivillige trekkes med. På det organisatoriske plan foreslår arbeidsgruppen at ansvaret for politisk, diplomatisk og bistandsmessig oppfølging i størst mulig grad samles. Videre foreslås det etablert landgrupper (eventuelt subregionale grupper) for alle land der Norge har et større engasjement. NORAD bør trekkes med i landgruppene. Tilsvarende gjelder også for norske frivillige organisasjoner.

NATURKATASTROFER

FN tviler på Tanzania

Landet vil ikke nå sine milleniumsmål, konkluderer rapport

FNs første statusrapport om utviklingsmål viser at Tanzania trolig ikke vil klare å oppnå FNs millenniumsmål om å halvere fattigdommen innen 2015. I tillegg mener FN at det er «usannsynlig» at landet vil nå delmålene for utdanning, mat-sikkerhet, barnedødelighet og mødredødelighet ved barsel».

• ODD IGLEBÆK

TANZANIA Rapporten fra FN-organisasjonen UNDP tar for seg hvordan situasjonen var for ti år siden, hva den er i dag, og hvordan fremtiden sannsynligvis vil bli.

I 1991-92 levde 48,8 prosent av befolkningen i ekstrem fattigdom, og målet er at maksimum 24,4 prosent av befolkning i skal leve på denne måten i 2015.

FN mener at det ikke har vært framgang på dette området det siste tiåret, men vurderer likevel at det er «mulig» å klare halveringsmålet. De viser særlig til at det de siste par årene er utarbeidet strategiske planer for reduksjon av fattigdom, såkalte PRSP-er (Poverty Reduction Strategy Papers). Mer konkret vises det særlig til planer om å utvikle kreditt for fattige bønder, og å gi dem bedre markeds-muligheter ved å bygge ut veinettet på landsbygda.

Matsikkerhet. Målet for matsikkerhet er en halvering av sult innen 2015. Dette konkretiseres ved at «bare» 14,4 prosent av Tanzanias femåringer skal veie for lite dette året. FN regner det som «usannsynlig» at det vil bli oppnådd. En årsak er at det ammes for lite.

Tilgjengelige statistiske data fra landet viser også forverring. Mens 28,8 prosent av småbarna var undervektige i 1990, økte dette til 29,4 prosent i 2000. Zanzibar er et unntak. Her har det vært en stor nedgang - fra 39,9 til 25,8 prosent.

Barnedødelighet. Enda verre blir bildet når man tar for seg barnedødelighet. Mens man i 1991 anslo at 145 av 1000 barn døde før de fylte

Framtidsutsiktene er ikke bare lyse for kvinnene på helsestasjonen i Dar es Salaam, skal man tro FNs statusrapport.

FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

fem år, hadde dette økt til 161 av 1000 allerede i 1994. Økt utbredelse av hiv/aids gjør at FN tror at tendensen vil fortsette i negativ retning.

Målet for 2015 er at barnedødeligheten skal ned til 48 barn av 1000. FNs mener at det er «usannsynlig» å nå dette målet. Igjen peker de på «svak» kapasitet i landet.

Mødredødelighet. Heller ikke for mødredødelighet ved barsel er bildet optimistisk. En viktig indikasjon på hvilken retning det går, er hvor mange fødsler som overvåkes av fagutdannet helsepersonell. Også her er tallene negative; Mens 43,9 prosent av alle fødsler hadde slik hjelp i 1990, gjelder dette bare 35,8 prosent i 2000. Dette er en av grunnene til at også målene for mødredødelighet karakterisert som «usannsynlig».

Hiv/aids. Mens 5,5 prosent av Tanzanias voksne befolkningen var smittet av hiv/aids tidlig på 1990-tallet, er tilsvarende tall for siste år 9,4 prosent. Målet for 2015 er en reduksjon til under 8,0 prosent. FNs oppfatning er at det er «mulig». Særlig blir

det lagt vekt på at Tanzanias myndigheter ønsker større åpenhet om seksualitet og overføringer av kjønnssykdommer.

Miljø og drikkevann. For miljø er det ikke satt noen konkret tallmål. Her er målsetningen formulert som «å utvikle og iverksette en nasjonal plan for en bærekraftig utvikling». FN mener at det er «mulig».

Det konkrete målet for «grunnleggende goder» er tilgang på reint drikkevann. Den første systematiske undersøkelsen på dette området ble gjort i 1999. Konklusjonene var da at 65,7 prosent av befolkning hadde slike muligheter.

Målet for 2015 er satt til 82,1 prosent. FN sier at det her «mangler data» i forhold til å vurdere om det er mulig.

Utdanning. Utdanning er et gjennomgripende problem i Tanzania. Det konkrete 2015-målet er grunnutdanning for alle barn. Målet er satt ut fra at skoledeltakelsen var 54,2 prosent i 1990. Andelen økte til 57,1 prosent i 2000.

kritiske til avgiftsøkningen.

Økonomer er også kritiske til TANESCOs siste prisjustering.

- Du trenger ikke være økonom for å skjønne at det er lurt å ha en lav installasjonsavgift og heller endre på tariffen for å opprettholde samme inntekt eller mer. Med den nye avgiftsøkningen vil TANESCO få færre som vil installere elektrisitet, og derfor kommer de til å selge mindre strøm, sier frittstående rådgiver Francis Mbwin.

Ennå ikke privatisert. TANESCO er et av de statseide selskapene som ennå ikke er privatisert. Gjennom årene har TANESCO mottatt massiv økonomisk støtte fra ulike bistandsgivere. Dette har ført til kraftig utbygging av nye vannkraftverk og også en bedring av linjenettet. Men kraftverkene ligger avses til, og vanlige folk ser mest til investeringene i en imponerende bilpark og store kontorbygging i byene.

Til tross for dette mener FN at det er «usannsynlig» at utdanningsmålet vil bli nådd. De viser primært til at Tanzania har for «svak» kapasitet i forhold til å realisere målsetningene for undervisningen

Unntaket. For det mest er det et dystert bilde som tegnes i FN-studien. Unntaket er likestilling. Her får Tanzania beste karakter; «sannsynlig». I forhold til målet om lik tilgang til barne- og ungdomsskole er forholdet - jenter og gutter - 99,6 til 100 i barneskole, og 85,5 til 100 i ungdomsskolen.

KARAKTERER PÅ FNs UTVIKLINGSMÅL

■ Rapporten om Tanzanias utvikling gir en systematisk gjennomgang av hvordan landet klarer seg i forhold til FNs såkalte millennium-målsetninger. Målsetningene gjelder for tida fram til 2015. De ble formelt vedtatt da 180 statsledere møttes i FNs hovedforsamling i september 2000.

■ Hovedmålet er å redusere fattigdom, og derfor har FN identifisert åtte utviklingsmål. Disse dreier seg om ekstrem fattigdom, hiv/aids, grunnleggende goder, sult/matsikkerhet, utdanning, likestilling, barnedødelighet, reproduktiv helse og miljø.

■ For hvert område tildeler FN «karakterer»: «sannsynlig», «mulig», «usannsynlig». I tillegg finnes kategorien «data mangler».

■ Hver karakter er basert på hva som er oppnådd så langt, samt FN-apparatets vurdering av den framtidige utviklingen i hvert enkelt land. Her legges det stort vekt på eventuell innsats fra landets myndigheter, og mindre vekt på eventuell innsats fra givere.

■ Rapporten er utarbeidet av FNs utviklingsprogram, UNDP, som har gjort arbeidet på vegne av UNDG, FNs utviklingsgruppe, som omfatter de fleste FN-organisasjoner med utvikling på sin dagsorden.

Rapporten om Tanzania finnes på: www.tzonline.org/pdf/IDT-MDG-reportfinal2001.pdf

Tanzanianerne raser mot prishopp på strøm

DAR ES SALAAM (b-a): I Tanzania er sinnene i kok etter at monopolselskapet Tanzania Electricity Supply Company (TANESCO) hevet avgiften for tilkobling til det elektriske nettet. Nivået er nå skyhøyt for den vanlige tanzanianer.

• SAMMY MAKILLA

TANZANIA TANESCO har vært en av de mest sentrale samarbeidspartnerne for norsk bistand i Tanzania, der Norge har støttet en omfattende utbygging av vannkraft gjennom flere år. Men om noen måtte tro at satsingen på vannkraft skulle føre til lavere strømpriser, så har de tatt grundig feil.

Så langt er det stikk motsatte tilfelle. TANESCO er et selskap det er lett å hate for tanzanianere som har vært utsatt for selskapets mildt sagt

ujevne strømforsyning gjennom noen årtier. Nå er hatet skrudd til nye høyder og det faller heller ikke mye heder på bistandsgivere, inkludert NORAD, som støtter den nasjonale kraftleverandøren.

Økte prisen 400 prosent! For et vanlig hus har avgiften for å bli tilknyttet el-nettet steget fra om lag 150 amerikanske dollar til 750 dollar (fra 1400 til om lag 7000 kroner) - en sum tilsvarende om lag fire årslønner for en gjennomsnittstanzanianer. Folk er redde for at elektrisitet nå blir noe bare de mest velstående har råd til.

Ledelsen for TANESCO sier på sin side at økningen var nødvendig på grunn av den tanzanianske shillingens fall i verdi og de økende kostnader til ledningsnett og el-installasjoner. Etter at prisøkningen ble kjent 31. mai, har de fleste avisene i Tanzania hatt overskrifter og kommentarer som har vært svært

Samtidig har private firmaer som har forsøkt å investere i elektrisitetssektoren, blitt hindret av byråkratiet. Et selskap var på god vei til å kunne levere elektrisitet, i hovedstaden Dar es Salaam, men møtte mange hindringer. For noen måneder siden gikk initiativtakerne til søksmål mot staten.

En dinosaur? De fleste tanzanianere ser på TANESCO som en «dinosaur» som ikke hører hjemme i vår tid. Andre skylder på giverlandene for å ha støttet et selskap som har brukt milliardene til å kjøpe stilige biler og bygge dyre kontorer, i stedet for å sikre at det meste av befolkningen får strøm.

Sammy Makilla er redaktør i Business Times-gruppen i Tanzania. Her er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

Nelsons Sør-Afrika

Landet der noen dør av mangel på vann, mens andre fyller svømmebassengene

Nelson Mokwena står på Strydom Square i hovedstaden Pretoria med et kamera. Du kan la deg fotografere sammen med en pappfigur av Nelson Mandela for sju rand (omlag 8 kroner).

• I TSHWANE (PRETORIA) OG MBOMBELA (NELSPRUIT), SØR-AFRIKA: SIRI BAASTAD

LOKALDEMOKRATI

En pappfigur, to kameraer, en krakk og en stråmatte er Nelsons business og eneste inntektskilde. Han har forsørget familien på denne måten i over ti år. Egentlig kunne han tenkt seg å være pressfotograf i en stor avis, men da trenger han utdanning. Det har han ikke.

– Jeg skylder ikke på foreldrene mine. Det gamle systemet ga oss ikke frihet til å gjøre hva vi ville. Jeg tror fremtiden vil bli bra. Men det kommer til å ta tid. Mange er uten utdanning, sånn som meg. Mange er arbeidsledige, sier Nelson Mokwena.

Selv om det er midt på dagen kommer et par kompisar og setter seg ned for å slå av en prat. En av dem leser avisa.

– Det nytter ikke å si at nå har vi friheten, nå vil alt bli bra. Frihet er vanskelig når vi er vant til å bli instruert til hva vi skal gjøre. Den nye regjeringen har en stor oppgave foran seg, sier Nelson Mokwena.

Kommunene er nøkkelen. Ordfører Isaiah Khoza i Mbombela øst i Sør-Afrika er en tålmodig sjel.

– Det svarte flertallet håpet på raske forandringer. De trodde vi kunne bringe dem til det forjettede land i ekspressfart. Min jobb som ordfører er å fortelle dem at ting dessverre tar tid, sier han.

– Kommunene er nøkkelen når demokratiet skal bygges. Det er i kommunene vi kommer i kontakt med folk og deres behov. Når folk snakker om hva de vil at staten eller regjeringen skal gjøre, dreier det seg egentlig om hva kommunen bør gjøre, sier ordfører Khoza.

Khoza har vært ordfører i Nelspruit siden 1995. I dag heter kommunen Mbombela og er over tre ganger så stor som før kommunevalget i desember 2000, takket være en massiv kommunesammenslåing. ANC fikk 75 prosent av stemmene ved forrige valg. Khoza har vært aktiv i ANC siden 1983, da som student. Flere kamerater i motstandskampen ble drept. Selv unngikk han fengsel men var stadig på flukt. Farens butikk ble bombet og bilen ble påtønt på grunn av sønnens aktiviteter.

Forventningene. – Vi har store utfordringer å ta tak i. Flertallet av innbyggerne våre er ekstremt fattige. De har ikke toaletter eller rent drikkevann og dør av kolera. Samtidig har vi hvite forsteder der folk ikke har problemer med å fylle svømmebassengene sine. Jeg skjønner godt at folk spør seg: Hvorfor har vi det fremdeles slik når våre folk i ANC har sittet med makten i seks år? sier Khoza.

Han er svært intens når han snakker. Han ser deg rett inn i øynene og hever og senker stemmen. Denne mannen er god til å overbevise folk, tenker jeg.

Khoza forteller at han har opp-

I ti år har Nelson Mokwena forsørget familien sin ved å tilby turistene å la seg fotografere sammen med en pappfigur av Nelson Mandela. – Jeg tror fremtiden blir bra, det gamle systemet ga oss ikke frihet til å gjøre hva vi ville, sier han.

ALLE FOTO: OLE MORTEN MELGÅRD

levd at slektninger viser ham ryggen. De hadde forventet gode stillinger og posisjoner da Khoza ble ordfører. Nå sier de at han er blitt arrogant og ikke bryr seg om sine egne.

Betaler ikke. Boikott mot betaling av kommunale avgifter var en av aksjonsformene mot det gamle regimet. Mange av innbyggerne har funnet det bekvemt å fortsette som før. De betaler verken den pålagte eieendomsskatten eller avgiftene på elektrisitet, vann, kloakk og renovasjon. I dag skylder innbyggerne i Sør-Afrika 830 millioner kroner i avgifter til kommunene. Det er i hovedsak innbyggerne i byene som betaler, men så er det da også disse som mottar disse tjenestene i fullt monn. Uten overføringer fra regjeringen ville trolig Mbombela kommune gå konkurs.

– Det er vanskelig for meg som bonde og gammel frigjøringskjemper å fortelle folk at de skal betale for tjenestene. Mange er arbeidsledige og har ikke engang råd til frokost før barna går på skolen om morgenen. På landsbygda er en vannpumpe 200 meter unna eneste tjeneste de blir tilbudt. Derfor vil mange stille meg mot spørsmålet: Hva er det vi skal betale for?

Khoza og ANC valgte ikke å komme med for mange løfter før forrige kommunevalg. Mange var allerede skuffet og sa de ikke ville stemme på ANC.

– Noen må ta den ubehagelige jobben å fortelle folk at vi ikke får til alt på en gang, men at vi en gang i fremtiden skal skape bedre levekår for flertallet. Tanken på det fikk meg til å ville fortsette som ordfører, sier Khoza.

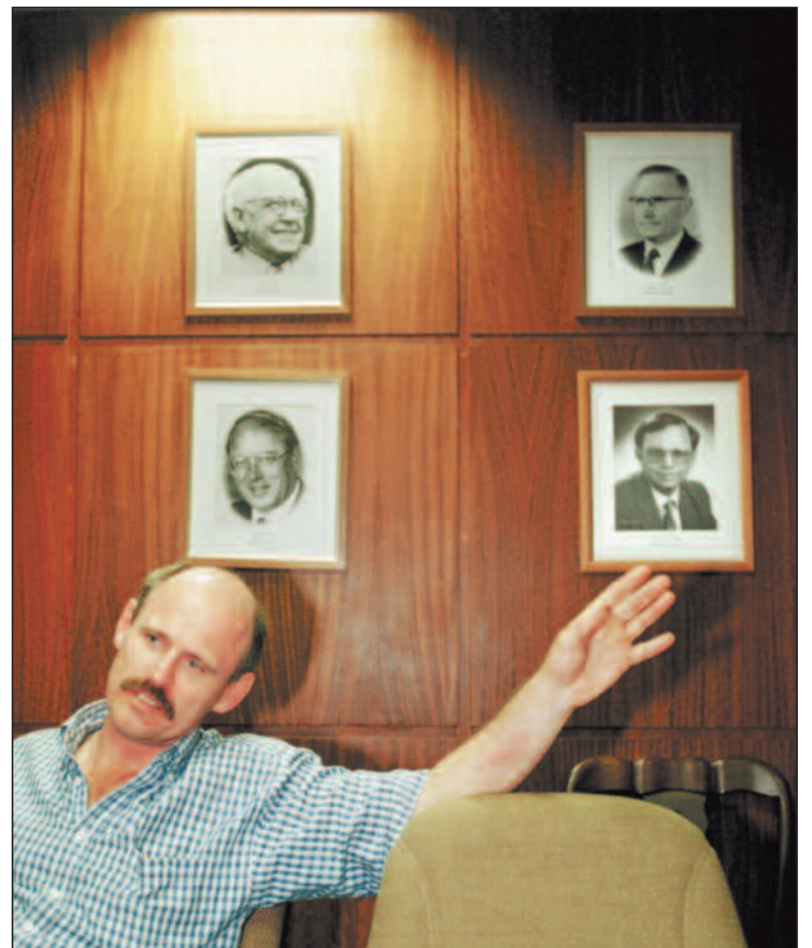
Alle i samme kirken. Rådmannen i Mbombela arbeidet i kommunen også under apartheid. På mange måter mener boeren Roelf Kotze han at

”

Det svarte flertallet trodde vi kunne bringe dem til det forjettede land i ekspressfart. Min jobb som ordfører er å fortelle dem at ting dessverre tar tid.

Isaiah Khoza, ordfører i Mbombela.

Alt var enklere i gamle dager, mener Roelf Kotze, rådmann i Nelspruit.

alt var enklere i gamle dager:

– Kommunen var styrt av hvite boere som snakket afrikaans. Politikerne og alle ansatte i administrasjonen bodde i det samme området og gikk i den samme kirken hver søndag. Det nye styret har krevd en mental omstilling hos de fleste av oss, innrømmer han.

Før stilte ikke politikerne spørsmålstegn ved beslutningene til administrasjonen. Nå er flere av dem der på full tid og blander seg til og

med inn i ansettelsene. Kotze føler at han er under sterkt press fra politikerne om å ansette flere svarte.

Hvite føler seg snytt. Det er grunnlovsfestet at en arbeidsgiver skal velge den svarte når det står mellom to kandidater. Kotze mener mange hvite, velutdannede ungdommer emigrerer fordi de føler det blir vanskelig å få seg en jobb. I kommunen er nylig alle lederstillinger utlyst på nytt. Kotze må søke på sin egen råd-

mannsjobb. Selv er han optimist, men han tror at mange av dagens hvite ledere vil bli erstattet med svarte sjefer.

– Dette blir feil. Nå slår diskrimineringen den andre veien. Mot oss hvite. Jeg er redd jeg vil miste mye verdifull kompetanse i denne prosessen, sier Kotze.

Gjerdet inn. Boeren Jackie Van Heerden bor i bydelen Steiltles som betyr «på toppen av fjellet». Der bor det 90 prosent hvite. De svarte vi ser er tjenere på vei hjem fra jobb. Svømmebassengtettheten er stor. Gjerdene rundt husene er høye, de er elektris-

ke eller har piggråd øverst. Van Heerden har hatt svarte naboer, men de flyttet.

Van Heerden er kommunestyre-representant for Democratic Alliance, en allianse der hans «gamle» parti Nationalist Party inngår. Det var dette partiet som satt med regjeringmakten under apartheid.

– Jeg tror mange tenker sånn: Det var bedre før. Apartheid var et ærlig system. Det erkjente at vi som bor i dette landet er forskjellige. Men det var et forfeilet sosialt eksperiment, innrømmer han.

Van Heerden er entreprenør. Han kjører oss rundt og viser oss feltet hvor han bygger nye boliger i utkanten av Steiltles. Husene er billige etter norske forhold. 400.000 kroner for en luksurvilla i byens beste strøk og i et klima som bare nordmenn kan drømme om: Mellom 20 og 30 varmegrader året rundt. Men når Van Heerden skal vise oss huset sitt må han først deaktivere alarmen og låse opp en port og to dører.

Som dyr i bur. – Vi har det bra her, men vi lever som dyr i bur, innrømmer han.

Van Heerden er kritisk til ANC både sentralt og lokalt. Han er skeptisk til at det er blitt flere heltidspolitikere, til pengebruken i kommuneadministrasjonen, til kommunesammenslåingen og ikke minst til det han kaller ANCs sentralstyring av kommunene.

– De dyttet på oss kommunesammenslåingen. Kommunen burde i det minste vært delt inn i kommunedeler eller i bydeler, slik som i Oslo. Lokaldemokratiet var bedre før. Nå blir alt bestemt fra ANC sentralt, og det kommunale selvstyret blir en vits. Det er folk lokalt som har de beste forutsetningene for å komme med lokale løsninger, mener Jackie Van Heerden.

Boikott av kommunale avgifter er fortsatt vanlig blant innbyggerne i mange sør-afrikanske kommuner, også her i Mbombela.

ILLUSTRASJONSFOTO: OLE MORTEN MELGÅRD

Norsk bidrag til demokratibyggning

Kommunenes Sentralforbund (KS) med støtte fra NORAD har samarbeidet med sør-afrikanske myndigheter om et program som inneholder flere prosjekter i landet. Dette dreier seg blant annet om opplæring av nye folkevalgte etter lokalvalget 5. desember i fjor. I dette arbeidet har Sør-Afrikas svar på KS, South African Local Government Association – SALGA, vært sentral. Oppbygging av SALGA som arbeidsgiver- og interesseorganisasjon er også en del av prosjektet.

Et samarbeid på provins til provinsnivå, der Oslo kommune deltar på norsk side, samt prosjekter for å gjøre kommunene mer likestilte økonomisk og styringsmessig er også blitt finansiert av NORAD. Bistand har blitt gitt i forbindelse med endring av antall kommuner fra 843 til 284.

Samarbeidsprosjektet har også støttet arbeidet med en utredning av forholdet mellom kommunesty-

rene og de tradisjonelle lederne. Utredningen var første skritt på veien til en «stortingsmelding» om emnet.

MBOMBELA KOMMUNE

■ Mbombela kommune (tidligere Nelspruit) ligger mot grensen til Mosambik. Kommunen byene Nelspruit, Hazyview og White River samt av store landområder, townships og landsbyer.

■ Kommunen har 775.000 innbyggere og 1300 ansatte.

■ Ordføreren, Isaiah Khoza, er fra ANC, som har 59 av de 71 plassene i kommunestyret.

■ Viktigste næringsvei er jordbruk og skogbruk.

■ Analfabetismen er på 60 prosent.

KOMMUNENE I SØR-AFRIKA

■ Forrige kommunevalg i Sør-Afrika var 5. desember 2000. Det er valg hvert femte år.

■ Antall kommuner i Sør-Afrika er redusert fra 843 til 284 etter valget. Seks av kommunene er storbyer og 47 er distriktskommuner som inneholder flere kommuner og har omfattende interkommunalt samarbeid.

■ Kommunene er delt i tre kategorier: Kategori A: Storbyer, stor befolkningstetthet og godt utviklet infrastruktur, kategori B: Kommuner som deler sin makt og sitt ansvar med fylket, kategori C: Distriktskommuner som har fått delegert lovgivende myndighet og som består av flere enn en kommune (interkommunalt samarbeid).

■ Halvparten av alle kommunepolitikere representerer den valgkretsen de kommer fra samtidig som de representerer et parti. Den andre halvparten er er valgt fra partilister og står ikke til ansvar overfor en bestemt valgkrets.

■ De kommunale oppgavene er: Vannforsyning, elektrisitet, renovasjon, kommunale veier, primærhelsetjeneste, vedlikehold og bygging av lekeplasser, idrettsplasser og kirkegårder, næringstilsyn og tilsyn med de private barnehagene.

■ Provinsene, som er en blanding av fylkeskommune og fylkesmannsembetet, har ansvaret for skoler, sykehus, veier, transport og legevakt.

– Ingenting er umulig

PORT ELISABETH (b-a): – Som politiker er ditt hjem et offentlig sted. Du må ha en klagebok hjemme og ta imot alle innbyggere som oppsøker deg. Du må ikke bare gå på de fine festene du blir invitert til som politiker. Du må oppsøke familier som lider, familier med aids.

• I NELSON MANDELA METROPOLITAN (PORT ELIZABETH): SIRI BAASTAD Vi er på første kursdag for Nelson Mandela Metropolitanans 108 folkevalgte. Tema er politikerrollen. Innleder Joe Munyu er ordfører i landkommunen Umzimvuubu.

– Når jeg er borte, tar kona mi seg av klageboka mi. Det er både krevende og utfordrende å være folkevalgt og kommunestyrerepresentan-

tant. Men ingenting er umulig så lenge vi er engasjerte og ydmyke overfor oppgaven, sier Munyu.

Spaserturen. – Som politiker må du ta en månedlig tur i valgkretsen din, foreslår Joe Munyu.

– Problemet med å gå ut blant velgerne, er at de får så høye forventninger. Med en gang folk har tatt opp en sak med meg, forventer de at jeg får gjort noe med den. Dette er forventninger jeg ikke klarer å leve opp til! klager en mann.

– Mange steder blir folk mistenksomme. Hvorfor kommer han hit når det ikke er valg? spør de seg. Da er det viktig å si at du er der for å lytte, ikke for å spre propaganda, svarer en annen.

– Husk å oppføre deg slik at du ikke skjømmer ut kommunen, sier Joe Munyu. Diskusjonen kommer innom politisk korrupsjon som ikke er noe ukjent tema i Sør-Afrika. Dette er et tema som fenger.

– Ærlighet, disiplin, lojalitet,

”

...Og ikke glem hvorfor du er der. Du er der fordi du representerer velgerne.

Joe Munyu, innleder på demokrati-kurs og ordfører i landkommunen Umzimvuubu.

punktlighet. Dette er egenskaper du må ha som politiker, ramser Joe Munyu opp.

Unge styrer. Dette er noe annet enn en døsig norsk forsamling. Alle tar ordet. Debatten har temperatur. Folkevalgtopplæringen er frivillig. Men over 90 prosent av Sør-Afrikas 8000 lokale folkevalgte har deltatt. Kommunalminister Sydney Mufamadi sendte en personlig oppfordring til hver enkelt. Det kan selvsagt ha hjulpet.

I pauseen runger latteren i trapene på rådhuset i Nelson Mandela Metropolitan. På de grå marmorveggen henger portrettene av ordførerne før i tida. Den gangen het kommunen Port Elizabeth og 70 prosent av dagens folkevalgte hadde ikke stemmerett. Bildene er høytidelige portretter av hvite menn i femtiårene kledd i den tradisjonelle ordførerkappen.

– Denne bygningen pleide å være død. Vi har brakt liv til dette huset,

sier en ung representant for ANC. Han tilhører flertallet på alle måter: Han er svart, representerer ANC, som fikk 70 prosent av stemmene i byen, og med sine rundt 30 år har han gjennomsnittsalder med resten av bystyret. Det er de unge som styrer dagens Sør-Afrika. Kvinneandelen i kommunestyrene er på rundt 28,7 prosent. Det er høyere enn i Norge.

Første kommunestyremøte. – Hva sier dere når dere skal ta ordet i kommunestyresalen? spør Joe Munyu forsamlingen.

– Herr ordfører...! svarer en av representantene.

– Ganske riktig! Du må alltid huske å si «ordfører» før du entrer talerstolen. Vi må vise respekt og møtedisiplin, sier Joe Munyu.

– Og ikke glem hvorfor du er der. Du er der fordi du representerer velgerne, sier Joe Munyu med trykk på «velgerne».

forts. neste side >>>

>>> Fra forrige side

- Men representerer jeg ikke partiet? spør en.

- Nei, du representerer først og fremst folket, ikke bare velgerne, også hjemmesitterne i ditt område, sier en aktiv, ung kvinne på første benk.

- Jeg er ansvarlig overfor de fattigste av de fattige, sier en mann.

- Jeg føler meg mest ansvarlig overfor min ektemann, sier en pen, hvit, eldre dame med permanent og perlekjede.

Hun blir møtt med latter og klappsalver. Hun er den eneste i forsamlingen som er over 60 og den eneste hvite i denne gruppen. Hun har tatt med seg vannbakkels til samtlig.

Store forventninger. Det er gruppearbeid og gruppen skal ta for seg problemene til den fiktive kommunen Thabong, en kommune med høyst reelle problemer som elendig kommuneøkonomi. Det er fremdeles bare de hvite områdene i Thabong som har vann, kloakk og strøm. I de fattige områdene er barnedødeligheten høy og skolene overfylte. Kommunen hadde høy valgdelaktelse, men lite har skjedd siden valget. Folk er passive og begyn-

ner å bli kritiske til politikerne. De folkevalgte har tatt få initiativ til dialog med innbyggerne. Hva må gjøres?

- Vi må diskutere problemene med innbyggerne i stedet for å tre løsninger ned over hodet på dem, sier en yngre hvit kvinne.

- Vi må få dem til å betale avgifter for de tjenestene de får fra kommunen. Det vil hjelpe kommunen økonomisk og senere kan vi yte bedre tjenester, sier en annen ung kvinne.

- Som nyvalgt ble jeg sjokkert over tilstanden min kommune er i økonomisk. Det er fristende og beprovinsen om mer penger, sier en mann.

- Vi må be innbyggerne komme til oss med problemene sine, men gjøre det klart at vi ikke kan løse alt på en gang, sier en middelaldrende mann.

Bedre «ombudsmenn». Og slik fortsetter diskusjonen lørdag formiddag. Ute er det 30 varmegrader og lange fristende strender. Men i Nelson Mandela Metropolitan prioriterer de ferske folkevalgte tilsynelatende å være inne på rådhuset på kurs for å bli bedre «ombudsmenn» og bedre til å styre.

Alle politikere på kurs

- Lovene er så ferske at representantene ikke kjenner dem. Folkevalgtopplæringen er viktig for å få til en felles forståelse blant representantene, sier Aina Simonsen i Kommunenes Sentralforbund (KS).

KS har med støtte fra NORAD samarbeidet med sør-afrikanske myndigheter om opplæring av nye folkevalgte etter valget 5. desember i fjor. I dette arbeidet har Sør-Afrikas svar på KS, South African Local Government Association - SALGA, vært sentral. Simonsen i KS har vært ansvarlig for utvikling av programmet for folkevalgtopplæring fra norsk side.

- Det er første gang det er gitt et slikt helhetlig tilbud til alle folkevalgte. Programmet er utviklet i tett kontakt med lokalpolitikere og bygger på deres erfaringer. Og kurslederne er selv folkevalgte, sier Simonsen.

Kompetansegivende. Det er utdannet 115 kursledere fra ni provinser. Kurslederne ble plukket ut ifra kriterier som geografi, språk, kjønn, parti og alder. Siden Sør-Afrika har 11 offisielle språk måtte kurslederne kunne afrikaans og minst et stammespråk i tillegg til engelsk.

Undervisningen foregår på engelsk. Kurslederne gikk igjennom en kompetansegivende kurs på University of South Africa.

- Opplæringen av kurslederne ble utformet som et universitetskurs der deltakerne ikke behøvde ha studiekompetanse på forhånd. Her har vi noe å lære av Sør-Afrika, mener Simonsen.

En av tre kan ikke lese. Opplæringen er muntlig og prosessorientert. Det må den være siden en av tre ikke kan lese eller skrive. Men deltakerne får i tillegg med seg arbeidsbøker og kurshefter de kan studere på egen hånd. Form og metode er bygget på ideene og prinsippene fra folkevalgtopplæringen som norske lokalpolitikere får tilbud om hvert fjerde år. Den sør-afrikanske varianten har blant annet følgende temaer: Lovverket som styrer kommunesektoren, den folkevalgtes rolle og funksjoner, arbeidsgiverpolitikk, budsjett og planlegging og likestilling.

Nå skal programmet evalueres. SALGA skal utarbeide en brukerundersøkelse og deretter bruke svarene for å videreutvikle folkevalgtopplæringen.

ANNONSE

Hvor og hvordan? forfølges kristne i dag?

Magasinet
«Ropet fra Øst» holder deg oppdatert

Det er **gratis**, kommer **7** ganger årlig i moderne design
og kan bestilles fra

Norsk Misjon i Øst
Postboks 6663 • Rodeløkka • 0502 Oslo
www.normis.no
22 38 05 13 • mail@normis.no

Kirkens Nødhjelp er en felleskirkelig, frivillig og selvstendig organisasjon for internasjonal diakoni. Vi arbeider for å redde liv og skape grunnlag for menneskeverdige livsvilkår, og vi vil avdekke og bekjempe undertrykkelse. Dette ønsker vi å oppnå gjennom fleksibel og effektiv katastrofeberedskap og langsiktig bistand. Vi vil være en pådriver i norsk kirkeliv og i det norske samfunn for solidaritet og samarbeid med mennesker i den fattige del av verden. Virksomheten skjer gjennom gjensidig og forpliktende samarbeid med kirker, organisasjoner og institusjoner både i den fattige og den rike del av verden. Kirkens Nødhjelp har et budsjett for år 2001 på 420 mill. kroner og en stab på 110 som arbeider i Norge og ved våre prosjekter i fire verdensdeler.

Kirkens Nødhjelp søker

REGIONAL REPRESENTANT Vest-Afrika

Etter 15 års arbeid i Mali etablerte Kirkens Nødhjelp sommeren 2000 regional representasjon i Vest-Afrika. Regional representant har ansvar for å koordinere og følge opp partnersamarbeid i Sierra Leone, Liberia, Guinea, Mauretania og Mali.

Øvrige arbeidsoppgaver:

- Ledelse av KNs representasjon og engasjement i regionen
- Ansvar for KNs relasjoner i regionen, herunder representasjon overfor myndigheter og samarbeidspartnere
- Bidra til strategisk utvikling i nært samarbeid med medarbeidere ved Oslo-kontoret
- Ansvar for planer og budsjett, koordinering, gjennomføring og rapportering av organisasjonens virksomhet i det gjeldende området
- Arbeidsgiver- og personalansvar for ansatte i regionen
- Bidra til å sikre relevant informasjon fra regionen og KNs engasjement til norske myndigheter og KNs kontor i Oslo

Kvalifikasjoner:

- Høyere utdanning innen samfunnsfag, økonomi, humanistiske fag, helse- og sosialfag eller annen relevant anvendt bakgrunn
- Erfaring fra bistandsarbeid, administrasjon, økonomistyring, ledelse og nettverksarbeid
- God kulturforståelse, samarbeids- og tilpasningsevne
- Kjennskap til regionen
- Gode norsk-, fransk- og engelskkunnskaper
- Kunnskap om diakoni og kirkelige organisasjoners arbeid

Den som ansettes må kunne ivareta ansvar og oppgaver ut fra Kirkens Nødhjelps kristne verdigrunnlag.

Tjenestested: Bamako, Mali

Det må påregnes en del reisevirksomhet

Kontraktstid: 2 år med mulighet for forlengelse

Betingelser:

- Stillingens nettolønn tilsvarer ltr. 37 i Statens regulativ, p.t. kr 267.800 pr. år
- Kollektiv pensjonsordning, forsikringer og bonusordning

Ønsket tiltredelse: Snarest

Nærmere opplysninger:

Seksjonsleder Eivind Ålborg, regionskoordinator
Riborg Knudsen og personalleder Kjell Jaren på
tlf. 22 09 27 00

Søknad med CV sendes:

Kirkens Nødhjelp, PB 4544 Torshov, 0404 OSLO
innen **6. juli 2001**

**KIRKENS
NØDHJELP**

Sammen for
en rettferdig verden

www.nca.no

Lusakas lik koster for mye

AV NEWTON SIBANDA, ZAMBIA

BEGRAVELSER

Dette er ikke noe lystig tema. Men det jeg skal beskrive er et skremmende symptom på fattigdommen i Afrika.

University Teaching Hospital i Lusaka, det største sykehuset i Zambia, må for tiden oppbevare over 60 uavhentede døde fordi bystyret i Lusaka ikke har fått dem gravlagt. Ledelsen ved sykehuset sier at antallet uavhentede døde har økt sterkt. Årsaken er at folk ikke lenger klarer å betale prisen for selv den enkleste begravelse. Og situasjonen blir ikke bedre av at de bankerotte lokale myndighetene heller ikke har klart å skaffe penger til å fjerne de døde kroppene fra sykehuset.

Slik situasjonen er, settes den dødes verdighet opp mot utgiftene ved en begravelse. Sykehuset har ikke hatt noe annet valg enn å påta seg ansvaret for å gravlegge de døde som aldri blir hentet.

- Siden januar i fjor er det University Teaching Hospital som har utført gravleggingen av disse døde, sier Mathias Moyo, sykehusets ansvarlige for oppbevaring og gravlegging av de døde.

Den desperate situasjonen strider sterkt mot zambiske verdier hvor de døde nyter stor respekt. I Zambia sees dødsfall som en stor sorg ikke bare for de etterlatte, men for hele lokalsamfunnet.

Zambia er et samfunn hvor det knyttes tette bånd mellom menneskene, også til fremmede. En slik fellesskapstenkning gjenspeiler den humanistiske filosofien som tidligere president Kenneth Kaunda holdt i hevd.

De store utgiftene knyttet til begravelse antas å ha bidratt til at flere har gitt avkall på døde slektninger for å unngå nettopp disse utgiftene.

Begravelser er svært viktig i Zambia, men noen familier har ikke lenger råd til å få de døde i jorden.

ILLUSTRASJONSFOTO: RUNE ERAKER

- Disse personene bringes til sykehuset av slektninger, men når de dør, er det ingen som henter dem. Det må ha økonomiske årsaker, sier Priscilla Kamuti, sykehusets talskvinne.

Sykehusledelsen forhandler nå med bystyret for å komme frem til en løsning på problemet.

- Vi har bedt bystyret om å skrive til sykehuset at de ikke har midler til å utføre oppgaven. Vi er i forhandlinger med bystyret, men er likevel bekymret over situasjonen, sier Kamuti.

Patrick Kangwa, borgermesteren i Lusaka, forteller at det koster 100.000 zambiske kwacha (om lag 300 kroner) for hver avdød som må gravlegges.

- Nå er det ikke bare personer som er drept i ulykker eller de fattig-

ste det er snakk om, men folk som kommer med pasienter til sykehuset og oppgir falsk adresse, sier han.

Sykehuset kommer ingen vei når de prøver å kontakte slektningene. Folk unndrar seg utgiftene til begravelsen, forteller Kangwa.

Døde som ikke blir hentet ved sykehuset, er ikke noe nytt fenomen. Men det råder bekymring for det økende antallet og den ekstra økonomiske byrden dette innebærer for lokalmyndighetene.

- Vi har sett en enorm. Bare i dag har Lusaka by begravd 76 døde, og det koster oss 7,6 millioner kwacha (om lag 20.660 kroner), sier borgermesteren.

Han forteller at spørsmålet om gravlegging av de uavhentede døde tidligere var et ansvar som hvilte på helsedepartementet, mens bystyret

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Newton Sibanda er journalist i Zambia Daily Mail og med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

foretok begravelsen og fikk penger for dette.

De siste tjue årenes økonomiske nedgang har gjort at de fleste offentlige institusjoner i Zambia er på konkursens rand. De midlene som fins, går bare til høyt prioriterte områder.

Over hele Zambia har lokalmyndighetene knapt med penger, og deres gjeldsbyrde ble enda verre da regjeringen gjorde det til sin politikk å selge alle offentlig eide boliger til menneskene som bodde der. Dette fratok de lokale myndighetene deres viktigste inntektskilde. Også andre inntektskilder er fjernet.

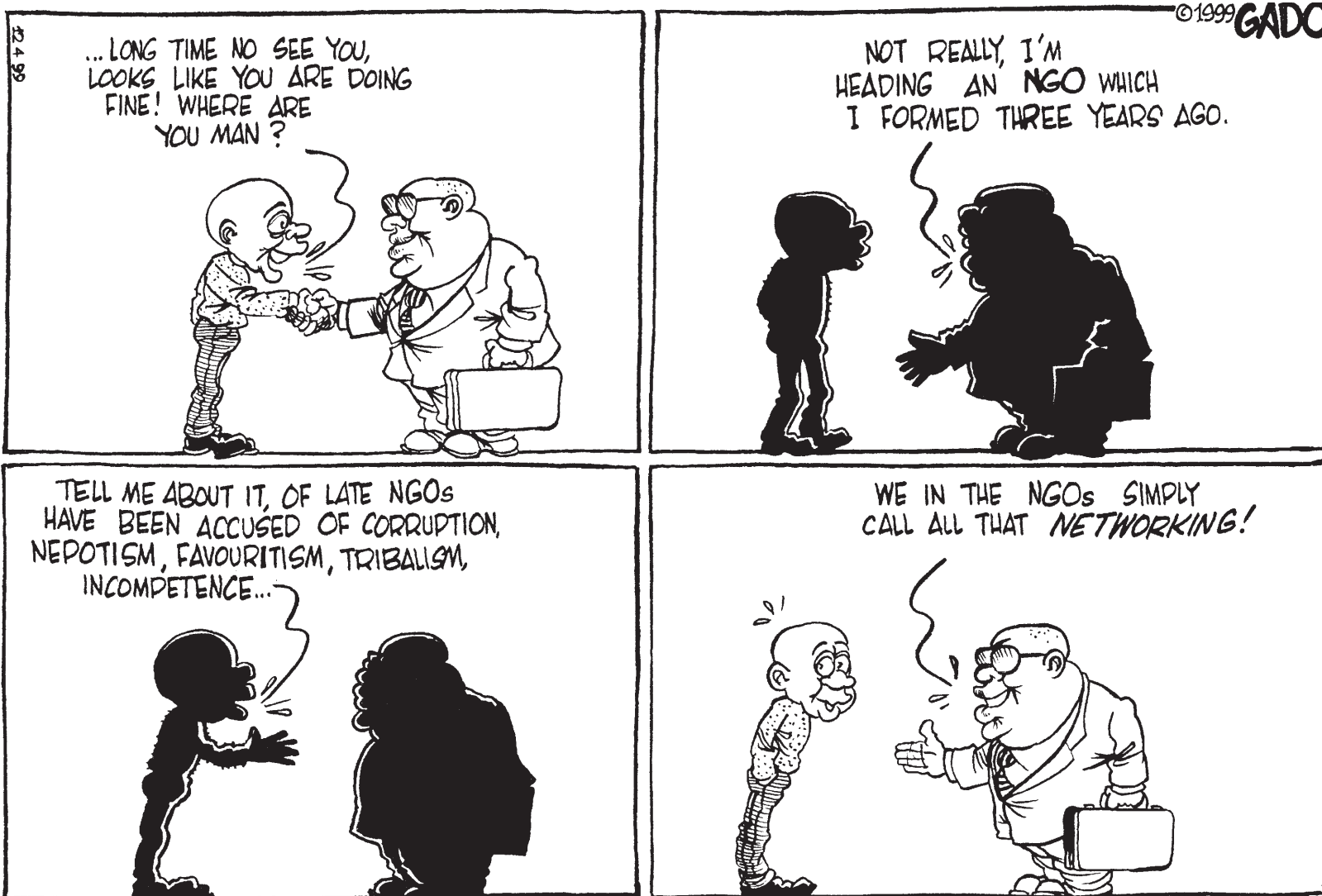
- Alt ble tatt fra oss, unntatt ansvaret for de døde som ingen henter, sier Kangwa.

”

Folk kommer med pasienter til sykehuset og oppgir falsk adresse.

Patrick Kangwa, borgermester i Lusaka

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Poteten blir allemannsmat

Forskere bidrar til at potetproduksjonen i verden slår alle rekorder

LIMA (b-a): En stille revolusjon finner sted i den tredje verden. En potetrevolusjon, skal vi tro Det internasjonale potetforskningscenteret CIP i potetens hjemland – Peru.

• I PERU: THOMAS VERMES
(TEKST OG FOTO)

JORDBRUK

Mer mat per areal enn noen annen matplante, og mindre krav til god jord. Mulig å dyrke nesten helt inn i byene og så å si fra polarsirkel til polarsirkel. Dette er egenskaper ved poteten som har fått CIP, ett av 16 forskningssentre for matplanter i det globale nettverket CGIAR, til å sette potetdyrking på dagsorden for utviklingsland.

Mens vi i Norge sjalter poteten ut til fordel for ris og pasta, er poteten på vei til å bli en viktigere næringskilde i fattige utviklingsland.

Direktør Hubert Zandstra.

Vokser raskere. I hovedkvarteret i Perus hovedstad Lima forteller CIP-direktør Hubert Zandstra at potetproduksjonen helt siden 60-tallet har vokst raskere enn noen annen matproduksjon i utviklingsland. Poteten er nå blitt verdens fjerde viktigste matplante – etter ris, hvete og mais.

FNs matvare- og landbruksorganisasjon FAO rapporterer at potetproduksjonen i de 100 utviklingslandene der den dyrkes, er gått opp fra 30 millioner tonn i begynnelsen av 60-tallet til 85 millioner tonn på 90-tallet. Nå er tallet passert 100 millioner tonn.

Kjenner 1200 potetsorter. Dette skjer mye takket være utviklingsarbeidet til det CIP, som for øvrig også nyter godt av norsk bistand. Og råvaren for CIPs foredlingsarbeid er det genetiske mangfoldet som finnes i potetens opprinnelsessted, Andesfjellene. I tusener av år har småbønder i høyfjellet der tatt vare på utal-

Ved CIPs feltstasjon avles det fram potetfrø – for «non profit»-eksport til tropiske land.

lige sorter poteter. Og gjør det den dag i dag.

Landsbyen Aymara i Peru består av bare ca. 300 mennesker, men er en av flere lokalsamfunn som uten å vite det selv, gjør et arbeid av betydning for den globale matforsyningen. Siden inkaenes tidsalder har befolkningen i fellesskap vedlikeholdt det vi i dag kaller en genbank.

Lederen for CIPs feltstasjon ved fjellbyen Huancayo, dr. Victor Ota-zú, tok Bistandsaktuelt med opp til et ett hektar stort jordstykke i 4000 meters høyde, der Aymarafolket kollektivt dyrker 1200 sorter poteter -

Potetproduksjonen i de 100 utviklingslandene der den dyrkes, er gått opp fra 30 millioner tonn på 60-tallet til over 100 millioner tonn i dag.

og kjenner egenskapene til og navnene på hver eneste av dem! Settepoteter fra hver av disse sortene blir omhyggelig tatt vare på i landsbyens felles potetkjeller fra år til år.

«Kunnskapspakker.» – Disse potetene er pakker av kunnskap. Kunnskapen til disse menneskene. Å se hva Aymara-bøndene får til, setter oss genetikere nesten i forlegenhet, bemerket forskeren Meredith Bonierbale ved CIPs laboratorium i Lima.

Ikke nok med de foredledede artene. Tilbake i fjellheimen ser man innimellom radene av dyrkede planter bittesmå ville potetplanter stik-

ke opp av jorda. I drivhusene i Huancayo får vi se 1500 sorter villpoteter.

5000 sorter poteter. Alt dette utgjør genetiske gullgruver for CIPs arbeid med å foredle poteter for å bedre matvaretilgangen verden over, også under helt andre klimatiske forhold. Tilgangen til genetisk variasjon er uvurderlig i kampen mot tørre og virus, for å øke motstandsdyktighet mot frost eller tørke og evnen til å frastøte insekter.

I de 30 årene senteret har eksistert, har staben samlet inn og vedlikeholdt over 5000 sorter poteter som fattige fjellbønder har utviklet

Småbønder står mot frøgiganter i kampen om såfrø

• THOMAS VERMES

Globalt pågår det en dragkamp om bønders rettigheter til eget såkorn. Frøgigantene arbeider for å svekke «farmers rights», dvs. bondens rett til selv å disponere over eget såkorn. Selskapene ser sine foredledede sorter som sin egen intellektuelle eiendom, og vil ha bøndene til å betale mer for bruken av den. De er i ferd med å påtvinge bønder avgifter også dersom bonden vil så sitt eget korn.

Det mest ekstreme utslaget av denne strategien er utviklinga av den omstridte «terminator-teknologien», genmodifiserte frø som kan sås én gang, men som gir planter som ikke kan reproducere seg selv. Dermed må bonden kjøpe nytt såfrø hvert år. Disse spørsmålene pågår det dragkamper om i pågående forhandlinger så vel i Verdens Handelsorganisasjon (WTO) som under FNs matvare- og landbruksorganisasjon FAO.

Sosialt og mangfoldig. CIP og CGIAR var i sin tid delaktige i den såkal-

te «grønne revolusjon», dvs. utviklingen av høytytende sorter som er avhengige av store mengder innsatsvarer i form av innkjøpte såvarer, kunstgjødsel, sprøtemidler og til tider skadelig vanning. Den revolusjonen fikk uante sosiale konsekvenser utover økt matproduksjon. Ensartede avlinger, monokulturer, vokste fram i kjølvannet av dette konseptet. Vann og jordsmonn ble forurenset og forsølt. Og det viste seg at småbøndene ble slått ut.

Oppgjør med teknokratene. – Veldig, veldig viktig. Det sier direktør Zandstra i dag om betydningen av biologisk mangfold for matproduksjon. Hele CGIAR-systemet har tatt et oppgjør med den rent teknokratiske tilnærmingen som middel for å løse verdens sultproblemer, og sosiale virkninger av egne prosjekter er viktige i arbeidet.

– Mangfold er avgjørende for å takle sykdommer og insektangrep. I landbruket bidrar mangfold til økonomisk og økologisk stabilitet. Stra-

Teknologien gir genmodifiserte frø som kan sås én gang, men som gir planter som ikke kan reproducere seg. Dermed må bonden kjøpe nytt såfrø hvert år.

tegnisk sett er det ingen tvil om at det vil dukke opp nye virus, nye sykdommer. Med mindre vi har evne til og adgang til å bruke biologisk mangfold i våre avlinger og deres ville slektninger, vil ikke matplantene klare å motstå framtidens angrep, postulerer CIP-direktøren.

Det går i frø. Ved CIPs forskningsstasjon i Huancayo pågår det viktigste praktiske arbeidet med genbank in situ (dvs. plantevekst ute på jorda) og eksperimenter med nye sorter. Her krysses det fram nye sorter ved at pollenstrengene på blomstene kuttet av, og hunblomstene i stedet blir bestøvet med ønsket pollen fra laboratoriearbeidet i Lima, ved hjelp av en liten børste.

Her produseres store mengder potetfrø som sendes til Vietnam, Kina og mange andre land med temperaturer og insektsfauna som gjør det vanskelig å berge settepoteter over fra en sesong til neste. Faktisk sår man mange steder poteter fram for å sette knoller. Spredning ved

hjelp av frø minsker også risikoen for å overføre sykdommer. Genbanken ute på feltene i 3200 meters høyde er i til dels dårlig forfatning.

Virusangrep. – Jo lenger tid du har poteter på et felt, desto sterkere blir de utsatt for virusangrep, forteller dr. Ota-zú.

CIP må derfor drive et møysommelig arbeid med å rense plantene for virus. Dels skjer det ved oppvarming av plantene til 39 grader. Dels ved at stasjonen har leid jord i Aymara, 4000 meter over havet. Der dyrkes nye planter av de sortene som er i ferd med å bli utryddet av virus i Huancayo.

På Aymarar høyde trives andespotetene mye bedre, og klimaet gjør at det nesten ikke finnes skadedyr eller -virus der. Mye forskning og strev ligger derfor bak, før CIP kan sende et par kilo frø til Vietnam eller hvor det skal være i verden. Men du verden så mobil poteten blir i denne formen. 20 gram frø tilsvarer 30.000 settepoteter...

de siste 8000 år. I Norge har vi til sammenlikning 21 sorter. CIPs tverrfaglige forskerstab bruker genbanken til å utvikle nye sorter tilpasset ulike behov verden over. CIP forvalter også 6500 sorter søtpoteter, en viktig ernæringskilde i tropiske strøk, og over 1300 sorter andre knoller og rotvekster som brukes til mat i Andesfjellene. Mange av disse knollene har vært nesten glemt eller utryddet.

Verdens største. Dette utgjør verdens største genbank for disse artene. Ifølge instituttet har potetproduksjonen i utviklingsland siden 60-åra vokst fortere enn noen annen viktig matplante.

– På ti år har potetproduksjonen økt med 50 prosent i Asia og i Øst-Afrika. En revolusjon finner virkelig sted. For 20 år siden ble 10 prosent av verdens poteter forbrukt i utviklingsland. Nå er tallet over 30 prosent, sier direktør Hubert G. Zandstra ved CIPs hovedstasjon i Lima.

Genbanker fra 0 til 4000. Institusjonen hans har vært en viktig drivkraft i denne spredninga av poteten. Mens kommersiell storindustri tar stadig mer kontroll over markedet for såvarer, står CIP standhaftig fast på prinsippet om non-profit. Med 400 forskere, laboratorium og genbank in vitro (spirer i prøverør og i fryselagre) i Lima, en levende genbank i felten ved stasjonen utenfor Huancayo, i 3200 meters høyde, og en «rensestasjon» i 4000 meters høy-

FAKTA OM POTETEN:

- Opp til 85 prosent av potetplanten er spiselig for mennesker, mot 50 prosent av korn.
- Poteten skaffer mer næring raskere på mindre arealer og i tøffere klima enn noen annen viktig matplante. Det maksimale utbyttet i form av næring på et bestemt areal kan bli dobbelt så høyt fra poteter som fra korn.
- Poteten har vært i bruk i over 8000 år i høylandet i Sør-Amerika. Spanske kolonisatorer brakte poteten til Europa på slutten av 1500-tallet. Den ble introdusert i USA i 1719.
- Verdens årsproduksjon er nå 300 millioner tonn. Over en tredjedel produseres i utviklingsland.

de, avler CIP fram stadig nye sorter. Disse tilbys gratis til planteforedlere i utviklingsland. Ikke nok med det, CIP krever en kontrakt der mottakerne forpliktes til ikke å sikre seg eksklusive rettigheter på bruken av ressursene de får fra CIP.

Virksomheten finansieres av bidrag fra regjeringer, utviklings- og forskningsinstitusjoner verden over. Blant annet yter det norske Utenriksdepartementet ca. 1,5 millioner kroner året av et budsjett på ca. 180 millioner kroner.

Thomas Verner er journalist i avisen Nationen

Genbanken i Lima inneholder tusener av potetspirer på prøverør.

«Menneskehetens felles arv»

Det internasjonale potetforsknings-senteret CIP (Centro internacional de la papa), har hovedkvarter utenfor Lima, regionkontorer i Nairobi (Kenya), New Delhi (India) og Bogor (Indonesia) og flere feltstasjoner i og utenfor Peru.

CIP er en av 16 sentre innen det internasjonale landbruks-forskningsnettverket CGIAR, Consultative Group on International Agricultural Research.

Virksomheten finansieres av bidrag fra regjeringer, utviklings- og forskningsinstitusjoner verden over. Blant annet yter det norske Utenriksdepartementet via NORAD ca. 1,5 millioner kroner året av et budsjett på ca. 180 millioner kroner.

CGIAR ble dannet i 1971 og utgjør et globalt samarbeid som over 50 stater, private stiftelser og internasjonale organisasjoner står bak. CGIAR besitter blant annet store genbanker for matplanter, innsamlet fra hele verden.

Ideen var å forvalte og foredle genressursene ut fra ideen om at de

utgjør menneskehetens felles arv. Men genressurser er også blitt arena for motsetninger mellom utviklingsland og industriland. Utviklingslandene har gratis levert mesteparten av genene, men opplever at industrilandenes industri gjennom Verdens Handelsorganisasjon (WTO) har styrket sine patentrettigheter ved utnyttelsen av det som bønder kollektive foredling har frambrakt gjennom århundre og årtusener.

I og med FN-konvensjonen om biologisk mangfold er prinsippet om deling av fortjenesten ved utnyttelse av genressurser slått fast.

Striden om eiendomsrett og fordeling av utbytte av kunnskapene om genene, har bragt CGIAR inn i et innfløkt juridisk landskap. Nettverket må bruke store ressurser på å forholde seg til jus rundt patentrettigheter. Innen CGIAR har ISNAR-instituttet i Nederland, under ledelse av nordmannen Stein Bie, hovedansvaret for å legge strategien for hvordan man skal turnere spørsmålene om slike rettigheter.

hvem? hvor? hva i all verden?

FOTO: SCANPIX

1. Hvem er dette?
2. I hvilket år innledet Norge sin bistand til Sør-Serbia?
3. Hvilken frivillig organisasjon mottok mest bistandskroner fra NORAD/UD i 2000?
4. I hvilket latinamerikansk land er quetzal myntenheten?
5. Til hvilket land dro de første Fredskorpsdeltakerne på 1960-tallet?
6. Hva heter den offisielle hovedstaden i Tanzania?
7. Hvilke farger har det senegalesiske flagget?
8. Hvilke fem frivillige organisasjoner betegnes ofte som «de fem store»?
9. Hvor stor del av det norske bistandsbudsjettet er de siste fem årene blitt kanalisert gjennom frivillige organisasjoner?
10. Hva heter styrelederen i Norsk Folkehjelp?
11. Finnes det ferskvannshaier i Nicaragua?
12. Hva er «GAVI»?
13. Hva heter den norske utviklingsministeren?
14. Hvem mottok Nobels fredspris i 1999?
15. Hvilke to afrikanske land mottok i fjor mest norsk bistand?
16. Hvilket land er størst i utstrekning i Afrika?
17. Hvor finner man dyret løveape?
18. Hva heter NORADs søsterorganisasjon i Sverige?
19. Hvilken forfatter fra Guatemala mottok Nobelprisen i 1967?
20. Hvem skal ha årets tv-aksjon?
21. Hva heter Sør-Amerikas eldste hovedstad?
22. Hvilke to afrikanske land undertegnet en fredsavtale i desember 2000?
23. Hvilket land i Asia blir blant annet kalt for «Orientens perle»?
24. Hva heter NORADs direktør?
25. I hvilket land ligger nasjonalparken Serengeti?
26. Når ble Det norske Fredskorps opprettet?
27. I hvilket år ble Nicaragua samarbeidspartner for norsk bistand?
28. I hvilken del av Afrika er løven utryddet?
29. Hva heter presidenten i Zambia?
30. Når oppnådde Makedonia uavhengighet fra Jugoslavia?
31. Hvor stor del av verdens befolkning lever i dag i såkalte MULL-land?
32. Hva heter FNs vise-generalsekretær for Midtøsten?
33. Hva er «de fire tigrene»?
34. Hvor mange hiv-smittede finnes i verden i dag?
35. Hvilket er Norges eneste prioriterte samarbeidsland i Mellom-Amerika?
36. Hvor stor del (i prosent) av brutto nasjonalinntekten (BNI) utgjorde norsk bistand i fjor?
37. I hvilket år ble Etiopias keiserdømme styrtet?
38. I hvilken verdensdel ligger Seychellene?
39. Hva er navnet på det zambiske jentelaget som i år deltar på Norway Cup for fjerde år på rad?
40. Hva er NORFUND?
41. Hvor finner man republikken Benin?
42. I hvilket land opererer frigjøringsbevegelsen Polisario?
43. Hva slags offisiell internasjonal status har Øst-Timor per i dag?
44. I hvilken meksikansk delstat er de såkalte zapatistene særlig aktive?
45. Hvilket statlig norsk fond var i 2000 kommet opp i en formue på 386 milliarder kroner?
46. Millionbyen Bombay fikk for noen år siden et nytt navn. Hvilket?
47. Hva kalles de to dominerende folkegruppene i Makedonia?
48. Hvilken viktig internasjonal stilling har George Robertson?
49. Hvilket år overtok Nelson Mandela makten i Sør-Afrika?
50. **Vil Bistandsaktuelt med dette ønske sine lesere en god sommer?**

Svarene finner du på side 27.

Spørrespalten er laget av
Else-Marie Arli

Prøv en
annonse eller legg i

bistandsaktuelt

Tlf. 22 24 20 40

Leter du etter veien mot Sør?

Her er din guide til partienes syn på bistand og fattigdomsbekjempelse

Fattigdom og utvikling vil neppe prege de store mediernes dekning av høstens stortingsvalgkamp. Men grunnlaget for en frisk debatt bør være til stede. Partiene har nemlig mye på hjertet, og motsetningene er tydelige, viser en gjennomgang Bistandsaktuelt har gjort av partiprogrammene

• LIV RØHNEBÆK OG
GUNNAR ZACHRISEN

Bistand, importrestriksjoner og synet på IMF og Verdensbanken er blant de saker der det hersker høyst ulike syn. Samtlige politiske partier ønsker mer penger til bistand og utvikling i neste stortingsperiode, med unntak av Høyre og Fremskrittspartiet.

FrP går lengst i bistandskritisk retning og vil avvike den statlige bistanden, mens Høyre foreslo et kutt på 20 prosent i sitt alternative forslag til statsbudsjett for 2001. Alle partier, med unntak av Senterpartiet, er derimot enige om å lempe på importrestriksjonene overfor utviklingsland. Samtlige partier er positive til gjeldsslette overfor de fattigste utviklingslandene, men med ulike typer av forutsetninger.

Fremskrittspartiet:

■ Vil avvike den statlige u-hjelpen, fordi den «bidrar til å svekke den enkelte personlige ansvarsfølelse og giverglede». Partiet vil i stedet oppmuntre til frivillig bistand via humanitære organisasjoner.
■ Gi hjelp til land som uforskyldt er kommet i nød ved for eksempel naturkatastrofer.
■ Innføre frihandel ved å bygge ned importrestriksjoner som blant annet rammer u-landene.
■ Erkjenner at enkelte utviklingsland ikke har forutsetning for å kunne betjene gjelden sin, og vil vurdere gradvis ettergivelse av gjeld. Det bør stilles krav til demokratisering og innføring av markedsøkonomi, og gjelden bør ettergis i takt med gjennomføring av disse kravene.
■ Vil styrke FN's posisjon som konfliktløser og utvide FN's mandat til fredsskapende operasjoner og inngripen for å stoppe folkemord og vedvarende grove brudd på grunnleggende menneskerettigheter.
■ Har ikke nedfelt noen spesiell politikk overfor Verdensbanken og IMF i partiprogrammet.

Høyre:

■ Mener Norge har et moralsk ansvar for å bekjempe nød og fattigdom.
■ Vil utvikle en vel fungerende privat sektor og åpne for vesentlig friere import av varer fra utviklingsland.
■ Ha et høyt nivå på bistanden til de fattigste deler av verden, med vekt på demokrati og respekt for menneskerettigheter. (I sitt alternative forslag til statsbudsjett foreslo Høyre å kutte bistanden til de fattigste landene med omkring 20%, red. anm.)
■ Mener Norge bør stille krav om at land som mottar norsk bistand selv fører en økonomisk politikk som legger til rette for utvikling og prioriterer fattigdomsbekjempelse.
■ Vil gi humanitær bistand til kriseområder.
■ Er positiv til gjeldsavskrivning for de fattigste landene, men at det bør stilles krav til respekt for menneskerettigheter og en økonomisk politikk som legger til rette for utvikling.
■ Mener FN må reformeres for å kunne bli et effektivt og respektert redskap for internasjonal fred, utvikling og rett. FN må settes bedre i stand til å handle i krisesituasjoner og bruke de midler som stilles til rådighet av medlemslandene på en mer effektiv måte.
■ Har ikke nedfelt noen spesiell politikk overfor Verdensbanken og IMF i partiprogrammet.

Senterpartiet:

■ Vil overføre deler av oljefondet til et nytt u-hjelpsfond, hvor avkastningen skal gå til u-hjelp. Norsk u-hjelp skal utgjøre minst 1% av BNP, på sikt 1,5% av BNP.
■ Ønsker å slette resten av u-landenes gjeld til Norge. Mellominntektsland må omfattes av gjeldsletten, og den skal ikke gå over u-hjelpsbudsjettet. Norge skal ikke knytte krav om strukturreformer til gjeldsslette, og andre kreditorer bør avstå fra slike krav.
■ Vil at oljefondet i større grad skal brukes til å tilgodese de fattigste landene (MUL-landene) ved å benytte deler av fondet til å slette u-lands gjeldsforpliktelser.
■ Mener at katastrofehjelpe og midler til flyktninger i Norge ikke skal tas fra u-hjelpsbudsjettet, men finansieres via særskilte bevilgninger.
■ Vil opprettholde importvernet for jordbruksvarer for å hindre at maten kjøpes ut av munnen på de fattige.
■ Mener at FN må få en overordnet rolle i forhold til andre internasjonale organisasjoner og institusjoner, som for eksempel

valgkampguide

Pengefondet og Verdensbanken.

■ Mener at minst 50 prosent av Norges u-hjelp skal finansieres gjennom FN. Opprettholde høy støtte til u-hjelp i regi av frivillige organisasjoner
■ Vil styre mer av utviklingshjelpen til oppbygging av demokrati og direkte støtte til organisasjoner i u-land.
■ Vil opprette en norsk kontrollordning med sanksjonsmuligheter for næringslivsetableringer i utlandet. Vil jobbe for at FN skal overvåke og sanksjonere etiske overtramp begått av næringslivet.

Kristelig Folkeparti:

■ Vil trappe opp utviklingshjelpen, slik at den utgjør 1,5% av BNI i offentlige midler til utviklingsarbeid. I hovedsak skal norsk u-hjelp være rettet mot de fattigste i de fattigste landene.
■ Vil ha jevnlig evaluering av antall arbeidsland og valg av disse.
■ Mener norsk u-hjelp må bidra til å fremme fred, demokrati og menneskerettigheter. Utdanning av kvinner vektlegges.
■ Vil åpne for mer offentlig innsyn i Verdensbanken og IMF og mener at Norge må arbeide for reformer som styrker utviklingslandenes politiske stilling i verdenssamfunnet.
■ Mener at minst 25 prosent av den tosidige hjelpen bør gå til utdanning og helse.
■ Synes at mer bistand skal kanaliseres gjennom de frivillige organisasjonene.
■ Mener at Norge skal være en pådriver i arbeidet for å redusere handelshindringer som rammer u-landene.
■ Mener at Norge bør utarbeide et differensiert gjeldssletteprogram med oppkjøp av kommersiell gjeld og gjeldsbytteordninger hvor gjeld slettes mot at u-land gjennomfører miljøtiltak. Slette all bilateral gjeld.
■ Mener at Norge bør iverksette handelsbetingelser som gir u-landene fordeler i forhold til i-land. Dette må avgrenses i forhold til basisprodukter, slik at landets egne innbyggere ikke blir nødlidende på grunn av eksport av knappe matressurser.

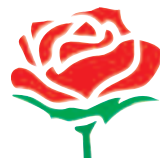
Venstre:

■ Mener målet om opptrapping av bistanden til de fattigste landene må stå fast. Gi økt bistand til institusjons- og kompetansebygging i mottakerland.
■ Synes mer av den norske bistanden må rettes mot demokratibygging og styrking av menneskerettighetene.
■ Vil stille krav til respekt for demokrati og menneskerettigheter.
■ Vil følge opp sentrumregjeringens gjeldsplan. Gjeldsslette må gis raskere til de landene som har vist sterk vilje til reform og fattigdomsbekjempelse.
■ Vil vurdere ensidig norsk gjeldsslette også for mellominntektsland.
■ Mener at Norge må arbeide for at Verdensbanken og IMF i større grad tar høyde for landenes muligheter for å legge vekt på miljøhensyn og utvikle demokratiske strukturer, skoleverk og helsevesen ved tildeling av lån fra Verdensbanken eller Pengefondet.
■ Vil sikre full markedsadgang til Norge og tollfrihet for alle varer fra MUL-land.
■ Vil sterkere prioritere frivillige organisasjoners arbeid.
■ Vil supplere bistanden med mikrokredittordninger.
■ Vil styrke FN's økonomi og videreføre reformprosessen.
■ Vil sikre en ny, bred forhandlingsrunde i WTO, med reel nulltoll for de fattigste landenes produkter og teknisk assistanse for de fattigste landene under forhandlinger.

Arbeiderpartiet:

■ Vil at Norge skal trappe opp bistanden til én prosent av bruttonasjonalinntekten i løpet av stortingsperioden.
■ Vil gjennomgå IMF og Verdensbanken

med tanke på å gi folk i utviklingslandene større innflytelse.

■ Vil følge opp internasjonale utviklingsmål om å redusere andelen av verdens befolkning som lever i fattigdom med minst 50 prosent innen 2015.
■ Vil skape et samspill mellom handel, investeringer, gjeldsslette, bistand og mobilisering av nasjonale ressurser som er utviklingsfremmende.
■ Vil at Norge bør ha som målsetning å fjerne alle mengdebegrensninger på import fra de aller fattigste landene. Eksportsubsidiering av norske landbruksprodukter i konkurranse med u-landsprodukter bør opphøre.
■ Vil ha 100 prosent gjeldsslette for de aller fattigste landene. Avvikling av gjeld bør kobles til kravet om demokratireformer i mottakerlandene.
■ Vil åpne for vekst i bistanden til Øst- og Sentral-Europa. Vil legge om reglene for hvilke land som kan motta ODA-godkjent bistand.
■ Vil ha økt satsing på multilateral bistand gjennom blant annet FN's utviklingsprogram, UNDP.
■ Vil gjennomgå de frivillige organisasjonenes plass i bistandspolitikken.
■ Vil arbeide for å få næringslivet med i en helhetlig utviklingspolitikk.
■ Vil satse på helse, utdanning, tilgang på vann og sanitærforhold.
■ Mener at deler av oljefondet skal investeres etter miljøkriterier.

Sosialistisk Venstreparti:

■ Vil øke den samlede norske bistanden til to prosent av BNP. Halvparten av pengene bør gå til å avvike fattigdom, resten fordeles likt mellom gjeldsslette, globale miljøprosjekter og tiltak for Øst-Europa.
■ Vil arbeide for å få slettet gjelden de aller fattigste landene og noen mellominntektsland har til Norge. Kravet om strukturtilpasning bør fjernes.
■ Vil ha gunstigere tollordninger for import fra utviklingsland. Tollfritak for alle varer fra de minst utviklede landene. Vil at fattige land skal kunne innføre verne-tiltak på egne varer for å fremme utvikling av egen økonomi.
■ Mener at minst 20 prosent av bistanden skal brukes til utdannings- og helseformål.
■ Mener at deler av oljefondet bør brukes til å stimulere bankvirksomhet og næringsbygging i de fattigste landene.
■ Vil jobbe for at nasjonale tiltak for flyktninger ikke blir ført på bistandsbudsjettet.
■ Vil arbeide for at Verdensbanken og IMF blir en del av FN-systemet, med en arbeidsgruppe for internasjonal kapitalkontroll.
■ Ønsker en internasjonal avgift på valutatransaksjoner

Rød Valgallianse:

■ Er imot norsk medlemskap i imperialistiske sammenslutninger. Mener norske investeringer i den 3. verden er kamuflert som u-hjelp.
■ Vil støtte folk sin kamp for frigjøring og selvstendighet ved blant annet solidaritetsarbeid med nasjonale frigjøringsbevegelser i den 3. verden.
■ Vil ha en proletarisk internasjonalisme der arbeidere og undertrykte slutter seg sammen mot kapitalisme og imperialismen.
■ Vil slette gjeld land i 3. verden har til Norge. All hjelp skal gis som betingelsesløse gaver eller som langsiktig, rentefrie lån.
■ Vil ha handelsavtaler som fremmer import fra u-land når dette tjener utviklingen til folk og miljø i disse landene.
■ Er imot investeringer som utnytter dårlige sosiale forhold i den 3. verden, eksport av miljødeleggende prosjekter og sex-turisme.

Frp-leder Carl I. Hagen og statsminister Jens Stoltenberg er blant de som har høyst ulike syn på utviklingssamarbeid.

FOTO: ERLAND AAS, SCANPIX

Afrika under huden

AV TONE BRATTELI

bokanmeldelse

LITTERATUR

Ibenholt er en historisk, kulturell og politisk reise gjennom flere afrikanske land – fra 1957 og fram til våre dager. Den polske forfatteren og journalisten Ryszard Kapuscinski har ikke nøydt seg med å snappe opp de siste ryktene fra barerne og diplomatmiljøet, men i årevis befunnet seg langt utenfor allfarvei. Han har opplevd 27 revolusjoner og vært dømt til døden 4 ganger. Den afrikanske sola har svidd seg inn under huden hans.

For en som selv har reist til mange avkroker på det afrikanske kontinent er gjenkjennelsens sitrende spenning en egen leseropplevelse. Afrikanerens forhold til tid for eksempel. Livet i landsbyen. Forholdet til forfedrene og til tegn i naturen. Stemningen i de overfylte buskene og på markedet. Luktene, ly-

Ryszard Kapuscinski:

Ibenholt

Aschehoug, 2001.

dene og solnedgangene. Forholdet til vann. Samlingen under skyggen av et tre – ja selve treets livsviktige betydning for et lite samfunn. Det er skole, samlingssted for kvinnene og rådsted for landsbyens øverste på en og samme tid.

Boka er full av øyeblikksbilder fra afrikanske hverdagen, bilder som ingen safariturist er i nærheten av. Det er øyeblikksbildene som viser overlevelsesteknik-

ker nedtegnet av en følsom observatør som lur på hvordan det overhodet er mulig å overleve av ingenting. Og over det hele henger en glødende sol som gang på gang får forfatteren til å svimle.

Men boka inneholder også interessant historie. Vi blir kjent med bøddelen Amin, hans oppvekst og urovekkende utvikling. Tragedien i Rwanda trekkes bakover i tid til det som kanskje historisk var kilden til senere massakrer. Det tegnes et kart av Liberias blodige politiske historie med torturdetaljer ingen kriminalforfatter ville greid å dikte i sitt hode. Vi får historier om barnesoldater. Forfatteren er knallhard i sine beskrivelser av inkompetente ledere og deres handlangere – voldsbruk, angst og tortur.

Like viktig: Det foretas dykk ned i kulturer vi har ignorert. Stier mot en større forståelse.

Men så igjen: Tankevekkende sidesprang og småhistorier – som for eksempel hvordan billige plastkaner lettet kvinnes harde hverdag fordi barn kunne sendes etter vann. Byggeteknikker. Forholdet til verdier, ting og kameler. Nære portretter av bussjåfører, kvinner på markedet eller en misjonær som har forvillet seg inn i ingenmannsland. Eller historiefortellerens betydning på et kontinent der begivenhetene ikke ble samlet mellom bokpermer.

Jeg sitter igjen med både et ytterst deprimerende – men samtidig

varmt og nyansert – bilde av det afrikanske kontinent.

Ordkunsten i denne boka er nesten forførende. Forfatteren trekker oss med så vi nærmest er fysisk og psykisk til stede i fortellingene. Det er et Afrika sett gjennom hans øyne. Andre kan ha andre historier – men ikke nødvendigvis et så stort forfatterskap og så mye temperatur.

Dette er en annerledes bok om Afrika.

Ny tilnærming på feil spor

AV LENE DALEN OG ERIK BLYTT, SLUG

debatt

FATTIGDOMSBEKJEMPELSE

I BISTANDSAKTUELT, nr. 4/2001, stiller Øystein Tveter rettmessig spørsmålet om faktisk medbestemmelse for fattige land i det overnasjonale beslutningssystemet. Statssekretær Sigrun Møgedal svarer med at «vi trenger internasjonale institusjoner som samarbeider om å endre rammevilkårene for utvikling». Vi vil her argumentere for at endringene som har skjedd i rammene for utviklingssamarbeidet, gjennom såkalte PRSP (Poverty Reduction Strategy Papers), er på feil spor.

1. Hvert lands PRSP skal utformes gjennom bred deltakelse. Men hvor lett er det å få til genuin deltakelse på lokalplan? Fattige marginaliserte grupper, særlig på landsbygden, er dårlig utrustet til reell deltakelse i slike prosesser.

2. De begrensede mulighetene for innsyn i Verdensbankens dokumenter hindrer reell deltagelse fra det sivile samfunn. Økonomiske reformer utformes fortsatt gjennom hemmelige forhandlinger mellom låntakerlandenes regjeringer og de internasjonale finansinstitusjonene, og gjøres ikke offentlig tilgjengelig. Så lenge Verdensbanken og IMF fortsatt hemmeligstempler viktige dokumenter, kan ikke all skyld legges på nasjonale myndigheter. De få dokumentene som er tilgjengelig er vanskelig å få tak i uten internett-tilgang, og de publiseres kun på engelsk. I praksis innebærer dette at lokale grupper i det sivile samfunn som berøres av politikken i en PRSP, ikke har tilgang til nødvendig informasjon. Dermed er også reell innflytelse helt umulig.

3. Nasjonale myndigheter i fattige land har liten erfaring med å tilrettelegge for bred deltakelse. De internasjonale finansinstitusjonene som legger føringerne på PRSP-prosessen, bruker ofte begrepet 'konsultasjon' heller enn 'deltakelse'. Konsekvensen blir at de ressurssterke (inkludert utenlandske givere som NORAD) benytter seg av konsultasjonen, mens de som burde delta er utestengt.

4. Fattige land har ingen reell innflytelse og langt mindre faktisk medbestemmelse i styrene i Verdensbanken og IMF. Styret fatter sine beslutninger ved konsensus, og den er alltid i tråd med USA sitt syn. En rekke fattige land er dårlig repre-

sentert i styret ettersom de sitter i valggrupper dominert av store rike land. Våre egne erfaringer fra møter med en rekke lands delegasjoner i både Banken og Fondet, er at de er mer opptatt av å oppnå en konsensus som USA kan godta, enn av synspunktene til sine egne lands regjeringer.

5. Nasjonalt eierskap skal være et viktig prinsipp for hver PRSP. Men et genuint eierskap er ikke mulig når PRSP'en i siste instans må godkjennes av styrene i Verdensbanken og IMF. Vektleggingen av nasjonalt eierskap (som ikke er reelt) gir også større åpning for ansvarsfraskrivelse fra finansinstitusjonenes og giverlandenes side dersom strategien er feilslått.

6. PRSP medfører en ny og utvidet kondisjonalitet utenfra. Etter som ingen krav og betingelser fra den gamle samarbeidsformen er fjernet er det nå flere krav. Kravene utenfra ser ut til å føre til en administrativ overbelastning som undergraver nasjonale myndigheters evne til å gjennomføre sin egen politikk.

7. PRSP representerer en monolittisk utviklingsmodell som i liten grad åpner for variasjon og nyanser. Den er påtvunget fattige land av Verdensbanken og IMF, og giverlandene har kastet seg på. Det er grunn til å minne om at ingen vestlige land har utviklet seg gjennom en PRSP-tvangstrøye.

GENUINT NASJONALT eierskap til samfunnsutviklingen er nødvendig. Men den grad av lokal deltakelse og medbestemmelse som kreves for å oppnå genuint eierskap av en PRSP er ikke mulig å gjennomføre i praksis. Derfor er slike makroløsninger som PRSP feil vei å gå. Samfunnsutviklingen må styres lokalt og nasjonalt, og ikke av finansinstitusjonene i Washington og de like ivrige giverlandene. SLUG mener at den nye tilnærmingen er på feil spor og derfor må stoppes. Utviklingssamarbeidet må endres i en retning som gir mindre og ikke mer styring utenfra, og hvor forutsetningene for deltakelse og medbestemmelse er tilstede.

Lene Dalen og Erik Blytt er aktive i Aksjon Slett U-landsgjelda! (SLUG)

PRSP medfører en ny og utvidet kondisjonalitet utenfra.

Atlas-alliansen er NORADs hovedsamarbeidspartner når det gjelder bistand til funksjonshemmede, tuberkulosekontroll og informasjon om funksjonshemmede i Sør. Bak stiftelsen står Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), Landsforeningen for Hjerte- og Lungesyke (LHL), Norges Handikapforbund (NHF), Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU), Norges Døveforbund, Ryggmargsbrottkforeningen og Autisforeningen. Atlas-alliansen er den femte største blant de frivillige bistandsaktørene når det gjelder langsiktige utviklingsprosjekter, med et budsjett på mellom 70 og 80 millioner kroner i 2001. I Atlas-alliansens sekretariat arbeider i dag seks personer. Sekretariatet holder til i Galleriet i Schweigaardsgate 12, v/ Bussterminalen i Oslo.

atlas alliansen
global bistand til funksjonshemmede

Atlas-alliansen lyser ut et ett års vikariat, grunnet svangerskapspermisjon:

INFORMASJONSKOORDINATOR

I hel stilling

Informasjonskoordinatoren har ansvar for gjennomføring og koordinering av Atlas-alliansens felles informasjonstiltak. Dette inkluderer produksjon av nyhetsbrev, ulikt informasjonsmaterieell om nord/sørforhold, ansvar for oppdatering og videreutvikling av Atlas-alliansens internettsider, samt samfunnskontakt og utadrettet virksomhet rettet mot media og beslutningstakere. Dessuten har informasjonskoordinator ansvar for å inspirere, rådggi og koordinere Atlas-organisasjonene i deres informasjonsarbeid om nord/sørforhold.

Informasjonskoordinatoren har ansvar for oppfølging av vår rammeavtale med NORAD om informasjon. Dette omfatter arbeidsoppgavene knyttet til søknad, rapportering og kvalitetssikring av Atlas-alliansens informasjonsaktiviteter.

Vi søker etter en kreativ person med god evne til å ta initiativ og arbeide selvstendig. Erfaring fra informasjonsbransjen eller journalistisk erfaring er en forutsetning. Kjennskap til politiske prosesser og forvaltningen er også ønsket. Organisasjonserfaring tillegges vekt. Det kreves gode ferdigheter i bruk av dataverktøy, og innsikt i informasjonsformidling via internett. Ryddighet og skriftlig og muntlig framstillingsevne vil bli vektlagt.

Vi kan tilby utfordrende og spennende oppgaver i videreutviklingen av Atlas-alliansen i et uformelt, lærerikt og hyggelig miljø.

Lønnstrinn 45-47. Ønsket tiltredelse i begynnelsen av september. Daglig leder i Atlas-alliansen vil være nærmeste overordnede.

For mer informasjon kontakt fungerende daglig leder Knut Harald Ulland eller informasjonskoordinator Berit Aalborg. Tlf: 22 17 46 47 e-post: atlas@atlas-alliansen.no. URL: www.atlas-alliansen.no

Søknadsfrist: 10. august
Søknad, CV og kopi av vitnemål og attester sendes
Atlas-alliansen, Boks 9218 Grønland, 0134 Oslo.

Atlas-alliansen
Schweigaardsgate 12, Boks 9218 Grønland, 0134 Oslo
Tlf: 22 17 46 47 Faks: 23 16 35 95
E-post: atlas@atlas-alliansen.no Web: www.atlas-alliansen.no

notis

Undervisningshefte om Victoriasjøen

Et nytt undervisningshefte om fiskeriene ved Victoriasjøen er nettopp blitt publisert av Senter for Utvikling og Miljø (SUM), Universitetet i Oslo. Heftet forteller om fiskeriene ved Victoriasjøen som siden 1980 er blitt integrert i det globale marked, og forteller om hvilke konsekvenser dette

har fått for lokalbefolkningen.

Tittelen er «Big Fish – Small Fry: Globaliseringen av fiskeriene ved Victoriasjøen». Heftet tar opp temaer som lokal matvaresikkerhet og selselsetting, bærekraftig forvaltning av ressurser, kvinnenes rolle, rollen til det internasjonale samfunnet i denne utviklingen og handel med mat mellom nord og sør.

Heftet bygger på resultatene fra et forskningsprosjekt IUCN (The World Conservation Union) gjennomførte ved Victoriasjøen fra 1995-99. Prosjektet ble finansiert av NORAD, som nå også har gitt støtte til annen fase av dette forskningsprosjektet.

I forbindelse med videoen er det laget en video, med norsk tale og med samme tittel som undervisningsheftet.

Heftet og videoen er pedagogisk tilrettelagt for elever i videregående skole og inkluderer spørsmål, oppgaver og temaoppgave. Undervisningsheftet og videoen vil også ha interesse for frivillige organisasjoner som arbeider med utviklingsprosjekt. Heftet og videoen er utgitt med støtte fra Utenriksdepartementet og kan bestilles gjennom FN-sambandet i Oslo.

Arkivleder – arkivet

(midl. stilling)

Arkivtjenesten i NORAD er organisert som egen enhet i Personal- og administrasjonsavdelingen. Arkivet har 11 medarbeidere og bruker journalsystemet DocuLive.

Det er ledig en midlertidig stilling som arkivleder. Arkivleder har personalansvar for arkivets medarbeidere, og ansvar for det daglige arbeidet. Arkivleder rapporterer direkte til avdelingsdirektør for Personal- og administrasjonsavdelingen. Ansvars-/arbeidsoppgaver vil over tid kunne bli endret.

Det stilles krav om gode lederegenskaper, administrativ ryddighet og erfaring. Videre kreves gode samarbeids- og kommunikasjonssevner og stor arbeidskapasitet.

Søkere bør ha høyere utdanning innen administrasjon og erfaring fra arbeid med arkiv. Gode kunnskaper i engelsk vil bli tillagt vekt. Det tas forbehold om sikkerhetsklarering før tilsetning.

Det er ønskelig med snarlig tiltredelse. Stillingen er midlertidig, foreløpig for 2 år.

Stillingen er plassert i stillingskode 1072, lønnstrinn 40-48, avhengig av kvalifikasjoner.

Nærmere opplysninger ved personal- og administrasjonssjef Terje Vigtel, tlf. 22 24 20 80, eller seniorkonsulent Maibritt Salomonsen, tlf. 22 24 23 53.

Søknad, vedlagt CV og merket «PA 01/34», sendes NORAD, Personalseksjonen, Postboks 8034 Dep, 0030 OSLO, innen 27. juni 2001.

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

2-4 arkivmedarbeidere

(midlertidige tilsetninger)

Arkivtjenesten i NORAD er organisert som en egen enhet i Personal- og administrasjonsavdelingen. Arkivet har 11 medarbeidere og bruker journalsystemet DocuLive. Arkivet betjener ansatte ved hovedkontoret i Oslo og ved ambassadene. Ytterligere informasjon om Direktoratet for utviklingssamarbeid kan finnes på etatens nettsider: www.norad.no

Arbeidsoppgavene vil bestå av alle aspekter av daglig arkivarbeid, gjenfinning av saker i bortsetningsarkiv og en høy grad av kontakt med arkivets brukere.

Søkere bør ha utdanning fra Arkivakademiet eller tilsvarende, god kjennskap til EDB-verktøy og relevant erfaring. Serviceinnstilling, nøyaktighet, og evne til å arbeide effektivt og selvstendig vektlegges. I vurderingen søkerne vil det bli tatt hensyn til arkivets totale teamsammensetning. Gode engelskkunnskaper nødvendig.

Stillingen er plassert i stillingskode 1063 førstesekretær, lønnstrinn 21-35

Varighet: 1 år, med mulighet for forlengelse. Tiltredelse snarest

Nærmere opplysninger ved henvendelse til arkivet v/rådgiver Siw May Bohlin, tlf. 22 24 23 66 eller Personalseksjonen v/seniorkonsulent Maibritt Salomonsen, tlf. 22 24 23 53.

Søknad med CV, vitnemål og attester merket «PA 01/33», sendes NORAD, Personalseksjonen, Pb. 8034 Dep, 0030 Oslo, innen 5. juli 2001

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

FLYKTNINGERÅDET

Stiftelsen Flyktningerådet har som oppgave å yte humanitær bistand til flyktninger og internt fordrevne uten hensyn til rase, religion, nasjonalitet og politisk oppfatning, å forsvare flyktninger og internt fordrevnes menneskerettigheter, å delta i internasjonalt flyktningarbeid, beredskapsarbeid og nødhjelp, samt å bidra til større forståelse for flyktninger og internt fordrevnes situasjon og behov. Organisasjonen har rundt 70 ansatte ved hovedkontoret i Oslo, og om lag 650 medarbeidere ved prosjekter i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa. En svært viktig ressurs er beredskapsstyrkene på ca. 650 personer som på 72 timers varsel kan rykke ut i flyktningkatastrofer.

Flyktningerådet starter opp i D.R. Kongo, Afrika

Flyktningerådet starter sommeren 2001 prosjektvirksomhet i østlige D. R. Kongo og skal bygge opp et større landprogram. Flyktningerådets innsats i området vil være innen utdanning, arbeid med retur av flyktninger og internt fordrevne, og distribusjon/gjenoppbygging på landsbygda.

Vi søker etter:

Stedlig representant
«Administration Officer»
Prosjektleder, undervisning
Prosjektkoordinator, undervisning
Prosjektleder, husly/distribusjon
IT-telekom.-personell

For fullstendig utlysningstekst se våre nettsider:

www.nrc.no

Søknader m/attester og vitnemål sendes Flyktningerådet, postboks 6758 St. Olavs pl., 0130 Oslo, innen 1. juli 2001

FLYKTNINGERÅDET

Stiftelsen Flyktningerådet har som oppgave å yte humanitær bistand til flyktninger og internt fordrevne uten hensyn til rase, religion, nasjonalitet og politisk oppfatning, å forsvare flyktninger og internt fordrevnes menneskerettigheter, å delta i internasjonalt flyktningarbeid, beredskapsarbeid og nødhjelp, samt å bidra til større forståelse for flyktninger og internt fordrevnes situasjon og behov. Organisasjonen har rundt 70 ansatte ved hovedkontoret i Oslo, og om lag 650 medarbeidere ved prosjekter i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa. En svært viktig ressurs er beredskapsstyrkene på ca. 650 personer som på 72 timers varsel kan rykke ut i flyktningkatastrofer.

Vi søker etter

«Finance / Administration Officer» Sierra Leone

Flyktningerådet har drevet prosjekter i Sierra Leone siden 1999 og er engasjert i drift av leirer, skolebygging, læreropplæring og undervisning av barn, repatriering, landsbyutvikling, samt husbygging. Sierra Leone har ca. 5 mill. innbyggere og et stort antall internt fordrevne og flyktninger.

Ansvars- og arbeidsoppgaver:

- Økonomistyring, herunder budsjettarbeid og regnskap
- Administrasjon og personalansvar
- Logistikk
- IT- og telekom.ansvar (HF/WHF radio)

Kvalifikasjoner:

- Høyere økonomisk utdannelse
- Solid erfaring fra prosjektrelatert økonomi styring, gjerne internasjonalt
- Solid erfaring med bruk av Windowsbasert

programvare og moderne økonomistyrings-systemer, helst Agresso

- Erfaring fra logistikk i prosjektsammenheng
- Nøyaktighet, punktlighet, ansvarsbevissthet og gode samarbeidsevner
- Anlegg for og erfaring fra lederfunksjoner
- Gode engelsk-kunnskaper, skriftlig og muntlig

Sierra Leone er en «non-family duty station». Tjenestested: Freetown. Kontraktperiode: ett år med mulighet for forlengelse. Tiltredelse: snarest. Lønn: I tr. 43 i

Statens regulativ, samt risiko- og ulempetillegg og skattefritt utenlandstillegg. «Finance/Administration Officer» rapporterer til Flyktningerådets stedlige representant i Sierra Leone.

Opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til programkoordinator Kine Brodtkorb eller controller Toril Gythfeldt, tlf.: 23 10 98 00. Søknad vedlagt kopier av attester og vitnemål, merket 16/U 01, sendes Flyktningerådet, postboks 6758, St. Olavs pl., 0130 Oslo, innen 1. juli 2001. For øvrig informasjon om Flyktningerådet, se våre nettsider, www.nrc.no.

nytt om navn?

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Bjarne Vandeskog er engasjert som kursleder i det nye Fredskorpset, i første omgang med varighet fram til årsskiftet. Vandeskog er ansvarlig for gjennomføringen av obligatorisk forbedelseskurs for alle fredskorpser. Til Fredskorpset kom han fra stillingen som doktorgradsstipendiat ved Institutt for sosialantropologi, Universitetet i Bergen.

Manfred Arlt er ansatt i Stiftelsen Yme fra 15. mai som prosjektkoordinator med ansvar for vann og sanitærprosjekter i Angola. Han har tidligere jobbet for Yme som prosjektkoordinator i vannprosjektet i Uige i Angola. Manfred har en M.Sc. grad i Management of Natural Resources and Sustainable Agriculture fra NLH- Noragric/Ås og har lang erfaring innenfor jordbruksprosjekter i Kamerun, Colombia og Madagaskar.

Andreas Danevad er ansatt som koordinator for Flyktningerådets informasjonsdatabase over internt fordrevne (IDPs). Databasen er del av et omfattende IDP prosjekt som iverksettes i Geneve. Danevad har tidligere jobbet for FN seksjonen i Utenriksdepartementet og UNDP.

Bjarte Tørå har takket ja til stillingen som Country Director i Kenya for the National Democratic Institute. Her vil han jobbe med demokratiprogram som inkluderer alle de store politiske partiene i landet. Han vil være på plass i Nairobi fra 20. juli. I dag er Tørå internasjonal sekretær i Kristelig Folkeparti.

Sigrid de Barbentane (27) er ansatt i et engasjement som nødhjelpskonsulent i CARE Norge. Hun har hovedfag i naturforvaltning fra Frankrike og en Mastergrad i utviklingsstudier fra Noragric. Barbentane har studert rehabiliteringen av landbruket i Honduras etter orkanen Mitch.

Nina Monsen (24) sluttet i Norsk Folkehjelp den 1. juni etter å ha jobbet 2 år som informasjonsmedarbeider. Til høsten reiser Monsen til Zimbabwe for det nye Fredskorpset og skal jobbe som journalist.

Christian Ruge (37) sluttet i Norsk Folkehjelp i mai. Han har jobbet 4 år på informasjonsavdelingen som Minepolitisk Rådgiver. Ruge går til FAFO, hvor han skal jobbe med program for internasjonalt samarbeid og konfliktløsning.

Arne Birger Johansen er utnevnt til ulønnet generalkonsul i Freetown, Sierra Leone. Det ulønnede generalkonsulatet i Freetown, Sierra Leone er vedtatt gjenopprettet.

Dag Larsson, seniorrådgiver, er utnevnt som spesialutsending (ministerråd) ved ambassaden i New Delhi, for et tidsrom av inntil to år.

Kristin Norman Berg har gått tilbake til stillingen som førstekonsulent i bilateral avdeling, Midtøstendeskens fra 5. mars i år.

Bente Bingen er utnevnt til ministerråd ved ambassaden i New Delhi, India. Hun tiltrer i august.

Gry Rabe Henriksen startet jobben som konsulent i avdeling for menneskerettigheter, humanitær bistand og demokrati, seksjon for humanitær bistand og annen prosjektvirksomhet (UD) fra mars i år.

Kristin Lunden har tiltrådt som førstekonsulent i avdeling for menneskerettigheter, humanitær bistand og annen prosjektvirksomhet i UD fra mars i år.

Jan Nærby, ambassadør ved ambassaden i Lagos, Nigeria, har fratrudd med alderspensjon fra 31. mars.

Henrik Ofstad er utnevnt til ambassadør ved ambassaden i Sarajevo fra august i år. Han kommer fra stillingen som ambassaderåd ved ambassaden i Haag, Nederland

Fridtjov Thorkildsen, rektor, er utnevnt til ambassaderåd ved ambassaden i Kairo, Egypt. Han tiltrer i august.

Thore Gerhard Hem er utnevnt til ambassaderåd ved ambassaden i Maputo for en periode på ett år fra mars i år.

Bergdis Jøelsdóttir er ansatt av Regnskogsfondet som ansvarlig for Operasjon Dagsverk 2001. OD 2001 skal gå til rettighetsutdanning for skogsfolk i Indonesia, Malaysia og Papua Ny Guinea. Jøelsdóttir har flere års erfaring fra OD, blant annet som leder for Operasjon Dagsverk 1998.

Ingvild Sælid Gilhus, professor ved Seksjon for religionsvitenskap og medlem i Det Akademiske Kollegium ved Universitetet i Bergen, overtar vervet som styreleder på CMI. Hun har hatt flere verv ved UiB og i Norges forskningsråd. Som første kvinne var hun dekanus for Det historisk-filosofiske fakultet i 1989-90. Hun er dessuten medlem av styret for Festspillene. Gilhus er valgt for en 3-årsperiode.

Stein Kuhnle, professor fra Institutt for Sammenlignende politikk ved UiB går også inn som nytt medlem i styret på CMI.

Svar

hvem? hvor? hva i all verden?

1. Pakistans tidligere statsminister Benazir Bhutto.
2. I 2001.
3. Norsk Folkehjelp.
4. Guatemala.
5. Uganda.
6. Dodoma.
7. Gul, rød, grønn.
8. Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Norges Røde Kors, Kirkens Nødhjelp og Flyktningerådet.
9. Om lag en firedel av det norske bistandsbudsjettet er de siste fem årene kanalisert gjennom de frivillige organisasjoner – i all hovedsak norske.
10. Reiulf Steen.
11. Ja.
12. The Global Alliance for Vaccines and Immunizations.
13. Anne Kristin Sydnes.
14. Leger uten grenser.
15. Mosambik og Tanzania.
16. Sudan.
17. Lever i skogområder rundt Amazonas.
18. SIDA.
19. Miguel Angel Asturias.
20. Kirkens Nødhjelp.
21. Quito i Ecuador.
22. Eritrea og Etiopia.
23. Sri Lanka.
24. Tove Strand.
25. Tanzania.
26. I 1963.
27. 1987.
28. Nord for Sahara.
29. Frederick Chiluba.
30. 1991.
31. 620 millioner mennesker – tilsvarende 10% av verdens befolkning - bor i dag i MUL-land.
32. Terje Rød-Larsen.
33. Fellesbetegnelse for Hongkong, Singapore, Sør-Korea og Taiwan – som alle har hatt stor fremgang, økonomisk og sosialt.
34. 40 millioner.
35. Nicaragua.
36. 0,8 prosent.
37. 1974.
38. Afrika.
39. Kabwati Girls
40. Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland.
41. I Vest-Afrika (ved Beninbukta).
42. I Vest-Sahara (som okkuperes av Marokko).
43. FN-protectorat.
44. Chiapas.
45. Oljefondet.
46. Mumbai.
47. Slaviske makedonere og albanere.
48. NATOs generalsekretær.
49. 1994.
50. **JA!**

Spørrespalten er laget av **Else-Marie Arli**

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 25. august

notiser

Tse-tse-flua møter motbør

Leger Uten Grenser (MSF) hilser velkommen avtalen mellom Verdens helseorganisasjon WHO og legemiddelselskapet Aventis. Etter stort internasjonal press, blant annet fra MSF, er det nå sikret fortsatt produksjon av livreddende medisiner for å behandle den dødbringende sovesyken.

Musharraf blir president

ISLAMABAD: Pakistans militære leder, general Pervez Musharraf, ble til manges overraskelse tatt i ed som president onsdag 20. juni, melder nyhetsbyrået Reuters. Musharraf har vært øverste leder i Pakistan siden han tok makten ved et kupp i oktober 1999, og har tidligere uttalt at han ikke har politiske ambisjoner. I en offisiell kunngjøring heter det at den tidligere presidenten Rafiq Tarar trakk seg tilbake med øyeblikkelig effekt. Musharraf skal fortsatt lede hæren, og har nå oppløst de nasjonale og provinsielle forsamlingene som ble midlertidig innstilt etter kuppet.

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdens spørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,

NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

VISSTE DU AT...

Antallet norske eksperter med tjeneste i utviklingsland har sunket fra 19 i 1998 til seks i 2000. Ekspertene finnes på sektorene fiskeri, transport og landbruk.

Kilde: NORADs statistikk for 2000

«Et ord som faller til jorden kan lett plukkes av andre.»

Ordtak fra kikuyu-folket (Kenya)

– Totalsatsingen viktigst

Bistand til kvinner varierer fra sju til 47 prosent i samarbeidslandene

En av norsk bistands hovedmålsettinger er å rette bistanden inn mot kvinner. Men i Afrika i fjor ble i snitt kun 21 prosent av midlene spesielt brukt på kvinner, viser tall fra NORADs statistikk-kontor.

Tove Strand er NORADs direktør.

LIV RØHNEBÆK

– Hvis minst 50 prosent av den øvrige bistanden går til kvinner, er vi oppe i over 60 prosent, sier NORADs direktør Tove Strand.

Hun forteller at OECD/DAC, som tallene er hentet fra, har svært strenge definisjoner for hva de regner som kvinneverrettet bistand.

– Norge er ett av ytterst få land som faktisk rapporterer kvinneverrettet bistand til OECD/DAC. Vi mener det er viktig å gjøre dette for å holde oppmerksomheten om temaet oppe. Men generelt mener jeg at vi skal ha kvinneverrettet med i alt vi gjør, og at det viktigste er totalsatsingen, sier Strand og forteller hvordan prosjekter som ikke regnes som kvinneverrettet bistand, likevel kan ha flest kvinnelige aktører.

– Jeg var i Zambia nylig, og der besøkte jeg et jordbruksprosjekt hvor det ble dyrket paprika. De fleste av disse bøndene var kvinner, men i statistikken står dette prosjektet oppført som landbruksstøtte, forklarer hun.

Store variasjoner. For NORADs sam-

arbeidsland viser likevel statistikken store variasjoner. Det tidligere samarbeidslandet Zimbabwe topper statistikken med 47 prosent, mens Mosambik er på bunn med sju prosent. For de øvrige samarbeidslandene følger Bangladesh videre med 44 prosent, Malawi 30 prosent, Zambia 27 prosent og Nepal og Sri Lanka begge med 18 prosent. Deretter kommer Etiopia med 16 prosent og Eritrea med ti prosent.

For listen totalt, som tar for seg alle land Norge gir bistand til, topper Burkina Faso med 97 prosent, mens det i Bosnia-Herzegovina brukes kun én prosent på bistand spesielt innrettet mot kvinner. I det palestinske området, går to prosent av pengene til kvinner, mens man i et land som India kan bokføre 61 pro-

sent av de norske midlene som kvinneverrettet bistand.

Brev til ambassadene. NORADs kvinnebevilgning har gått ned, men Tove Strand tror ikke dette har ført til at kvinner får mindre bistand.

– Viser det seg at det skjer og at vår politikk er feilslått, vil vi korrigere. Vi mener at vi må ha noen spesielt kvinneverrettede tiltak, men at det generelt er viktig å ha kvinneverrettet med i alt vi gjør. Dette krever årvåkenhet. Derfor har vi blant annet et eget kvinneverk som skal sikre kompetanse og utfordre oss i organisasjonen. Nylig sendte vi dessuten ut brev til alle ambassader og NORADs utestasjoner for å minne dem om kvinneverrettet, sier Tove Strand.

KVINNERETTET BISTAND

Kvinneverrettet i Kutch i India er blant de tiltak som nyter godt av norske bistandspenger.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

UNDP jakter på nordmenn

FN-JOBBER

FNs utviklingsprogram, UNDP, var nylig i Oslo for å intervjue nordmenn til jobber i organisasjonen.

– Andelen nordmenn i UNDP er for lav, og vi ønsker å høyne denne, sier Deborah Landey fra UNDPs personalavdeling. FN-organisasjonen har lyst ut mellom 50 og 60 jobber totalt, og mottatt 16.000 søknader.

– Av disse er 80 søknader fra nordmenn, forteller Landey.

Etter en periode med få nyansettelser, ønsker UNDP nå folk til rådgi-

vende, såkalte «policy jobs» ved UNDPs mange landkontorer.

Mellomledernivå. – Vi søker folk innen kjerneområder som fattigdomsreduksjon, demokratisering, kriseforebygging og gjenoppbygging, informasjon og kommunikasjonsteknologi, miljø og HIV/AIDS, og er overbevist om at vi vil finne nordmenn som har spesialkompetanse innen disse feltene, sier Landey.

UNDP har få nordmenn også på mellomledernivå i felt, og Landey oppfordrer Norad-ansatte og andre med bistandserfaring også til å søke slike jobber.

– Vi vil veldig gjerne ha folk fra for eksempel NORAD, både til mellomleder og lederstillinger i felt. I dag er antall nordmenn på dette nivået for lavt, sier Landey.

Ny start for rekrutt-program. Deborah Landey opplyser at også UNDPs

rekrutteringsprogram for unge folk, som ikke har vært aktivt siden 1996, nå har startet opp igjen.

– Vi kommer tilbake igjen til Oslo i oktober for flere intervjuer. Nå vil vi oppmuntre folk til å følge med på våre hjemmesider for jobbutlysninger. Nordmenn må bli klar over at vi igjen ansetter folk, sier Deborah Landey.